

unesco

Практичний посібник з питань рівності людей з інвалідністю в ЗМІ

Репрезентація | Доступність | Керування

Практичний посібник

Опубліковано у 2024 році Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури,
7, place de Fontenoy, 75352 Париж 07 SP, Франція

© UNESCO 2024

ISBN 978-92-3-000234-3

DOI <https://doi.org/10.58338/EVPN2632>

Ця публікація доступна у відкритому доступі за ліцензією Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Використовуючи зміст цієї публікації, користувачі погоджуються з умовами використання Репозитарію ЮНЕСКО з відкритим доступом (<https://www.unesco.org/en/open-access/cc-sa>).

Оригінальна назва: *Disability equality in the media: representation, accessibility, management; practical manual.*

Опубліковано в 2024 році Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

На зображення, позначені зірочкою (*), не поширюється дія ліцензії CC-BY-SA, і їх можна використовувати чи відтворювати без попереднього дозволу власників авторських прав.

Використані позначення та виклад матеріалу в цій публікації не є вираженням позиції ЮНЕСКО щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи району або діяльності їх відповідних органів управління, а також щодо їх ліній розмежування або кордонів.

Відповідальність за погляди та думки, висловлені в цій публікації, несуть автори. Їхня точка зору може не співпадати з офіційною позицією ЮНЕСКО і не накладає на Організацію жодних зобов'язань.

Обкладинка: Beyond Borders Media

Графічний дизайн: Ана Карраско/ЮНЕСКО

Дизайн обкладинки: Ана Карраско/ЮНЕСКО

Ілюстрації: Ана Карраско/ЮНЕСКО

Переклад українською: Дарина Макарчик і Юлія Хомич

Макет українською: ЮНЕСКО

Надруковано ЮНЕСКО

Надруковано в Києві, Україна, ТОВ "Компанія Vaite"

РЕЗЮМЕ

Сприяння рівності людей з інвалідністю в ЗМІ

Попри всі позитивні зміни, що відбуваються в редакційних колективах і на керівних посадах, різноманітність у ЗМІ залишається проблемою.

Коли певні групи залишаються поза увагою, ЗМІ не в змозі всебічно висвітлювати всі деталі історій, які вони розповідають, а відтак вони втрачають погляд розмаїтих груп і новаторські ідеї. Як наслідок, аудиторія не отримує повної картини, а обіцянки щодо справедливої та точної репрезентації часто не виконуються. Це, відповідно, впливає на сприйняття один одного членами суспільства. Саме це відбувається у випадку людей з інвалідністю, які становлять 16 відсотків населення світу, проте залишаються однією з найбільш маргіналізованих груп суспільства. Засоби масової інформації зазвичай оминають їх увагою, а коли їхні історії звучать, вони зазвичай формулюються з використанням стереотипів. Таке висвітлення не тільки створює бар'єри, а й позбавляє людей з інвалідністю їхніх прав. Щоб вирішити цю проблему, медіаорганізаціям варто покращити редакційну політику та репрезентацію різних соціальних груп, удосконалити умови працевлаштування та створити інклюзивніше середовище для фахівців з інвалідністю.

Практичний посібник і Майстер-класи надають редакційним колективам практичні поради щодо того, як забезпечити справедливе й неупереджене висвітлення теми інвалідності. Для виробників контенту вони детально описують, як зробити медіаконтент і послуги доступними. Цей матеріал також надихає на зміни керівників і осіб, які ухвалюють рішення, демонструючи, як рівність людей з інвалідністю може сприяти зростанню медіаіндустрії та створювати нові потоки доходів.

Ця робота сприяє виконанню Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (2006) і просуває свободу вираження поглядів, розвиток медіа та доступ до інформації для повноцінної участі людей з інвалідністю в громадській дискусії.

16% населення світу — це люди з інвалідністю

Практичний посібник з питань рівності людей з інвалідністю в ЗМІ

Репрезентація | Доступність | Керування

Практичний посібник

Майстер-класи ЮНЕСКО з питань рівності людей з інвалідністю у ЗМІ Репрезентація | Доступність | Керування

Разом із цим практичним посібником ЮНЕСКО розробила серію відео Майстер-класів, присвячених питанням рівності людей з інвалідністю у ЗМІ. Вони призначені для всіх медіапрофесіоналів, від редакторів, репортерів і ведучих до дизайнерів, контент-менеджерів і технічного персоналу, а також фахівців у сфері кадрової політики і керівників. Ці відео просувають професійні стандарти відповідно до Конвенції ООН про права людей з інвалідністю.

Серію відео Майстер-класів веде пані Софі Морган, журналістка та борець за права людей з інвалідністю, з вступним словом пана Тавфіка Джелассі, помічника Генерального директора ЮНЕСКО з комунікації та інформації, за участю Її Королівської Високості Великої Герцогині Марії Терези Люксембурзької, пані Крістіан Аманпур, журналістки та телеведучої, і пані Джейн Констанс, мисткині ЮНЕСКО в ім'я миру. ЮНЕСКО підготувала цю серію Майстер-класів у співпраці з організацією Beyond Borders Media.

Список відтворення

- 1 Трейлер
- 2 Звернення ЮНЕСКО
- 3 Вступ
- 4 Репрезентація людей з інвалідністю в ЗМІ
- 5 Оптимізація і узгодженість у висвітленні різноманітності у ЗМІ
- 6 Усунення дискримінації через висвітлення у ЗМІ
- 7 Інклюзивне висвітлення у ЗМІ під час криз
- 8 Створення доступного відео контенту
- 9 Створення доступного аудіо контенту
- 10 Створення доступного друкованого контенту
- 11 Створення доступного цифрового контенту
- 12 Відповідальність ЗМІ за різноманітність, справедливість та залучення
- 13 Практик інклюзивного менеджменту в ЗМІ

Дивитись відео

ЗМІСТ

Вступ	8
Про Практичний посібник і Майстер-класи	9
Редакційний контент і справедливе медіапрограмування	11
Редакційна політика щодо справедливого медіапрограмування	11
Інтерв'ювання та взаємодія з людьми з інвалідністю	27
Висвітлення кризових ситуацій, вимушеного переміщення, стихійних лих і екологічних катастроф	28
Забезпечення доступності медіаконтенту й медіаоперацій	31
Правові зобов'язання щодо забезпечення доступності контенту	31
Практичні поради щодо інтеграції доступності в роботу медіа	34
Обов'язкові дії для друкованих, телевізійних, радіо та цифрових ЗМІ	36
Інклюзивні управлінські практики	41
Різноманітність, рівність та інклюзія в ЗМІ	41
Впровадження програми РРІ в роботу ЗМІ, керівництво й управлінські практики	42
Створення інклюзивного робочого місця для працівників з інвалідністю	45
Технічні таблиці	51
Ресурси та джерела	79
Подяки	79
Регіональні сюжети про людей з інвалідністю	81
Список використаних джерел	86
Додаткові матеріали	90
Глосарій	91
20 найпоширеніших запитань про рівність людей з інвалідністю в ЗМІ	95
Кінцеві виноски	96

Вступ

Підтримка різноманітності в ЗМІ надає доступ до потенціалу широкої аудиторії, що постійно зростає: людей з інвалідністю. Збільшуючи свою частку на ринку та купівельну спроможність, вони стають потенційними споживачами, які при цьому забезпечують дотримання своїх основних прав і свобод людини.

Попри постійні зміни, що відбуваються в редакціях і їх керівництві, у дедалі більшій кількості наукових даних і бізнес-стратегій, звітів та публічних дебатів визнається, що різноманітність у медіа залишається проблемою. Обмеження доступу до ЗМІ певних груп, зокрема людей з інвалідністю, означає невикористання потенціалу для нових наративів і перспектив, відсутність дослідження творчих можливостей або оцінки переваг та невиконання обіцянок цільовим аудиторіям. Нездатність ЗМІ охопити різноманітні аудиторії, безсумнівно, впливає на думки та погляди громадян у суспільстві.¹

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, люди з інвалідністю є однією з найбільш маргіналізованих соціальних груп у світі й становлять 16% населення планети. Проте їх часто ігнорують і систематично виключають із висвітлення в засобах масової інформації. У тих рідкісних випадках, коли про них згадують, вони часто зображені стереотипно. Це негативно впливає на суспільне сприйняття людей з інвалідністю, а в довгостроковій перспективі не тільки впливає на їхнє повсякденне життя, але й позбавляє їх доступу до своїх прав.

Люди з інвалідністю — це велика аудиторія, якій надається недостатньо уваги та послуг. Вони є цінними джерелами й активними учасниками медіа, а їхній внесок у споживання контенту, публічні дебати, генерування доходів і зростання медіаіндустрії є беззаперечним. Їх залучення забезпечує збільшення їхньої частки на ринку, що веде до формування лояльної клієнтської бази.

Сучасний стан світу вимагає від медіакомпаній перепрограмувати свою діяльність, відновити свою роль і функції в суспільстві, а також повернути довіру та потребу в них серед своєї аудиторії. Це особливо важливо з огляду на зростаючий вплив технологічного прогресу, що призводить до більшої диверсифікації джерел і постачальників інформації. Ринкові зсуви означають, що раніше ефективні бізнес-моделі більше не забезпечують довгострокову живучість медіакомпаній. Радикальні зміни в демографічному, соціальному та політичному середовищі, а також поляризація поглядів, звичок і очікувань аудиторій, що зростає, також вимагають впровадження нових управлінських практик і перегляду процесів у медіаіндустрії.

Існує нагальна потреба реагувати на зростання концентрації медіа, оскільки аудиторія матиме менше джерел інформації та ЗМІ, на основі яких вона може формувати свої погляди й думки. Дедалі більший потік неправдивої інформації та дезінформації в суспільстві лише збільшить ризик того, що аудиторія споживатиме неточну інформацію та покладатиметься на неї. Тому необхідно переглянути чинні правила та практики у сфері медіа, щоб забезпечити плюралізм, різноманітність, прозорість і підзвітність ЗМІ як джерела інформації та відкритої платформи для суспільного діалогу, що дає можливість висловитися всім соціальним групам.

Забезпечення більшої різноманітності в ЗМІ дає можливість краще зрозуміти аудиторію з інвалідністю, що сприяє якіснішому виробництву контенту та доступу до нього, а також підвищенню креативності й інноваційності завдяки кращому представництву персоналу в медіакомпаніях. На суспільному рівні посилення спроможності ЗМІ висвітлювати питання різноманітності через точні, чесні й інклюзивні репортажі також допоможе боротися зі стигматизацією та дискримінацією і змінювати погляди в суспільстві. ЗМІ відіграють свою роль в усуненні бар'єрів, щоб усі громадяни, зокрема люди з інвалідністю, могли повною мірою реалізовувати свої права та свободи й зрештою сприяти розвитку більш інклюзивного суспільства.

Про Практичний посібник і Майстер-класи

ЮНЕСКО в співпраці з великою групою авторів розробила цей Практичний посібник (надалі — Посібник) і серію з тринадцяти відео Майстер-класів, щоб заохотити медіакомпанії до покращення рівності людей з інвалідністю у перелічених нижче сферах.

Частина 1: редакційний контент і справедливе медіапрограмування.

Посібник пропонує поміркувати над основними принципами та підходами у формуванні медійного контенту, а також дослідити, як інвалідність перетинається з віком, расою, статтю, сексуальністю, етнічністю й соціокультурним, економічним і політичним статусом. Він також надає практичні рекомендації (списки завдань) для оцінки того, як ЗМІ репрезентують погляди, потреби й поведінку людей з інвалідністю. У ньому надано конкретні поради щодо використання інклюзивної мови та методів інтерв'ювання людей з інвалідністю, які можуть бути джерелами інформації для медіа. Особливу увагу приділено розслідуванню питань інвалідності та важливості ефективного реагування ЗМІ під час висвітлення кризових ситуацій і стихійних лих.

Частина 2. Забезпечення доступності медіаконтенту та медіаоперацій.

Посібнику представлено правові зобов'язання й технічні стандарти, необхідні для забезпечення доступності медіаконтенту для людей з інвалідністю. У ньому запропоновано практичні поради щодо того, як зробити медіаконтент у друкованих ЗМІ, на радіо, телебаченні та в цифрових форматах медіа доступнішим для людей з інвалідністю.

Частина 3. Інклюзивні управлінські практики. Посібник покликаний допомогти працівникам медіа (редакторам, репортерам, журналістам, продюсерам, менеджерам, фахівцям з управління персоналом і технічним командам) впроваджувати політику та практики, що сприяють різноманітності, рівності й інклюзії на робочому місці. Він містить практичні рекомендації щодо створення інклюзивного робочого місця та показує переваги різноманітного

колективу. У ньому також надано пропозиції щодо того, як зробити операційні й управлінські практики більш інклюзивними для медіафахівців з інвалідністю.

Частина 4 і 5. **Технічні таблиці** дають читачеві змогу зрозуміти складну концепцію, структурований процес або процедуру, збагнути її послідовність та очікувані результати. Завдяки коротким **практичним прикладам**, що надаються у тексті, читач отримує інформацію про наявну передову практику у ЗМІ, громадянському суспільстві, державному та приватному секторах і міжнародних організаціях. **Вичерпний список джерел і літератури, глосарій та кінцеві висновки** містять корисну інформацію для практиків, яка допоможе їм розробити нові політики та практики.

Крім того, посібник і майстер-клас мають на меті надати практичні поради **редакторам і репортерам, мовникам, виробникам програм і ведучим** щодо того, як забезпечити справедливе й неупереджене висвітлення питань, пов'язаних із людьми з інвалідністю. Посібник також буде корисним для **вебредакторів, контент-менеджерів, дизайнерів та ІТ-спеціалістів**, відповідальних за виробництво медіаконтенту й забезпечення його відповідності технічним стандартам, а також допоміжним технологіям і цифровим платформам на основі штучного інтелекту (ШІ). Він також має на меті стимулювати зміни на рівні **керівництва й управління, демонструючи керівникам, адміністраторам, фахівцям у сферах фінансів і кадрової політики, професійним асоціаціям та особам, які ухвалюють рішення в медіакомпаніях**, що рівність людей з інвалідністю може бути корисною для зростання медіаіндустрії та створення нових потоків доходів.

Нарешті, посібник і майстер-класи сприяють підвищенню обізнаності про чинні міжнародні нормативні документи, як-от Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006), яка закликає **держави-учасниці й інші відповідні державні, академічні, громадські та приватні структури** впроваджувати політику та практику, що сприяють свободі вираження поглядів, доступу до інформації, а також повазі, інклюзії, рівності та конструктивній участі осіб з інвалідністю в суспільних дебатах.

Частина 1

Редакційний контент і справедливе медіапрограмування

Впроваджуючи інклюзивну редакційну політику та забезпечуючи справедливе медіапрограмування, ЗМІ покращать свою здатність обслуговувати різноманітні аудиторії, особливо ті, які досі не отримують належних послуг та є недостатньо представленими.

Редакційна політика щодо справедливого медіапрограмування

Основні принципи

ЗМІ можуть покращити свою здатність обслуговувати різноманітну аудиторію, зокрема людей з інвалідністю, затвердивши інклюзивну редакційну політику та забезпечивши справедливе медіапрограмування. Цього можна досягти, застосовуючи принципи **різноманітності, рівності й інклюзивності** під час відбору сюжетів, формування медійного контенту, вибору мови та візуальних засобів, а також під час репрезентації працівників у редакціях.

Це дасть змогу ЗМІ надавати розширені послуги та якісний контент недостатньо представленим аудиторіям. Таким чином ЗМІ зменшать соціальне невігластво, з яким стикаються ці аудиторії, і сприятимуть забезпеченню **рівності** для всіх. ЗМІ також зможуть краще розуміти своїх користувачів, підписників і клієнтів, що допоможе диверсифікувати джерела доходів. Як наслідок, вони також допоможуть створити більшу цінність для зацікавлених сторін (і акціонерів) завдяки підвищенню суспільної довіри, **інклюзивності** на робочому місці та створенню **плюралістичного** суспільства.

Таблиця 1. Ключові принципи і результати

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Різноманітність

Різноманітність означає унікальність кожної людини, справжню **повагу** та визнання відмінностей між людьми, а також практику залучення всіх соціальних груп незалежно від їхніх переконань, здібностей, походження, цінностей та ідентичності. ЗМІ відображають різноманітність суспільства, надаючи голос усім соціальним групам.

Рівність

Рівність — це стан, коли всі є рівними, мають однакові права та доступ до можливостей на рівній основі з іншими. ЗМІ виконують роль спостерігача, нагадуючи носіям обов'язків і прав власникам про їхні права й обов'язки.

Інклюзія

Інклюзія — це **процес** створення середовища, у якому кожну людину вітають та цінують і в якому вона відчуває свою належність до суспільства. ЗМІ докладають свідомих зусиль для залучення всіх груп на рівних правах до програмування, виробництва контенту, створення робочих місць і забезпечення діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Плюралізм

Прийняття та повага до існування різних типів людей в одному суспільстві й наявності різних поглядів і думок, що забезпечується різноманітними засобами масової інформації (державними, приватними та громадськими), які надають громадськості можливість **вибору**.

Справедливість

Довготривалі зусилля, спрямовані на подолання історичних і системних бар'єрів шляхом розв'язання проблем, що виникають через індивідуальні обставини та нерівності, а також внесення коректив, які ведуть до більшої **чесності та справедливості** для всіх громадян. ЗМІ можуть зменшити упередженість і сприяти рівності на інституційному рівні, а також забезпечити доступність усього контенту для всіх груп населення та повагу до нього.

Інклюзивність

Результат процесу інклюзії та **набута якість або спроможність** включати всіх членів громади чи суспільства. ЗМІ можуть **створювати інклюзивні робочі місця** для всіх працівників, включно з людьми з інвалідністю.

Визначення поняття «інвалідність»

Знання ключових визначень і фактів допоможе працівникам ЗМІ надавати глибокий аналіз у своїх матеріалах, формувати спільне розуміння, чітко комунікувати та знаходити спільну мову

з аудиторією. Поглиблення знань про інвалідність також буде корисним під час вибору найбільш підходящої структури (або підходу) для кожної аудиторії, а також під час репрезентативного висвітлення суспільних проблем.

Поняття інвалідності

Поняття інвалідності — це поняття, що еволюціонує і є наслідком бар'єрів у ставленні та середовищі, що перешкоджають участі людей з інвалідністю в житті суспільства. Інвалідність охоплює широкий спектр різних фізичних, сенсорних або розумових порушень, які можуть впливати або не впливати на здатність людини здійснювати свою повсякденну діяльність, включно з роботою.

Стаття 1 Конвенції про права осіб з інвалідністю не містить визначення поняття «інвалідність» або «особи з інвалідністю» як такого. Однак вона містить деякі вказівки щодо їх застосування в контексті Конвенції. «До осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній і ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими».

Факти про людей з інвалідністю:

- За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), близько **16 відсотків** населення світу (1,3 мільярда людей) мають ту чи іншу форму інвалідності. Ця цифра зростає залежно від того, як населення старіє та отримує травми, а також залежно від ескалації конфліктів і стихійних лих.²
- За даними Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН), близько **80%** людей з інвалідністю живуть у країнах, що розвиваються.³
- За даними Світового банку, приблизно **20%** найбідніших людей у світі мають ту чи іншу форму інвалідності.⁴
- За даними Міжнародної організації праці (МОП), у світі **семеро з десяти осіб** з інвалідністю є неактивними, тобто, не мають ані статусу зайнятих, ані статусу безробітних, у той час як неактивними особами без інвалідності є четверо з десяти осіб.⁵
- За оцінками, кожна п'ята жінка живе з інвалідністю. Більшість жінок з інвалідністю постають перед обмеженнями та бар'єрами в суспільстві, пов'язаними з численними й інтерсекційними ідентичностями в усіх контекстах, таких як етнічне, релігійне та расове походження, а також їхнє географічне розташування й пов'язаний із ним статус, вік або сімейний стан, а також те, що вони живуть із ВІЛ або постраждали від нього (ООН Жінки).⁶
- Дівчатка та хлопчики з порушеннями сенсорного, фізичного або розумового розвитку у два з половиною рази частіше, ніж їхні однолітки, зовсім не відвідують школу (ЮНЕСКО).⁷

Вибір і застосування певного **підходу** визначатиме те, як люди з інвалідністю будуть представлені суспільству та **висвітлюватимуться** в публічній сфері. Навіть якщо ЗМІ розглядають людей з інвалідністю як частину ширшої аудиторії, важливо, щоб працівники ЗМІ були поінформовані та знали про їхні потреби, досвід і права в глибшому суспільному контексті. Такі знання необхідні, оскільки, виконуючи свою роль, ЗМІ **підвищуватимуть обізнаність і нагадуватимуть** носіям обов'язків про їхні зобов'язання та функціональні обов'язки, щоб цільова аудиторія (правовласники) знала про свої права та **без сумнівів** зверталася до суду, коли їхні права порушують.

Межі сприйняття подій, що формуються засобами масової інформації

Медійні команди ухвалюють рішення щодо того, що саме висвітлювати, і як репрезентувати, тлумачити, обробляти та подавати у вигляді репортажу новин певну реальність. Коли йдеться про висвітлення питань інвалідності, існують такі дві категорії:

- інвалідність подають як щось, що потребує жалю чи виправлення, а також як предмет мізерабілізму й інфантилізації;
- людей з інвалідністю зображують духовно розвиненими лише через їхню

інвалідність, підносячи їх на п'єдестал як супергероїв, що позбавляє їх доступу до їхніх прав і впливає на їхнє життя в довгостроковій перспективі.

Остання категорія зазвичай складається з історій, коли суспільство робить щось хороше для людей з інвалідністю, щоб ті, хто не має інвалідності, почувалися краще або були вдячні за те, що не мають інвалідності. Ці історії є експлуаторськими, дискримінаційними та створюють припущення про те, що означає бути людиною з інвалідністю. Обидві категорії розглядають людей з інвалідністю як колективного суб'єкта й узагальнюють їхню ідентичність.

Розглядаючи, як висвітлювати тему інвалідності в ЗМІ, корисно звернутися до перелічених нижче чотирьох моделей (які також називають підходами) і ознайомитися з еволюцією мислення щодо питань інвалідності.⁸ Це особливо важливо з огляду на те, що розуміння, ставлення та підходи суспільства залежать від того, як ЗМІ визначають і демонструють інвалідність.

Ще одним шкідливим і дискримінаційним підходом, який використовують щодо медичної та благодійної моделей, є **ейблізм** (системна дискримінація людей із хронічними захворюваннями й інвалідністю), коли вважається, що люди з інвалідністю є менш важливими, ніж інші люди в суспільстві.

Таблиця 2. Підходи до висвітлення питання інвалідності у ЗМІ

Медична модель

Хвороба або інвалідність – це результат фізичного стану людини, яка потребує догляду. Такий стан можна виправити за допомогою медичного втручання. Наголос на медичних потребах людей з інвалідністю може призвести до того, що інші соціальні, економічні й політичні потреби та права залишаться поза увагою.

Благодійна модель

Людей з інвалідністю розглядають як жертв або об'єкти співчуття, їхні порушення є основним ідентифікатором, а тому вони повинні отримувати регулярну благодійну допомогу, постійну турботу або мотивацію для подолання бар'єрів, а не рівні права.

Соціальна модель

Навколишнє середовище наповнене фізичними, поведінковими, комунікаційними та соціальними бар'єрами — соціальними конструктами, що не враховують відмінності й потреби різних людей. Це означає, що навколишнє середовище має змінитися, щоб люди з інвалідністю могли брати участь у житті суспільства нарівні з іншими.

Модель, що заснована на правах людини

Люди з інвалідністю мають такі ж права, як і всі інші, зокрема на освіту, працевлаштування, охорону здоров'я та соціальний статус, як і будь-яка інша соціальна група. Інвалідність визнають частиною людської різноманітності та людяності, а люди з інвалідністю мають невіддільне право на повагу до їхньої людської гідності.

Загалом, ейблізм — це сукупність переконань, практик, структур і дискурсів, які виражають почуття тривоги, страху, ворожості й антипатії. Він знецінює людей з інвалідністю, вважає їх менш гідними життя та дискримінує їх.

Медіакомпаніям наполегливо рекомендується будувати свої сюжети таким чином, щоб визнавати соціальні та правозахисні

моделі репрезентації людей з інвалідністю. Забезпечуючи **людську гідність, різноманітність і повагу**, ЗМІ можуть сприяти усуненню стигми та дискримінаційних бар'єрів у суспільстві й натомість розширювати можливості своєї аудиторії.

Підхід, що заснований на правах людини

Хоча глибше розуміння й емпатія стосовно недостатньо представлених цільових груп корисні для якісної журналістики, вони не можуть розширити можливості таких груп і залучити їх як активних громадян, що роблять внесок у добробут суспільства. Застосування підходу, що заснований на правах людини, заохочувало б людей з інвалідністю знати й відстоювати свої права та розширювало б їхні можливості. Точне, справедливе та збалансоване висвітлення питань інвалідності починається з повного визнання міжнародних стандартів і систематичної інтеграції підходу, що заснований на правах людини, у редакційну політику та програми. П'ять керівних принципів, а саме: **участь, відповідальність, відсутність дискримінації, рівність, розширення прав і можливостей та законність**, мають бути інтегровані в редакційну політику та практику.

Застосовуючи підхід, що заснований на правах людини, ЗМІ сприятимуть підвищенню рівня визнання людьми своїх прав і свобод, що дасть їм змогу робити поінформований вибір щодо свого життя. Вони також сприятимуть зміні поведінки та досвіду споживачів і, можливо, збільшенню попиту на медіапродукцію та послуги. Такий підхід продемонстрував би, що **всі права людини є неподільними, взаємозалежними та взаємопов'язаними**, оскільки вони мають фундаментальний наскрізний характер і ширший вплив. У довгостроковій перспективі він стимулюватиме зростання й інвестиції в медіасектор через моделі передплати, доходи від соціальної реклами, синдикацію контенту, маркетинг, заходи, спонсорський контент, партнерства та монетизацію даних.

У Посібнику є посилання на технічні таблиці (див. Частина 4), які містять огляд методологічного підходу, використаного для аналізу ключових понять, процесів і процедур. Вони призначені для того, щоб допомогти читачеві зрозуміти послідовність і очікувані результати.

Див. Таблицю 1. Впровадження підходу, що заснований на правах людини, у репортажі

На шляху до інклюзивної редакційної політики та справедливого медіапрограмування

Хоча окремі працівники ЗМІ можуть покращити висвітлення питань інвалідності, дотримуючись передового досвіду або керуючись емпатією, справжній професіоналізм вимагає **затвердження комплексної редакційної політики, практики та програмних процесів**, якими керуватиметься вся команда медіакомпанії. Технічні таблиці в Чащині 4 Посібника включають два «списки завдань», що представляють деякі способи реалізації, які редакційний колектив може використати, щоб зробити редакційний контент більш інклюзивним, актуальним і точним, а також забезпечити справедливіше ставлення до людей з інвалідністю під час створення медіапрограм.

Див. перелічені нижче документи.

Таблиця 2. Інклюзивна редакційна політика щодо людей з інвалідністю

Таблиця 3. Справедливе медіапрограмування

Зображення та репрезентація людей з інвалідністю

ЗМІ часто зображують людей з інвалідністю як одновимірних персонажів, що визначаються виключно їхньою інвалідністю.

Створюючи нову історію, важливо пам'ятати, що інвалідність — це соціальний конструкт, а висвітлення в ЗМІ відображає різні контексти та середовища. Людей з інвалідністю часто зображують як безпорадних жертв, як тягар для суспільства або як героїв, які досягли успіху попри свою інвалідність. Такі характеристики чи репрезентації не визначають повною мірою людські якості осіб з інвалідністю та створюють хибне уявлення про те, що означає мати інвалідність.

Створення образу та репрезентація тісно пов'язані в побудові нарративу та тим, що він означає, символізує чи описує, або як він представляє людей, місця, події чи ідеї, які є реальними й існують поза текстом. Це також може стосуватися зв'язку між реальними місцями, людьми, подіями, ідеями та контентом. Медійні історії мають відображати численні ролі та різні соціокультурні чинники, що впливають на умови життя та праці людей з інвалідністю.

Концепція інтерсекційності

використовується для розуміння перехресних систем і практик, які дискримінують і ставлять людей у невідгідне становище або, навпаки, розширюють їхні права й можливості.⁹ Під час створення репортажів про інвалідність важливо враховувати інтерсекційність і відображати численні аспекти досвіду окремої людини або групи людей. Розуміння інвалідності, яка часто є підставою до багатьох перехресних форм дискримінації, може відігравати важливу роль у підвищенні обізнаності, а також у подоланні стереотипів і традиційного мислення, наприклад щодо гендеру.

Ігнорування інтерсекційності призведе до створення спрощеного образу людей з інвалідністю та недостатнього представлення розмаїття проблем, перед якими вони постають, що зробить медіаконтент відірваним від реальності, а отже неактуальним і неприйнятним для аудиторії.

Історії, у яких застосовується підхід, заснований на правах людини, зазвичай представляють людей з інвалідністю як **активних громадян**, які ухвалюють власні рішення, мають можливість відстоювати свої права, брати участь у житті суспільства та робити свій внесок у його добробут. Такий підхід забезпечить включення понять **недискримінації, рівності та громадянства**. У засобах масової інформації людей з інвалідністю розглядають як частину цільової аудиторії та **споживачів** медіаконтенту й послуг. Однак такий підхід не повністю розв'язує проблему соціальної нерівності, оскільки доступ до ЗМІ (контенту та послуг) може бути ускладнений для аудиторії з інвалідністю через закон попиту та пропозиції, залежно від їхньої купівельної спроможності, можливостей і ринкових умов. Нарешті, перехід від аналогових до цифрових медіа розширив можливості для **користувачів з інвалідністю використовувати допоміжні рішення на основі штучного інтелекту**

для доступу, розповсюдження, отримання, розваг і використання контенту й послуг, особливо в цифрових форматах.

Делікатна й інклюзивна редакційна політика та практика включає відповідні механізми **планування, моніторингу та звітності**, які систематично аналізують і критично репрезентують людей з інвалідністю в ЗМІ. Такі механізми моніторингу повинні мати можливість розглядати як позитивні, так і негативні репрезентації в ЗМІ й пов'язані з ними скарги. Різноманітна команда авторів, включно з працівниками з інвалідністю, які знають про негативне зображення й недостатню представленість людей з інвалідністю в ЗМІ, повинна мати можливість виявляти «сліпі плями» та боротися з упередженнями.

Ще одним важливим кроком на шляху до делікатного зображення та справедливої репрезентації людей з інвалідністю є **проведення консультацій з організаціями громадянського суспільства**, особливо з тими, що займаються проблемами людей з інвалідністю. Ми особливо рекомендуємо їх під час планування та проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності суспільства про права та свободи людей, що може вплинути на зміну бар'єрів у ставленні, перед якими постають люди з інвалідністю.

Таблиця 3. Актуалізація питань інвалідності у програмуванні

Під час програмування можна покращити актуалізацію питань інвалідності, відображаючи різноманітність у суспільстві та пропонуючи різні типи програм, орієнтованих на загальну й специфічну аудиторію, як показано нижче.

	<p>Різноманітність жанрів</p>	<p>Включення питань інвалідності в новини, інформаційні, освітні, культурні, спортивні та розважальні програми, у сюжетні жанри, такі як документальні фільми, художні фільми й ток-шоу, а також у журналістські розслідування, репортажі про знаменитостей, науку, спорт та інші жанри.</p>
	<p>Різноманітність аудиторій</p>	<p>Визнання різних потреб, проблем і очікувань окремих членів різних соціальних груп, зокрема людей з інвалідністю, залежно від їхнього віку, статі, грамотності, професії, місця проживання та ін. (наприклад, молоді, чоловіків і жінок тощо).</p>
	<p>Різноманітність тем</p>	<p>Враховання інтересів людей з інвалідністю та відображення повного спектра проблем, перед якими вони постають у суспільстві, для включення їх у публічні дискусії (наприклад, політика й майбутні вибори, бізнес, дозвілля та розвиток доступного туризму, соціальні реформи й доступність міст, зміна клімату та «зелена» економіка тощо).</p>

Таблиця 4. Чинники оцінювання

Оцінюючи, чи є зображення та репрезентація людей з інвалідністю в ЗМІ чесними, збалансованими й неупередженими, варто враховувати зазначені п'ять чинників, де зеленим кольором виділено те, що потрібно заохочувати, а сірим те, чого потрібно уникати.

	Репортажі та репрезентація чутливих тем	<p>У своєму контенті ЗМІ визнають, що люди з інвалідністю мають рівні права з іншими, є активними громадянами, які ухвалюють зважені рішення й беруть участь у публічних дискусіях і створенні добробуту суспільства. Засоби масової інформації створюють репортажі з урахуванням потреб людей з інвалідністю та забезпечують їх справедливе представлення на екрані.</p>
	Образливі висловлювання та мова ворожнечі	<p>Комунікація та мова, що підбурює до ворожості, дискримінації або насильства щодо людей з інвалідністю через їхні колективні й індивідуальні характеристики.</p>
	Створення негативного образу	<p>Опис людей з інвалідністю, їхніх сімей або пов'язаних із ними організацій і питань за допомогою негативних або образливих термінів, що призводить до незбалансованого сприйняття, поведінки та ставлення суспільства, посилюючи стереотипи, стигматизацію та дискримінацію.</p>
	Обмежена або недостатня репрезентація	<p>Стан, коли люди з інвалідністю та пов'язані з ними питання представлені в ЗМІ недостатньо або неадекватно. Це також пов'язано з імітацією репрезентації, коли включення недостатньо представленої групи є символічним зусиллям, спрямованим на те, щоб репортаж мав вигляд рівноправного або різноманітного.</p>
	Відсутність відповідних тем	<p>Стан, коли люди з інвалідністю та питання, пов'язані з ними, є невидимими в ЗМІ.</p>

Міжнародні стандарти й керівні принципи

- Пункт 2(с) Статті 8 Конвенції про права осіб з інвалідністю закликає «всі органи масової інформації до такого зображення осіб з інвалідністю, яке узгоджується з метою цієї Конвенції». Ця стаття зосереджується на важливості підвищення обізнаності про людей з інвалідністю. Вона пов'язана з іншими статтями, такими як Стаття 9 про доступність, Стаття 21 про свободу висловлювання думок і Стаття 29 про участь у політичному та суспільному житті. Цей нормативний документ також пропонує державам-учасницям, які його ратифікували, вжити «негайних, ефективних і належних заходів» для підвищення обізнаності та боротьби зі стереотипами й упередженнями.
- У 2019 році ЮНЕСКО у партнерстві з МОП опублікувала документ про розбудову потенціалу працівників ЗМІ в Китаї. Документ спрямований на підвищення обізнаності та розуміння питань інвалідності, різноманітності людей з інвалідністю та їхніх ситуацій серед працівників ЗМІ та фахівців з комунікацій. Оновлена версія документа містить дві додаткові глави, присвячені 1) безбар'єрному доступу до інформації та комунікації та питанням, пов'язаним із висвітленням у ЗМІ; 2) висвітленню надзвичайних ситуацій і рівності людей з інвалідністю під час розв'язання найгостріших проблем, спричинених пандемією COVID-19.¹⁰
- Керівні принципи МОП щодо висвітлення питань інвалідності в засобах масової інформації надають ЗМІ практичні поради про те, як сприяти створенню позитивних, інклюзивних образів жінок і чоловіків з інвалідністю та стимулювати створення клімату недискримінації та рівних можливостей для людей з інвалідністю на всіх рівнях економіки та суспільства.¹¹
- Британська телерадіомовна корпорація (BBC) опублікувала Редакційні стандарти й Редакційні настанови, які визнають важливість захисту свободи висловлювання поглядів і вразливих груп, підвищення їхньої видимості та репрезентації, а також надання їм високоякісних послуг. Таким чином, вона продемонструвала прихильність BBC до інклюзивності та доступності для всіх аудиторій, а також до «розумного пристосування» контенту.¹²
- Медійна мережа «Аль-Джазіра» (Al Jazeera) запровадила низку керівних принципів у своїх редакційних стандартах, щоб підтримувати найвищі стандарти в новинах, висвітленні поточних подій і програмах. Стаття 9.2 документа містить інформацію про репортажі щодо інвалідності, використання відповідної термінології, посилання на нормативні документи й практичну інформацію стосовно проведення інтерв'ю з особами з інвалідністю.
- Дослідження Viacom/CBS «Світова аудиторія хоче кращого представлення на екрані», що ґрунтується на даних, зібраних у понад 15 000 людей віком 13–49 років у 15 країнах світу, показало, що існує відповідальність і нагальна потреба в забезпеченні представлення всіх груп та ідентичностей на телебаченні та в кінематографі. У дослідженні розглядали різні аспекти різноманіття, зокрема расу, етнічність, гендерну ідентичність, сексуальну орієнтацію, інвалідність тощо.¹³

Див. Таблицю 4. Створення образу осіб з інвалідністю

Гендерна рівність і рівність людей з інвалідністю в ЗМІ

Інвалідність є важливим виміром людського досвіду, але не всебічним. Гендер є ключовим для визначення повноважень, привілеїв і можливостей, які одні люди в суспільстві мають, а інші — ні.

Як соціальний конструкт і біологічне підґрунтя, гендер впливає на те, яку поведінку очікують від жінок та чоловіків, як їх сприймають і оцінюють інші, які ролі вони виконують і які можливості вони цінують. Через інші соціокультурні фактори, як-от раса, етнічність, культура й мова, люди з інвалідністю постають перед багатьма бар'єрами в плані доступу до освіти, професійної діяльності, географічного розташування тощо. Хоча як чоловіки, так і жінки стикаються з багатьма проблемами, дівчата й жінки з інвалідністю частіше постають перед численними формами дискримінації, ізоляції, насильства, жорстокого поводження та зневажливої маргіналізації, ніж чоловіки, що пов'язано з їхніми соціокультурними ролями та статтю.

Враховуючи низький рівень **участі, доступу та репрезентації** жінок у ЗМІ, існує високий ризик того, що дівчата й жінки з інвалідністю можуть бути несправедливо зображені та піддаватися стереотипізації, віктимізації, комерціалізації, сексуалізації та/або об'єктивізації як такі, що надихають, а не як академічно та професійно компетентні особи, з рівними можливостями працевлаштування та оплатою праці. ЗМІ також мають усвідомлювати, що, висвітлюючи тему інвалідності, зображення хлопчиків і чоловіків з інвалідністю та їхніх ролей, поведінки й очікувань у суспільстві варто розглядати з урахуванням чутливості до зображення «маскулінних» характеристик і атрибутів, оскільки це може призвести до хибних уявлень у суспільстві. Тому справедливі, збалансовані, чутливі й інклюзивні репортажі та репрезентативні наративи мають враховувати різноманітність досвіду та потреб дівчат і жінок, хлопців і чоловіків з інвалідністю з різних верств населення. Вони також мають визнавати, що різні ідентичності та соціальні й культурні чинники можуть створювати різні моделі несприятливого становища й ізоляції.

Комплексний гендерний підхід зазвичай є частиною репортажів, що засновані на правах людини. Комплексного гендерного підходу та підвищення рівня гендерної рівності в ЗМІ можна досягти двома шляхами: 1) підвищуючи обізнаність

працівників ЗМІ про важливість **репортажу з урахуванням гендерних аспектів**; 2) висвітлюючи та стимулюючи **гендерно-трансформаційні дії** на робочому місці, а на національному рівні — затвердження гендерночутливої політики та практики. Незалежно від того, чи є втручанням таким, що враховує гендерні аспекти, чи гендерно трансформативним, воно вимагатиме інтеграції питань гендерної рівності в політику та практику редакції, а також урахування нюансів через **інтерсекційність** (наприклад, гендер, раса, етнічність, вік, сексуальність, клас, здібності, культура, релігія та статус) під час створення репортажів. Це дозволить відобразити різний життєвий досвід жінок і чоловіків, а розслідування — притягнути винних і владу до відповідальності за маргіналізацію.

Частина 1 посібника знайомить нас із ключовими аспектами врахування гендерних аспектів у репортажах щодо осіб з інвалідністю, тоді як гендерно-трансформаційний підхід описано в Частині 3. Мовні аспекти, що враховують особливості людей з інвалідністю, також будуть представлені в наступному розділі.

Репортажі, що враховують гендерні аспекти, — це практика створення медіаконтенту, яка враховує гендерну нерівність і справедливо зображує жінок і чоловіків. Висвітлення, що враховує гендерні аспекти, розглядається у ЗМІ як основний принцип професійного медіавиробництва, як і такі цінності, як точність, актуальність, збалансованість та неупередженість.¹⁴

Більш цілісне уявлення про людей з інвалідністю може скластися завдяки різним:

- повідомленням про поточні події у ЗМІ та згадкам у новинах (у періодичних виданнях);
- типам висвітлення (репортаж, коментар, аналіз, нариси, документальні фільми);
- сегментам ЗМІ (спеціальні тематичні сторінки або програми на різні теми);
- відображенню поглядів дівчат і жінок, зокрема з інвалідністю.

Наразі існує кілька інструментів, засобів оцінювання та практик, доступних медіафахівцям для забезпечення висвітлення подій з урахуванням гендерних аспектів. Вони мають певні спільні риси, які можна застосовувати для висвітлення тем про жінок і чоловіків з інвалідністю. Детальніша інформація наведена в технічних таблицях у Частині 4 Посібника.

Див. Таблицю 5. Репортажі про інвалідність для всіх статей

Посібники й інструментарії з гендерної рівності

- **«Посібник та інструментарій з міжсекторного підходу»** структури ООН Жінки аналізує неврахування складних соціальних систем та ідентичностей, які можуть приховувати або заперечувати захист прав людини. Він підвищує обізнаність про необхідність розробки програм і політик, що ефективно протидіють дискримінації за ознакою інвалідності, а також тих, хто страждає від усіх форм комбінованої та перехресної дискримінації.¹⁵
- Публікація ЮНЕСКО **«Висвітлення проблем насильства щодо жінок і дівчат. Посібник для журналістів»** допомагає працівникам ЗМІ у висвітленні різних видів насильства щодо дівчат та жінок, які можуть призвести до довготривалих порушень стану здоров'я й інвалідності. Документ також містить низку рекомендацій, критеріїв і ресурсів для покращення якості репортажів¹⁶ та сприяє виконанню Декларації Організації Об'єднаних Націй про усунення насильства проти жінок (1993 р.).
- Публікація ЮНЕСКО **«Гендерночутливі показники для медіа»** (GSIM) містить комплексну систему показників для вимірювання гендерної чутливості в діяльності та контенті медіа. У ній також розглядається взаємозв'язок між розширенням прав і можливостей жінок та розвитком медіа, з акцентом на рівність та гендерні аспекти соціальної різноманітності в ЗМІ.¹⁷
- Посібник ЮНЕСКО та структури «ООН Жінки» **«Велика розмова. Посібник з протидії насильству щодо жінок у ЗМІ та за допомогою ЗМІ»** не лише виходить за межі висвітлення гендерних тем у ЗМІ, але й заохочує медіакомпанії зміцнювати сприятливе середовище, просувати позитивні інституційні підходи та співпрацювати зі ЗМІ в трансформації соціальних норм.¹⁸
- У 2019 році Незалежна національна виборча комісія Нігерії видала **Кодекс етики**, де встановлено принципи для журналістів щодо просування демократичних процесів шляхом відображення думок маргіналізованих груп населення, зокрема осіб з інвалідністю. Кодекс також закликає ЗМІ «утримуватися від публікації або трансляції образливих редакційних коментарів або думок, які принижують окремих осіб або групи осіб через інвалідність, расу, етнічну приналежність, плем'я, стать або віросповідання».
- Різні зацікавлені сторони все частіше застосовують і впроваджують принципи гендерної рівності. Деякі посібники з гендерної рівності, такі як **Десять принципів гендерночутливої комунікації для розвитку ПРООН**, закликають усіх набути навичок гендерночутливої комунікації та завжди використовувати їх.¹⁹
- **«База даних інформаційної справедливості (2023)»** Асоціації онлайн-новин (ONA)²⁰ допомагає медіафахівцям налагодити зв'язок і взаємодію з громадами, які історично були недостатньо або хибно представлені в журналістиці. За допомогою цієї бази даних медіафахівці можуть проводити свої розслідування, зокрема виявляти прогалини в доступі до інформації, завойовувати довіру громади й доводити до керівництва редакції необхідність залучення аудиторії.

Хоча питання мови, що враховує питання інвалідності, буде розглянуто нижче, важливо також зазначити, що гендерна рівність у зображенні та репрезентації значною мірою залежить від **вибору мови**. Оскільки багато

мов є гендерно маркованими, використання інклюзивної, гендерночутливої мови, а також увага до висловів і побудови речень, коли йдеться про інвалідність, є важливими для уникнення ізоляції.

Мова, що враховує питання людей з інвалідністю

Писати про інвалідність непросто, оскільки не всі погоджуються з тим, які вислови є доречними. Навіть у спільноті людей з інвалідністю точаться палкі суперечки щодо вживання деяких слів і фраз.

Мова в комунікаціях про інвалідність, як і будь-яка інша мова, постійно розвивається. Деякі слова й терміни, що були прийнятними ще кілька років тому, сьогодні вважаються образливими. Не менш важливо використовувати термінологію, яка доречна в контексті й узгоджена з міжнародними нормативними документами, такими як Конвенція про права осіб з інвалідністю. Медійники постають перед додатковим викликом: використовувати мову, яка може бути легко зрозумілою для широкої аудиторії.

Інклюзивна мова в сюжетах має враховувати нюанси зображення людей з інвалідністю. Необхідно також зважати на інформацію з мовних посібників, які стосуються інших видів дискримінації, оскільки вона може бути відсутня в мовних посібниках щодо зображення людей з інвалідністю. **Мова також може передавати глибоко історично та культурно стійкі негативні стереотипи й упереджене ставлення до людей у певних станах і з певними відмінностями, які,**

своєю чергою, увічнюють негативний образ людей з інвалідністю в суспільстві. Так само мова, що використовується в ЗМІ, може створювати шкідливі та руйнівні упередження.

Варто уникати деяких термінів, які є очевидно застарілими та майже повсюдно вважаються образливими. Працівникам ЗМІ потрібно використовувати рекомендації **мовних посібників щодо людей з інвалідністю**, опублікованих відповідними організаціями. Інтерв'юери також мають бути поінформовані про будь-яку ненавмисну самодискримінаційну поведінку та/або термінологію. Редакційні колективи можуть розглянути можливість розробки власних посібників для багатомовних і різноманітних аудиторій, а також для висвітлення специфічних технічних тем.

Медіафахівці також можуть запитати суб'єктів репортажу, який опис своєї інвалідності вони б хотіли бачити, і за потреби запропонувати більш прийнятні альтернативи. Наприклад, деякі люди можуть вважати за краще, щоб їх називали глухими, а інші — людьми з порушенням слуху, або людьми з втратою слуху. Використовуючи перекладача жестової мови для перекладу медіаконтенту, найкраще віддавати перевагу мові вашої аудиторії (національній), якщо тільки ваш контент не призначений для міжнародної аудиторії, коли краще використовувати міжнародну жестову мову.

Посібники з коректного висвітлення питань людей з інвалідністю

- Посібник ООН з інклюзивних комунікацій: **«Посібник зі спілкування з людьми з інвалідністю, про людей з інвалідністю та для людей з інвалідністю»** є практичним інструментом для працівників Організації Об'єднаних Націй щодо того, як спілкуватися з людьми з інвалідністю.²¹ У цьому документі, який є частиною Стратегії ООН з інклюзії людей з інвалідністю у 2019 році, пояснено ключові терміни, наведено позитивні приклади й факти доступності інформації в Інтернеті.
- Відділення Організації Об'єднаних Націй у Женеві надає доступ до онлайн-інструмента щодо **керівних принципів інтеграції осіб з інвалідністю**, який містить перелік термінів, згрупованих за категоріями, а також рекомендованих і небажаних термінів, що може слугувати довідковим документом.²²
- Національний центр з питань інвалідності та журналістики при Університеті штату Аризона випустив оновлену версію **свого посібника зі стилістики мови комунікації з людьми з інвалідністю** англійською та іспанською мовами для журналістів і фахівців, які пишуть про людей з інвалідністю. Посібник містить інформацію та поради щодо майже 100 загальноновживаних слів і термінів: від терміна «працездатний» до «прикутий до інвалідного візка».²³

Мовні посібники, що враховують особливості висвітлення людей з інвалідністю, можуть містити вичерпну інформацію лише певними мовами. Однак, переклад такого контенту,

особливо з використанням авторизованих інструментів перекладу, зокрема на основі штучного інтелекту, може бути непростим завданням. Особливу увагу варто приділяти

перекладу термінів і сюжетів іншими мовами, які використовуються рідше, наприклад мовами корінних народів. Наприклад, аудиторія корінних народів може потребувати спеціальної соціокультурної та лінгвістичної адаптації або залучення фахівців із мови й членів мовної спільноти

для перевірки використаних термінів. Деякі загальноживані терміни, такі як «інвалідність» і «порушення», можуть мати зовсім інше значення в мовах і культурах корінних народів та/або навіть суперечити поглядам, світогляду, традиційним поглядам, світогляду, традиційним поглядам і практикам корінних народів.

Переклад з урахуванням особливостей людей з інвалідністю

- Національний центр досліджень, інформації та розвитку людських ресурсів у сфері психічного здоров'я в Новій Зеландії опублікував книгу **«Te Reo Māori. Мова збагачення»**, яка містить мовою маорі понад 200 слів, термінів і вакатаукі — прислів'їв, які відіграють важливу роль у культурі маорі. Конвенція про права осіб з інвалідністю була перекладена мовою маорі, і ці зусилля є важливим кроком уперед у визнанні політичної участі та створенні умов для конструктивної взаємодії зі світоглядом корінних народів щодо порушень стану здоров'я та інвалідності.²⁴
- Спільноти людей із порушенням слуху різноманітні: люди ідентифікують себе як глухі, незрячі і нечуючі, люди з порушенням слуху, слабочуючі та люди, що втратили слух. Існують відмінності в тому, як людина отримала порушення слуху, рівні слуху, віці настання глухоти, освіти, методах спілкування та культурній ідентичності. Питання самоідентифікації є особистим і може відображати ідентифікацію зі спільнотами людей, які мають порушення слуху, ступінь їхнього слуху або відносний вік втрати слуху. Національна асоціація глухих Сполучених Штатів Америки надає відповіді на деякі поширені запитання (щодо спільноти й культури), зокрема стосовно використання відповідної мови й термінів. Якщо у вас є сумніви, запитайте людину, як вона себе ідентифікує.²⁵

Таблиці 6 і 7 у Частині 4 Посібника містять інформацію про ключові міркування під час вибору мови сюжетів, а також перелік слів, термінів і фраз, включно з тими, яких варто уникати, і тими, які потрібно використовувати як запропоновані альтернативи. Важливо вибрати мову, найбільш відповідну контексту й меті репортажу. Глосарій, що надається в кінці посібника, також можна використовувати як довідник.

Оскільки термінологія у сфері інвалідності продовжує розвиватися, вибір мови може також залежати від національного контексту або індивідуальних і організаційних уподобань. Наприклад, висвітлення питань охорони здоров'я може потребувати використання медичних термінів. Певні терміни можуть бути менш прийнятними з культурного погляду, а тому вводити в оману в інших форматах ЗМІ, особливо тих, що займаються соціальними питаннями або питаннями прав людини.

Див. перелічені нижче документи.
Таблиця 6. Ключові міркування під час вибору мови

Таблиця 7. Перелік слів, термінів і фраз

Регулювання шкідливого контенту

Стаття 8 Конвенції про права осіб з інвалідністю вимагає від усіх держав-учасниць **спонукати всі засоби масової інформації до зображення осіб з інвалідністю в спосіб, що відповідає меті Конвенції**. Заборона дискримінації має фундаментальне значення для захисту прав людини й поширюється на всі міжнародні документи з прав людини.

ЗМІ відіграють важливу роль у сприянні вільному та відкритому діалогу й дискусіям. Вони озвучують різні точки зору й погляди, просуваючи цінності толерантності, поваги й визнання багатого розмаїття нашого світу, культур, форм самовираження та способів залишатися людиною. Однак ЗМІ, особливо соціальні мережі як публічна платформа, можуть також бути зоною байдужості до поширення нетолерантних ідеологій, екстремальних поглядів і «мови ворожнечі» як онлайн, так і офлайн.

Нормативно-правова база ЗМІ може захищати інтереси людей з інвалідністю у зв'язку з контентом, який транслюється в ефірі, а також контентом, який поширюється через їхні цифрові платформи, за умови, що регуляторні

органи та їхнє призначення незалежні від державного та комерційного секторів. Крім того, різні юрисдикції та судові системи забезпечують захист відповідно до політики й законів, що стосуються екстремальних висловлювань, не порушуючи при цьому стандартного регулювання медіаконтенту та реклами, а також захист інтересів осіб з інвалідністю та їхнього права на свободу висловлювання поглядів і переконань.

Одним із поширених аргументів на користь обмеження екстремальних висловлювань щодо людей з інвалідністю є **психологічні або навіть фізичні травми**, які також називають злочинами на ґрунті ненависті, які вчиняють проти членів спільноти людей з інвалідністю. У засобах масової інформації потрібно використовувати недискримінаційну лексику й уникати поширення контенту, який може сприяти **розпалюванню нетерпимості та насильства**. Варто також враховувати аспекти інвалідності, пов'язані з інтерсекційністю, такі як **дискримінація за ознакою статі, раси, сексуальної орієнтації, етнічності, віку** чи інших ознак, що можуть призвести до виникнення нетерпимості та дискримінації.

Маючи справу з екстремальними висловлюваннями або мовою ворожнечі та знаючи, що люди з інвалідністю можуть мати обмежений доступ і перешкоди для участі в політичному, культурному, соціальному й економічному житті, ЗМІ мають **пропонувати простір для відкритого діалогу** й надавати людям з інвалідністю платформу та засоби, що даватимуть їм можливість висловлювати свої погляди й думки. Завданням ЗМІ є **надання неупередженої інформації** та формування в суспільстві уявлень про людей з інвалідністю, враховуючи їхню гідність, недоторканність приватного життя, етичні міркування й інші соціокультурні аспекти. Тому варто забезпечити **загальноприйнятну**

доступність медіапослуг і контенту, щоб створити рівні умови для участі людей з інвалідністю в політичному та культурному житті суспільства. Вона також надасть людям з інвалідністю можливість скористатися своїм **правом на відповідь у випадку несправедливого викривлення фактів і дезінформації**. Це особливо важливо, оскільки люди з інвалідністю не мають рівного доступу до ЗМІ через їхню **недостатню репрезентацію або навіть відсутність у медіапрограмуванні**, а також через неповне дотримання або недотримання технічних стандартів для того, щоб зробити **медіаконтент і послуги доступними, універсальними та прийнятними** для всіх цільових аудиторій.

Існує **кілька інструментів і методів вимірювання й моніторингу екстремальних висловлювань і мови ворожнечі**, що можуть відрізнитися залежно від контексту, суб'єкта й платформи, які корисні для протидії дискримінації осіб з інвалідністю як офлайн, так і онлайн.

Важливо також зазначити, що в більшості країн законодавство про телерадіомовлення встановлює нормативно-правову базу для надання телерадіомовних послуг і зазвичай включає правила щодо змісту програм і реклами. Ці правила, засновані на міжнародних нормативних документах і принципах, **вимагають від медіакомпаній розслідувати скарги на ймовірні порушення положень, що містяться в редакційних кодексах**. Екстремальні висловлювання та мова ворожнечі в ЗМІ щодо осіб з інвалідністю потрібно ретельно відстежувати. Вони мають бути предметом необхідного перегляду кодексів і керівних принципів, особливо щодо зворотного зв'язку з аудиторією в межах будь-якого мовлення: аналогового, супутникового або цифрового.

Стандарти, що стосуються мови ворожнечі

- У документі ЮНЕСКО від 2021 року «**Боротьба з мовою ворожнечі в соціальних мережах: сучасні виклики**» зазначено, як із незначними витратами можна створювати й поширювати мову ворожнечі в Інтернеті. Вона не проходить процес редагування, як інші письмові роботи, і зазнає дуже різних рівнів впливу залежно від популярності допису. Її також можуть використовувати на міжнародному рівні, оскільки сервери й та штаб-квартира платформи не обов'язково можуть бути розташовані в тій самій країні, що й користувач і його цільова аудиторія. У документі представлено деякі інструменти для виявлення мови ворожнечі та рекомендації щодо запобігання їй в Інтернеті.²⁶

- **Стандарти спільноти Facebook** стосуються практики протидії мові ворожнечі в Інтернеті. Правила й умови використання Facebook забороняють контент, який є шкідливим, загрозливим або таким, що може розпалювати ненависть і підбурювати до насильства. У своїх стандартах спільноти Facebook уточнює, що видаляє дописи, зроблені мовою ворожнечі, яка включає контент, що безпосередньо атакує людей за ознакою їхньої раси, етнічності, національного походження, віросповідання, сексуальної орієнтації, статі, гендеру або гендерної ідентичності, серйозної інвалідності або захворювань²⁷.
- Європейський форум із питань інвалідності (ЄФІ) опублікував документ під назвою «**Позиція та рекомендації ЄФІ щодо мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті**», у якому визнано, що люди з інвалідністю з більшою ймовірністю стають жертвами мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті. Це особливо стосується дівчат і жінок з інвалідністю, а також осіб з інтелектуальною та психосоціальною інвалідністю, які зазнають підвищеного ризику переслідувань, насильства та злочинів, зокрема в цифровому світі, де кількість таких випадків зростає.²⁸

Див. перелічені нижче документи.
Таблиця 8. Деякі методи виявлення екстремальних висловлювань і мови ворожнечі щодо осіб з інвалідністю та запобігання їм

Таблиця 9. Типи скарг і методи їх розгляду

Конвенція вимагає від держав-учасниць призначити в уряді одного або кількох **координаторів** із питань, пов'язаних із її впровадженням. Вона також приділяє належну увагу створенню координаційного механізму для сприяння діяльності в різних секторах і на різних рівнях, а також для забезпечення простору для коригувальних дій.

Розслідування питань, пов'язаних з інвалідністю

Журналістські розслідування мають враховувати інвалідність як тему, що заслуговує на увагу й становить суспільний інтерес. Розслідуючи питання, пов'язані з інвалідністю, ЗМІ сприяють соціальній справедливості та відповідальності.

Журналістські розслідування з питань, пов'язаних з інвалідністю, можна проводити на різних рівнях, розглядаючи дії носіїв обов'язків на міжнародному, регіональному, національному та місцевому рівнях, а також під різними кутами зору (наприклад, сімейні справи та підтримка, навчальні заклади та дотримання вимог інклюзивної освіти, муніципалітети й доступний розвиток міст або державні витрати, універсальний дизайн продуктів і послуг тощо).

Перш за все, під час розв'язання питань, пов'язаних з інвалідністю, важливо усвідомлювати, що **Конвенція про права осіб з інвалідністю** має **моніторинговий компонент, процедури та механізми**, визначені на національному, регіональному та міжнародному рівнях, як і всі юридично зобов'язальні міжнародні договори та нормативні документи з прав людини.

Нормативні інструменти й механізми моніторингу

Конвенція про права осіб з інвалідністю вимагає від держав-учасниць створення незалежного від уряду **національного механізму моніторингу**, зазвичай у формі незалежної правозахисної установи для заохочення, захисту й моніторингу виконання Конвенції (Стаття 33).

На міжнародному рівні до моніторингу залучені **Комітет з прав людей з інвалідністю** та **Конференція держав-учасниць**. Комітет є органом незалежних експертів, який здійснює моніторинг виконання Конвенції, тоді як держави-учасниці зобов'язані подавати Комітету **періодичні доповіді** про вжиті заходи й досягнутий успіх протягом двох років після ухвалення Конвенції та кожні чотири роки після цього на основі виданих керівних принципів.

Підвищення обізнаності про інвалідність у суспільстві

Відповідно до **Статті 8** Конвенції, щодо підвищення обізнаності, держави-учасниці повинні звітувати про перелічене нижче.

- Кампанії з підвищення обізнаності суспільства, спрямовані на широку громадськість, у межах системи освіти, а також заходи, яких вживають через основні засоби масової інформації (у пресі, на телебаченні, радіо, на бігбордах, у громадських місцях тощо).
- Заходи, ужиті для підвищення обізнаності й інформування осіб з інвалідністю та інших членів суспільства про Конвенцію та права, які вона передбачає.

Доступність

Стаття 21 Конвенції стосується свободи висловлення думки та переконань і доступу до інформації, і вимагає від держав-учасниць звітувати про перелічене нижче.

- Доступні формати й технології, що враховують різні форми інвалідності, своєчасно та без додаткових витрат.
- Використання в офіційних відносинах жестових мов, шрифту Брайля, підсилювальних і альтернативних способів спілкування й усіх інших доступних способів, методів та форматів спілкування за вибором осіб з інвалідністю.
- Приватні підприємства, що надають послуги широкій публіці, зокрема через Інтернет, щодо надання інформації та послуг у доступних і придатних для осіб з інвалідністю форматах.
- Засоби масової інформації, зокрема ті, що надають інформацію через Інтернет, щодо перетворення їхніх послуг на доступні для осіб з інвалідністю.
- Визнання й заохочення використання жестових мов.

Участь у політичному та суспільному житті

Інші статті, такі як **Стаття 9** Конвенції (Доступність), також містять низку положень щодо забезпечення доступу до інформації для людей з інвалідністю, як і **Стаття 29** про участь у політичному та суспільному житті.

ЗМІ сприяють виконанню Конвенції завдяки своїй здатності мобілізувати громадську підтримку та забезпечити включення людей з інвалідністю в суспільний дискурс. Вони підвищують обізнаність про людей з інвалідністю як носіїв прав, а також запобігають і протидіють дискримінації. У межах своїх повноважень як наглядового органу ЗМІ також **досліджують вжиті заходи й успіх, досягнутий** у реалізації Конвенції.

Таблиця 10 у Частині 4 Посібника пропонує практичні поради, які можуть бути корисними під час журналістських розслідувань, що вимагають більш систематичного та поглибленого вивчення певних питань. Вони передбачають збір значно більшої кількості доказів, додаткову перевірку фактів і використання відповідних інструментів аналізу даних, щоб робити сюжети більш привабливими для аудиторії.

Дані з урахуванням потреб осіб з інвалідністю

- ЮНІСЕФ. Посібник «Створення даних, що враховують потреби осіб з інвалідністю: чому це важливо і що для цього потрібно», який пояснює зі статистичного погляду відсутність людей з інвалідністю в офіційній статистиці. Подолання дискримінації та сприяння інклюзії — проблема, що викликає занепокоєння в усіх секторах і яку можна розв'язати за допомогою якісних даних, науково обґрунтованої адвокації та політики. Отримання інклюзивних даних вимагає залучення людей з інвалідністю до всіх процесів збору даних і їх результатів. Це допоможе забезпечити адекватне відображення їхнього досвіду й потреб у даних, що створюються.²⁹
- Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ). Усі держави-учасниці, які ратифікували Конвенцію про права осіб з інвалідністю, зобов'язані **подавати періодичні доповіді Комітету**, органу незалежних експертів, про те, як реалізуються права осіб з інвалідністю. Держави-учасниці повинні звітувати протягом двох років після ратифікації Конвенції та кожні чотири роки після цього (Стаття 35). Існує окрема процедура для подання скарг і запитів, а також репозиторій незалежних механізмів моніторингу.³⁰
- Вашингтонська група зі **статистики інвалідності** сприяє розвитку статистики у сфері охорони здоров'я, зосереджуючись на розробці показників інвалідності, придатних для переписів населення та національних опитувань. Метою є надання інформації про інвалідність, яку можна порівняти на глобальному рівні.
- Статистичне управління Канади в співпраці з Міністерством зайнятості та соціального розвитку Канади (ESDC) надає урядові дані й аналітичні матеріали щодо доступності та інвалідності, гендерної проблематики, різноманітності й інклюзивності.³¹
- «Посібник Dart Center зі стилю для журналістики, пов'язаної з травмами», розроблений як швидкий, авторитетний довідник для репортерів, редакторів і продюсерів, які працюють в умовах жорстких дедлайнів. Він містить короткі, засновані на фактах рекомендації щодо вибору новин, використання мови й етики під час висвітлення впливу травми на окремих осіб, сім'ї та громади. Посібник також містить рекомендації щодо належного використання відповідної психологічної та наукової термінології й особливих міркувань під час висвітлення наслідків травми, таких як расизм і сексуальне насильство.³²
- Глобальна мережа журналістів-розслідувачів випустила **посібник з проведення журналістських розслідувань** про те, як розслідувати проблеми, що впливають на людей з інвалідністю, обмеженість дій, скерованих на усунення бар'єрів, а також про те, як не залишити їх поза увагою як одну з найбільших інтерсекційних груп меншин.³³
- **Deaf Journalism Europe** (Журналістика для глухих у Європі, DJE) має на меті зміцнити журналістику для людей з порушенням слуху у Європі шляхом створення мережі співпраці медіакомпаній, які очолюють люди з порушенням слуху. Зосереджуючись на інноваціях, співпраці, різноманітності, неупередженості та якості, проєкт, що фінансується ЄС, спрямований на подолання значної прогалини в журналістиці й доступності ЗМІ для людей з порушенням слуху, а також на вивчення бізнес-моделей для медіакомпаній, які очолюють люди з порушенням слуху, з метою покращення їхньої фінансової стійкості. DJE сприяє розбудові потенціалу медіафахівців з порушенням слуху у створенні новинного контенту національними жестовими мовами, адаптованого до відповідної аудиторії та інших зацікавлених сторін по всій Європі.³⁴

- Посібник «Викриття невидимого «The Kit» — це спільний ресурс для самонавчання, який робить **методи й інструменти розслідування**, що використовуються досвідченими розслідувачами, доступнішими для людей і спільнот, які відчувають мотивацію розпочати власні розслідування, збирати та перевіряти інформацію, збирати докази й забезпечувати краще розуміння проблем, не забуваючи при цьому про етичні міркування та безпеку.³⁵

Див. Таблицю 10. Журналістські розслідування з питань, пов'язаних з інвалідністю

Інтерв'ювання та взаємодія з людьми з інвалідністю

Щоб репортажі були чесними, точними й актуальними для всіх аудиторій, працівникам ЗМІ може знадобитися покращити свої навички спілкування, взаємодії або інтерв'ювання людей з інвалідністю.

Медіафахівці можуть не знати, як налаштувати людину з інвалідністю на розмову, як запитати про її інвалідність або про те, яке пристосування їй може знадобитися. Вони також можуть хвилюватися, що їм бракує досвіду, щоб ставити правильні запитання, що вони можуть поставити себе в незручне становище або образити когось. Ці побоювання можуть допомогти пояснити, чому бракує репортажів на тему інвалідності.

Під час інтерв'ю з людиною з інвалідністю слід пам'ятати, що існують хибні уявлення про інвалідність через брак обізнаності, інформації та обмежену репрезентацію людей з інвалідністю. Перед інтерв'ю важливо перевірити, чи **комфортно людині говорити про інвалідність**. Якщо ні, ставтеся до неї з повагою і не просіть розповідати більше, ніж вона готова, під час самого інтерв'ю. Операторам і фотографам, які знімають життя людей з інвалідністю, також рекомендовано ставитися до респондента звичайно й на рівних, але з урахуванням особливостей середовища та почуттів. Оператори мають бути обережні, щоб не «дегуманізувати» людину, яка використовує допоміжні пристрої. Наближена зйомка крісла колісного або слухового апарата в кадрі відвертає увагу від людини. І навпаки, існує також тенденція вирізати або візуально усувати ознаки інвалідності з кадру. Рекомендовано проконсультуватися з експертами або колегами з інвалідністю або просто запитати поради в респондента.

Під час інтерв'ю жестомовної людини переконайтеся, що вона має перекладача **жестової мови** на національну жестову мову, яку вона розуміє. Наприклад, деякі іммігранти з порушенням слуху можуть розуміти міжнародну жестову мову краще, ніж національну жестову мову країни, у якій вони зараз живуть, тоді як не всі жестомовні люди можуть легко розуміти міжнародну жестову мову.

Медіафахівці, які також беруть участь у створенні **рекламних повідомлень і соціальних оголошень**, повинні усвідомлювати необхідність справедливої репрезентації жінок і чоловіків з інвалідністю. Справедливість має бути забезпечена в рекламі (голос і зображення, закадровий голос, активна, а не пасивна роль, позиція лідера думок/експерта й інші зовнішні або соціальні орієнтації, такі як незалежне життя або виховання дітей) і активній громадянській позиції (наприклад, участь у виборах). Очікується, що в рекламі традиційні характеристики «інвалідності» мають бути збалансовані та включати багатомірну репрезентацію дітей, жінок і чоловіків з інвалідністю.

Крім того, деякі ліцензійні угоди з органами, що регулюють мовлення, можуть вимагати від мовників попередньої перевірки та **затвердження реклами перед її виходом в ефір**. Для отримання відповідного дозволу можуть знадобитися докази того, що люди з інвалідністю брали активну участь у створенні сюжету, з ними консультувалися під час розробки та виробництва контенту, а також під час розробки кампанії.

Див. Таблицю 11. Інтерв'ю з людьми з інвалідністю

Медіафахівці можуть почати з базових запитань до людини, у якої вони беруть інтерв'ю, відео з якою вони знімають, або яку вони фотографують. У Таблиці 12 наведено короткий перелік поширених запитань, які можна використовувати під час інтерв'ю в людини з інвалідністю.

Див. Таблицю 12. Основні запитання

Висвітлення кризових ситуацій, вимушеного переміщення, стихійних лих і екологічних катастроф

Під час кризових ситуацій людям з інвалідністю може бути особливо складно отримувати інформацію та висловлювати свої погляди й думки під час реагування на надзвичайні ситуації через наявні в повсякденному житті дискримінаційні бар'єри.

Серед багатьох тематичних питань і подій, які висвітлюють засоби масової інформації, особливу увагу потрібно приділяти кризовим ситуаціям, тероризму, вимушеному переміщенню, стихійним лихам, екологічним катастрофам або іншим важливим суспільним подіям чи періодам, наприклад виборам.

Часо права людей з інвалідністю **не є пріоритетними в таких ситуаціях. Життєво важливий контент зосереджується насамперед на проблемах, які стосуються населення в цілому.** Крім того, ЗМІ можуть бути не готові до висвітлення потреб людей, які щойно отримали нові фізичні та психосоціальні порушення. Також може бути складно висвітлювати стрімку ескалацію насильства та дискримінації щодо жінок і дівчат, зокрема з інвалідністю.

Отримати правдиву інформацію може бути ще складніше, оскільки рятувальники можуть не знати про потреби людей з інвалідністю або не мати відповідного обладнання. Інформація про плани евакуації, доступні притулки, гуманітарну допомогу або розповсюдження предметів першої потреби, таких як харчові продукти,

медикаменти й інші державні послуги, може бути важкодоступною. Комунікація також може бути порушена, інформаційні канали можуть використовуватися для поширення дезінформації або неправдивих відомостей, доступ до надійних джерел інформації може бути обмежений, а на редакційні рішення можуть впливати ті, хто перебуває при владі.

У такі часи **суспільство значною мірою покладається на засоби масової інформації.** Тому ЗМІ мають бути готові надавати правдиву інформацію всім групам населення, включно з людьми з інвалідністю. Цього можна досягти, **заздалегідь розвиваючи спроможність ЗМІ діяти незалежно, неупереджено та скоординовано.**

Ефективне реагування може вимагати створення нових новинних сегментів, проведення чутливих інтерв'ю, подолання власної травми, застосування суворих або більш жорстких технічних стандартів для виробництва та поширення доступного контенту, а також використання новинних інструментів і технологій для висвітлення дій або бездіяльності інших суб'єктів.

Ігнорування людей з інвалідністю під час криз або інших важливих суспільних подій чи періодів робить їх ще вразливішими та може буквально означати різницю між життям і смертю. Чутливість до питань інвалідності під час висвітлення подій має вирішальне значення для мінімізації шкоди та сприяння стійкості суспільства.

Під час кризи й інших важливих суспільних подій чи періодів ЗМІ мають висвітлювати проблеми, перед якими постають вразливі групи населення, і їхні потреби. Вони також повинні намагатися представляти ці групи населення з повагою.

Контент потрібно виробляти й поширювати відповідно до технічних стандартів. Деякі поради надано в Таблиці 13 та Частині 2.

Див. Таблицю 13. Інклюзивне висвітлення подій під час криз

Надзвичайні ситуації гуманітарного характеру

- Резолюція Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 2475 від 2019 року про захист осіб з інвалідністю в умовах **збройного конфлікту** сприяє реалізації права осіб з інвалідністю на рівний доступ до основних послуг, що надаються в умовах збройного конфлікту, зокрема до інформації та комунікації.
- У 2020 році Організація Об'єднаних Націй випустила Аналітичну записку «Інклюзивне реагування на **COVID-19** з урахуванням потреб людей з інвалідністю», у якій висвітлено, як пандемія вплинула на 1 мільярд людей з інвалідністю у світі, і рекомендовано загальні заходи реагування та відновлення з урахуванням потреб людей з інвалідністю. У документі зазначено, що «якщо інформація про громадське здоров'я, навколишнє середовище, комунікації та технології, а також товари й послуги недоступна, люди з інвалідністю не можуть ухвалювати необхідні рішення, жити незалежно та безпечно ізолюватися або перебувати на карантині, а також отримувати доступ до медичних і державних послуг нарівні з іншими».³⁶
- Хартія про інклюзивність осіб з інвалідністю в рамках гуманітарної діяльності, підписана понад 70 зацікавленими сторонами з різних країн, установами системи Організації Об'єднаних Націй, громадянським суспільством і організаціями людей з інвалідністю, узгодила ключові принципи, які мають зробити **гуманітарну діяльність** інклюзивною для людей з інвалідністю.³⁷
- Бюро гірничої справи та геології штату Невада (США) опублікувало «Медіасценарії для інформування про громадську безпеку **після землетрусу**». Цей ресурс може бути корисним для інклюзивного висвітлення інших надзвичайних ситуацій.³⁸
- Мережа Al Jazeera Journalism Review опублікував передовий досвід збору даних під час **землетрусу**. Редакція очікує, що журналісти підготують звіт про землетруси, які сталися в арабських країнах за останнє десятиліття, на основі наявних даних. Документ містить інформацію про чинні міжнародні бази даних, які постійно відстежують і реєструють землетруси та можуть розглядатися як надійне джерело для перевірки фактів і коригування методологій.³⁹
- Глобальний альянс з доступних технологій і середовищ (GAATES) надає послуги з універсального дизайну та доступності створених середовищ. Було розроблено кілька ресурсів, які допомагають забезпечити загальну доступність інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються для спілкування, розробки, розповсюдження й управління інформацією. Наприклад, «Посібник з інклюзивного **зменшення небезпеки стихійних лих: інвалідність і стихійні лиха**» покликаний розв'язати проблему відсутності належної інформації та практики щодо інклюзивної політики й практики у сфері готовності до катастроф, доступного раннього попередження, доступного транспорту, безпеки життєдіяльності й евакуації осіб з інвалідністю. Він зосереджується на інклюзивних стратегіях зменшення ризику катастроф, починаючи від роботи зі спільнотою людей з інвалідністю і закінчуючи розробкою різноманітних доступних систем раннього попередження, які охоплюють усіх громадян, готовністю до катастроф і технічними специфікаціями для проєктування доступних притулків, житла й транспорту.⁴⁰
- Радіо виявилось найефективнішим і найоперативнішим засобом зв'язку в разі руйнування інфраструктури. Радіоприймачі недорогі й не потребують абонентської плати. На вебсторінці Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ), присвяченій радіозв'язку в надзвичайних ситуаціях, можна знайти інформацію про радіомовлення для **оповіщення населення, ліквідації наслідків стихійних лих і надання допомоги**.⁴¹

Частина 2

Селасі Сіканку

Радіожурналіст, Телерадіомовна корпорація Гани

Забезпечення доступності медіаконтенту й медіаоперацій

Створення якісного контенту для людей з інвалідністю та про них у справедливий, недискримінаційний і неупереджений спосіб — це лише половина шляху, **адже медіаконтент також має бути доступним для них.**

Правові зобов'язання щодо забезпечення доступності контенту

У демократичному та плюралістичному суспільстві громадяни повинні мати можливість робити свій внесок та брати участь на рівних у процесах ухвалення рішень, які їх стосуються. Контент і послуги, які пропонують ЗМІ, мають соціальні наслідки. Тому **звичайний доступ до ЗМІ не має бути бар'єром, що ізолює будь-які соціальні групи** (наприклад, фізичним, інформаційним, оціночним, економічним [фінансова доступність] та інституційним).

Цифрова еволюція медіа зробила їх ще доступнішими, забезпечивши ширший спектр засобів доступу до послуг і контенту. Однак не всі громадяни чи споживачі можуть отримати однаковий з іншими доступ до медіапослуг і контенту через свою купівельну спроможність, географічне розташування, соціокультурні й політичні чинники.

Ще складнішим це виявляється для людей з інвалідністю та їхніх родин. Доступ до медіапослуг, особливо тих, які надають комерційні ЗМІ через системи підписки, створює додаткові проблеми. Глядачі з інвалідністю часто змушені купувати доволі дорогі допоміжні технології, щоб мати доступ до таких послуг і контенту. Крім того, через їхню недостатню представленість у ЗМІ люди з інвалідністю можуть бути змушені споживати однорідний контент, створений спеціально для широкої публіки з її інтересами, смаками, мовними та культурними вподобаннями, що призводить до їх маргіналізації в суспільстві.

Багато країн світу, особливо ті, що ратифікували Конвенцію про права осіб з інвалідністю, почали впроваджувати правові заходи для забезпечення більшої доступності медіаконтенту й послуг для людей з інвалідністю. Фахівцям медіакомпаній, особливо тим, хто відповідає за виробництво та розповсюдження контенту, імовірно, доведеться переглянути процеси виробництва та розповсюдження контенту й розвинути

нові навички для надання доступного контенту та послуг для всіх аудиторій. Це продемонструє **соціальну відповідальність медіакомпаній і їхнє сприяння переходу до цифрової епохи для отримання нових доходів від цифрової аудиторії**.

Доступ і доступність

Доступ визначається як можливість, право або дозвіл на доступ, вхід або використання медіаконтенту й послуг, тоді як **доступність** — це міра (критерій або передумова доступу й участі в житті суспільства), що дозволяє оцінити міру або ступінь доступності медіапослуги або контенту для якомога більшої кількості користувачів, особливо для людей з інвалідністю, через використання допоміжних технологій або послуг доступу, таких як субтитрування, тифлокоментування або переклад жестовою мовою.

Інший тісно пов'язаний із цим термін — **«універсальний дизайн»**, також відомий як «дизайн для всіх», який передбачає дизайн предметів, середовища, програм і послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання для всіх людей. Це усуває необхідність адаптувати продукти й послуги або створювати спеціалізовані продукти та послуги для людей з інвалідністю. Медіакомпанії, технологічні компанії та постачальники цифрових інформаційних послуг застосовують принципи універсального дизайну під час створення та поширення свого контенту.

Стандарти відповідності та зручності використання

Наразі існує кілька міжнародних інструментів і стандартів, що забезпечують міцну основу для регулювання ЗМІ в різних країнах. Вони також вимагають, щоб медіапослуги й контент відповідали принципу **універсальності**. Це означає, що медіапослуги та контент, особливо ті, які надають суспільні мовники, мають бути створені та вироблені таким чином, щоб бути доступними для всіх (що також пов'язано з концепцією «універсального дизайну»).

Конвенція про права осіб з інвалідністю зобов'язує засоби масової інформації, зокрема інтернет-провайдерів, робити свої послуги доступними для осіб з інвалідністю. Існує кілька важливих особливостей, які варто обов'язково враховувати під час забезпечення доступності медіаконтенту, зокрема універсальний дизайн, альтернативні

методи комунікації, технічні стандарти, передові технології та інструменти, режими ліцензування та ресурси, що використовуються для покращення доступу, зручності використання, навігації, тестування або інтерактивності.

Закони деяких країн і регіонів вимагають забезпечення доступності для людей з інвалідністю. Наприклад, Закон про американців з інвалідністю у Сполучених Штатах Америки та європейський Закон про доступність (Директива 2019/882) вимагають від організацій забезпечувати **альтернативні методи комунікації** для людей із порушеннями зору, слуху чи мовлення. Медіакомпанії в ЄС відповідають за надання аудіовізуального контенту у форматах, доступних для цих аудиторій.

Настанови з доступності вебконтенту (WCAG), опубліковані Консорціумом Всесвітньої павутини, містять **технічні стандарти**, які медіакомпанії можуть використовувати для забезпечення повної доступності вебконтенту. Вони стосуються використання гіперпосилань, оформлення тексту, відео, аудіо, альтернативного тексту (тексту заміщення), прихованих субтитрів і розшифровки тексту. Медіакомпанії в усьому світі роблять свій контент доступнішим і забезпечують підтримку доступності впродовж усієї своєї діяльності. ЄС запровадив Директиву ЄС про доступність вебсайтів та мобільних додатків (WAD) (EU 2016/2102) щодо доступності вебсайтів та мобільних додатків органів державного сектора, яка зобов'язує всі державні органи в ЄС зробити свої вебсайти й мобільні додатки доступними для людей з інвалідністю.⁴²

Згідно з цими нормативними документами, особи з інвалідністю мають право, нарівні з іншими громадянами, на доступ до інформації в друкованому, аудіо-, відео- та цифровому форматах, яка створюється та поширюється в доступній формі газетами, журналами чи іншими друкованими засобами масової інформації, а також радіо, телебаченням та цифровими засобами масової інформації.

Доступність, інтегрована в технологічних рішеннях

У багатьох країнах до медіакомпаній, незалежно від їхніх доходів і моделі розповсюдження контенту, висувають законодавчі вимоги, що зобов'язують їх виробляти контент і робити медіаоперації доступними для людей з інвалідністю. Таке пристосування часто включає,

серед іншого, субтитрування, титрування, тифлокоментування та зрозумілу навігацію по меню для аудиторії з інвалідністю.

В останні роки деякі нормативні документи вимагають використовувати поступовий підхід, щоб забезпечити доступність медіапослуг і контенту до певної дати. Такий підхід вимагає від інших виробників і постачальників послуг, контенту й продуктів застосовувати принципи доступності в процесі їх проєктування. Як наслідок, дедалі більше технологічних рішень, зокрема й тих, що використовуються для створення та розповсюдження медіаконтенту, мають **вбудовані функції доступності**.

До таких рішень із вбудованими функціями доступності належать технологічні рішення на основі штучного інтелекту. Часто кажуть, що штучний інтелект може змінити життя людей з інвалідністю, адже він здатен покращити якість життя, полегшити отримання освіти й роботи, а також допомогти в повсякденному житті. Якщо ШІ розробляють, враховуючи вимоги інклюзивності й використовуючи людиноцентричний підхід, він відкриває нові можливості для розширення доступу до інформації та медіаконтенту, а також для залучення людей з інвалідністю до суспільного життя. Одним із небагатьох нещодавніх прикладів є нова функція когнітивної доступності, представлена компанією Apple, разом із функціями Live Speech («Жива мова»), Personal Voice («Особистий голос») і Point and Speak in Magnifier («Наведи і говори» в застосунку «Лупа»).⁴³ Камера, що розмовляє, для незрячих Seeing AI від Microsoft, яка наразі доступна в більш ніж сімдесяти країнах, також передбачає запуск додатка з камерою, що розмовляє і використовує штучний інтелект для створення все більш точних аудіоописів для людей із порушеннями зору.⁴⁴ Іншим корисним інструментом є Google Lookout, який відповідає стандартам WCAG і використовує методи ШІ для опису візуальних зображень на камерах, ідентифікації об'єктів, читання сторінок тексту й допомоги в повсякденній діяльності, наприклад, у керуванні електронною поштою.⁴⁵ Крім того, компанія Samsung оголосила про новий спосіб допомогти людям з порушенням слуху за допомогою навушників Galaxy Buds2.⁴⁶

Інструменти штучного інтелекту, пов'язані зі ЗМІ, також можуть допомогти виявити недостатньо висвітлені історії, дезінформацію (перевірка фактів, зворотний пошук зображень, відстеження джерел тощо), покращити розповсюдження

медіаконтенту для аудиторії з інвалідністю та взаємодію з нею, полегшити роботу адміністративного відділу та багато іншого.

Крім того, інновації в галузі штучного інтелекту також змінюють робочі місця й організаційні структури в медіасекторі, що може дати можливість збільшити кількість медіафахівців з інвалідністю, які отримують роботу.

Тому медіакомпанії мають не лише знати основні параметри інструментів і алгоритмічних систем штучного інтелекту, які вони використовують, але й інформувати аудиторію про те, яким чином вони застосовують штучний інтелект.

Схеми відкритого ліцензування

Схеми відкритого ліцензування полегшують доступ людей з інвалідністю до медіаконтенту й послуг. Зазвичай схеми ліцензування контенту застосовують стандарти й рекомендації, пов'язані з концепцією випуску доступного контенту на умовах **відкритого ліцензування**.

Відкрите ліцензування надає користувачам права на доступ, повторне використання, перепрофілювання, адаптацію або розповсюдження медіаресурсів. У зв'язку з цим ЗМІ, зокрема суспільним мовникам (як бенефіціарам державного фінансування, що слугують суспільним інтересам), рекомендовано розглянути можливість розробки, застосування та впровадження політики або нормативно-правової бази, що стосується відкритого контенту. Серед таких нормативних інструментів — Марракеський договір 2013 року про полегшення доступу незрячих людей, осіб з порушеннями зору або іншими порушеннями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів. Цей договір, що курується Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO), закликає сторони полегшити **виробництво та міжнародну передачу спеціально адаптованих книг для людей із порушеннями зору**.

Рекомендація ЮНЕСКО від 2019 року про **відкриті освітні ресурси** стосується політики та програм створення, доступу, повторного використання, адаптації й перерозподілу освітнього контенту, який також можуть

виробляти засоби масової інформації для інформування, освіти й розваг людей з інвалідністю. Такий контент, створений за державні кошти, повинен мати відкриту ліцензію або бути розміщеним у відкритих джерелах, а для впровадження й оцінювання такої політики відкритого доступу має бути виділено фінансові та людські ресурси.

У цьому контексті під відкритими ліцензіями потрібно розуміти ліцензії, які поважають права інтелектуальної власності власників авторських прав і надають дозволи, що дають суспільству право на доступ, повторне використання, перепрофілювання, адаптацію й розповсюдження освітніх матеріалів.

Стандарти доступності

- Організація Стандарти доступності Канади створює **стандарти доступності** для суб'єктів федерального регулювання та федеральних організацій. Канада прагне досягти безбар'єрного доступу для людей з інвалідністю до 2040 року. Усі заходи узгоджуються з пріоритетними сферами, визначеними в Законі про доступну Канаду, а стандарти розробляються на основі передового досвіду й досліджень. Після затвердження відповідним міністерством стандарти стають обов'язковими й застосовуються до організацій, що регулюються на федеральному рівні, а також до федеральних урядових департаментів і відомств.⁴⁷
- Газета The Washington Post використала **Настанови з доступності вебконтенту й відгуки аудиторії**, щоб підвищити доступність контенту на своїх цифрових платформах для людей з інвалідністю. Деякі з ключових особливостей доступності полягають у тому, що: (i) контент доступний для навігації без миші; (ii) для опису зображень використовується альтернативний текст; (iii) аудіо й відео супроводжуються субтитрами та розшифровкою; (iv) використовуються висококонтрастні кольори для людей із дальтонізмом; (v) існує гнучкість у можливості збільшувати розмір тексту й шрифтів для досягнення максимальної читабельності; (vi) текст написано чітко й інклюзивно; (vii) для підтвердження доступності вебсторінок застосовуються автоматизовані інструменти тестування.

Практичні поради щодо інтеграції доступності в роботу медіа

Оскільки вимоги щодо доступності стають усе більш юридично обов'язковими, медіакомпанії повинні розглянути можливість розробки організаційної політики доступності контенту й послуг.

Незалежно від того, чи така політика розробляється окремо або інтегрується в інші політики, **доступність у роботі ЗМІ є частиною ініціативного та недискримінаційного публічного маніфесту, що ґрунтується на рівності можливостей.**

Існує багато типів і ступенів інвалідності, тому забезпечення доступності медіапослуг і контенту вимагає ретельного **планування, відданості справі й технічних знань**. Воно також вимагає участі персоналу на всіх рівнях (менеджерів, редакторів, репортерів, візуальних журналістів, техніків, дизайнерів і продюсерів), а також залучення кінцевих користувачів, а саме людей з інвалідністю. Іншими словами, усунення наявних бар'єрів для використання ЗМІ — це насамперед організаційні, технічні, економічні, компетентнісні, управлінські питання, а також проблеми сприйняття/ставлення.

Інтегруючи рішення щодо доступності в комплексний спосіб, медіакомпанії усунуть багато бар'єрів і перешкод для людей з інвалідністю, зроблять свої ресурси інклюзивними та/або доступними для більшості аудиторій і сприятимуть соціальній інтеграції. Само собою зрозуміло, що покращений доступ до аудіовізуального контенту привабить нових клієнтів, згенерує додаткові потоки доходів та відкриє медіакомпаніям нові сегменти ринку.

Див. Таблицю 14. Розуміння інтеграції доступності в роботу медіа

Доступні продукти та послуги

- **Європейський акт про доступність 2019 року (ЕАА)** — це директива, спрямована на поліпшення функціонування внутрішнього ринку доступних продуктів і послуг шляхом усунення бар'єрів, створених різними правилами в державах-членах Європейського Союзу. Бізнес отримає вигоду від спільних правил доступності в Європейському Союзі, що призведе до скорочення витрат.
- ЕАА охоплює продукти й послуги, які були визначені як найважливіші для людей з інвалідністю, а також ті, що з найбільшою імовірністю мають розбіжності у вимогах до доступності в різних країнах Європейського Союзу. Ці продукти та послуги включають комп'ютери й операційні системи, банкомати, автомати з продажу квитків і реєстрації, смартфони, телевізійне обладнання, пов'язане з послугами цифрового телебачення, послуги телефонії та відповідне обладнання, доступ до аудіовізуальних медіапослуг, таких як телевізійні трансляції та відповідне споживче обладнання, послуги, пов'язані з повітряним, автобусним, залізничним і водним пасажирським транспортом, банківські послуги, електронні книги й електронна торгівля.⁴⁸
- ЕАА — це заклик до бізнесу бути більш інклюзивним. Він накладає на бізнес нові зобов'язання: від доступності в Інтернеті до дизайну продукції, і недотримання цих зобов'язань є неприпустимим. Це новаторська директива, спрямована на вирівнювання умов для 135 мільйонів людей з інвалідністю в Європейському Союзі. Заснований на Конвенції про права осіб з інвалідністю, ЕАА має на меті узгодити закони про доступність у всіх державах-членах Європейського Союзу. Закон набув чинності у квітні 2019 року, і кожна країна-член ЄС мала ухвалити необхідні імплементаційні закони до 28 червня 2022 року. Впровадження законів у кожній країні має бути забезпечено до червня 2025 року.⁴⁹
- Канадська телерадіомовна корпорація (CBC)/Radio-Canada оприлюднила комплексний план забезпечення доступності на 2023–2025 роки під назвою Breaking Barriers («Руйнуючи бар'єри»), який просуває бачення доступної організації суспільних медіа. План окреслює сім стратегічних цілей, які стосуються кожного аспекту роботи корпорації: контенту, набору персоналу, утримання та просування персоналу, а також технологій та інфраструктури. Це комплексний план трансформаційних змін у медіакомпанії.
- Японська телерадіомовна корпорація (NHK) вивчає можливості використання технологій штучного інтелекту в системах виробництва й розповсюдження для автоматизації транскрипції аудіозаписів із вищою якістю опису. Один з експериментів передбачає автоматичне вилучення статистики зі спортивних подій у прямому ефірі та включення її в аудіоописи. NHK застосовує автоматизовані системи для створення описового тексту.
- Норвезька телерадіомовна корпорація (NRK) застосовує інклюзивний дизайн до всього, що робить. NRK розробила потоковий сервіс, який дає змогу кожному користувачеві користуватися каталогом її програм. NRK пропонує високоякісний користувацький досвід на більшості пристроїв і платформ із високим рівнем підтримки доступності. Корпорація також інтегрує інклюзивний дизайн у свою організацію та процес розвитку й найняла менеджера з питань доступності та різних експертів у цій галузі, зокрема керівника редакції жестової мови NRK, який є людиною з порушенням слуху, і експерта з питань цифрової доступності, який є незрячим.⁵⁰

- Курс «Making Accessible Media» (Створення доступних ЗМІ), розроблений факультетом медіа та творчих мистецтв Хамбер коледжу в Торонто, Канада, за підтримки Фонду доступності мовлення, — це відкритий онлайн-курс, покликаний навчити, як включити функції доступності в медіаконтент, розуміючи, що доступність має бути не другорядною, а частиною початкового процесу розробки контенту⁵¹

Обов'язкові дії для друкованих, телевізійних, радіо та цифрових ЗМІ

Друковані ЗМІ

Існує кілька простих способів зробити друковані ЗМІ, такі як газети, брошури, листівки, журнали та книги, доступнішими для людей з інвалідністю. Розмір тексту, вибір шрифту, вибір кольору, інтервали, контрастність і спосіб подання складної інформації — усе це має велике значення.

Візуальна журналістика

Друковані ЗМІ стають усе доступнішими. Особливо це стосується візуальної журналістики, метою якої є усунення бар'єрів для читачів з інвалідністю. Зміни відбуваються на організаційному рівні, щоб розв'язати питання доступності в межах усієї системи. Наприклад, The New York Times повідомляє, що вживає заходів для забезпечення доступності візуальних матеріалів за допомогою видавничих інструментів.⁵²

Див. Таблицю 15. Доступний друкований контент

Телемовлення

Телебачення є важливим каналом комунікації для багатьох людей з інвалідністю. Рухомі зображення іноді краще розповідають сюжет, а деякі люди можуть краще сприймати інформацію за допомогою мови тіла, міміки й інших візуальних сигналів. Телебачення також забезпечує доступ до критично важливої інформації для людей з інвалідністю, які можуть бути ізольовані під час криз, вимушеного переміщення та стихійних лих. Приховані субтитри, аудіоописи й переклад жестовою мовою можуть допомогти забезпечити доступність такого контенту.

Більшість мовників також надають контент на цифрових платформах, пропонуючи контент на вимогу, інтерактивні програми передач та інноваційні форми мультимедійних репортажів. Поради щодо забезпечення доступності цифрового контенту можна знайти в підрозділі «Цифрові медіа» далі.

Доступ до публічної інформації

- Програми новин, інтерв'ю та заяви представників федеральної виконавчої влади Бразилії транслюються в прямому ефірі на відкритих каналах Федерального уряду (TV Brasil 2) і TV Brasil, з гарантованим доступом для людей з порушенням слуху. Вони здійснюють переклад аудіовізуального контенту (фільмів) і Repórter Brasil на мову Libras (бразильська жестова мова). Усі інтерв'ю з президентом Бразилії також транслюються з перекладом на жестову мову на TV Brasil 2, в інформаційних бюлетенях Brasil Agora та на TV Brasil 1.53
- У 2022 році уряд Франції запровадив нову Хартію доступності для державної комунікації. Хартія визначає, як контент, що випускається та розповсюджується державними службами, може бути доступним для людей з інвалідністю. Члени уряду повинні забезпечити доступність своїх виступів, пресконференцій та інтерв'ю, зокрема переклад французької жестової мови для людей із порушеннями слуху.⁵⁴

Див. Таблицю 16. Доступний відеоконтент

Радіомовлення

Радіо — це відносно легкий і недорогий засіб масової інформації, який є особливо корисним для людей з інвалідністю по зору. Транскрипції та субтитри, а також увага до темпу й чіткості вимови можуть зробити радіоконтент доступнішим. Нові технології на основі ШІ розробляють для покращення можливостей автоматизованого перетворення мови на текст,

а також для розробки сервісів із субтитрами та розшифровкою тексту для радіоприймачів, що може бути особливо важливим у надзвичайних ситуаціях. Інші рішення можуть сканувати медіаджерела, вибирати відповідні теми, створювати сценарії й читати їх за допомогою мови, згенерованої штучним інтелектом. Радіопрограми дедалі частіше доступні в Інтернеті, що також вимагає дотримання принципів цифрової доступності.

Доступний контент

- Компанія **Radio France** зробила кілька кроків для створення контенту для людей з інвалідністю та налагодило співпрацю з організаціями громадянського суспільства й компаніями, які пропонують доступні рішення для незрячих або людей з порушенням зору. Сюди входять аудіопропозиції на її вебсайтах, адаптований контент і графіка, а також культурні заходи, такі як концерти, які перекладаються жестовою мовою.⁵⁵
- **CBC/Radio-Canada** робить аудіоконтент доступнішим і безоплатно надає повні розшифровки текстів епізодів трьох англійських програм і двох франкомовних радіопрограм. Довідковий центр CBC надає інформацію про письмові транскрипції радіопрограм і подкастів для людей з порушенням слуху і людей зі слабким слухом.⁵⁶
- **Австралійська телерадіомовна корпорація (ABC)** підготувала передачу за участю репортерки з питань інвалідності, яка ділиться своїм досвідом медіафахівця в роботі з інвалідністю на радіо й телебаченні та надає інформацію про пристосування на робочому місці. Як репортер і ведуча новин на радіостанції, вона вела прямі ефіри, використовуючи програмне забезпечення для зчитування з екрана, яке сканувало текст на екрані й відтворювало його через навушники разом з іншими аудіопотоками, як-от таймер.⁵⁷
- **Аргентинська телерадіомовна корпорація (RTA)** у своєму Кодексі етики суспільного телебачення (Стаття 9) гарантує, що всі люди з інвалідністю будуть забезпечені механізмами аудіовізуальної та цифрової доступності, які дозволять їм розуміти програми та брати в них участь на рівних засадах. Визнання глядачів з інвалідністю повноправними суб'єктами права вважається абсолютним зобов'язанням, і для досягнення цієї мети буде вжито всіх необхідних заходів, враховуючи посібник, включений і спільно підготовлений до цього Кодексу.⁵⁸
- 13 лютого 2024 р. ЮНЕСКО, **Європейська спілка радіомовлення і телебачення (EBU)** та радіостанції з усієї Європи висловили занепокоєння планами низки автовиробників вилучити AM-радіоприймачі зі своїх нових електромобілів через статичну електрику (яку можна було усунути). Це збільшує ризик того, що незабаром AM- і FM-пристрої будуть вилучені з усіх типів нових автомобілів, виходячи із суперечливого припущення, що наземне радіо застаріває, як і компакт-диски, касети та 8-трекові магнітофони. Своєю чергою, це може стати великою проблемою для мільйонів людей у всьому світі, які не мають доступу до Wi-Fi, а також для тих, хто залежить від AM-радіо як «рятівного кола» для своїх громад, що транслює релігійні служби й основні новини, стан дорожнього руху, спортивні новини та прогноз погоди. Це також зменшує доступ до інформації та медіаконтенту для слухачів з інвалідністю.⁵⁹
- **Talking News Federation (Федерація розмовних новин) (TNF)** допомагає понад 300 місцевим розмовним газетам у Великій Британії доносити місцеві новини й інформацію в аудіо- та друкованому вигляді до людей з інвалідністю по зору.⁶⁰

Див. Таблицю 17. Доступний аудіоконтент**Цифрові ЗМІ**

Традиційні ЗМІ поширюють значну частину свого контенту через Інтернет, відображаючи реальність, коли багато людей у всьому світі наразі отримують доступ до більшої частини інформації зі стаціонарних і портативних комп'ютерів, планшетів і мобільних телефонів.

Країни все частіше вимагають від медіакомпаній зробити свій вебконтент доступним для людей з інвалідністю. Навіть без такої законодавчої вимоги медіакомпанії зобов'язані обслуговувати всіх членів своїх громад, включно з людьми

з інвалідністю. Забезпечення доступності в Інтернеті може бути дуже простим: наприклад, вибір читабельних шрифтів і маркування кнопок та значків. Складніше може бути забезпечити оптимізацію мультимедійних джерел, таких як аудіо та відео, для використання всіма людьми.

Існує великий обсяг інформації про те, як максимально збільшити вебдоступність, зокрема Настанови з доступності вебконтенту, розроблені Консорціумом Всесвітньої павутини. Крім того, медіакомпанії можуть заохочувати своїх працівників проходити сертифікацію з вебдоступності. Міжнародна асоціація фахівців із доступності є однією з основних установ, що проводить тренінги із сертифікації вебдоступності.

Доступний цифровий контент

- Видання Міжнародного комітету Червоного Хреста та Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця за підтримки Управління ООН з координації гуманітарних питань «Як використовувати **соціальні мережі** для кращого залучення людей, які постраждали від криз. Короткий посібник для тих, хто використовує соціальні мережі в гуманітарних організаціях» містить практичні поради та рекомендації щодо ефективного використання соціальних мереж для взаємодії з постраждалими людьми та звітності перед ними. Посібник призначений насамперед для працівників, відповідальних за офіційні канали своїх організацій у соціальних мережах, і заохочує до використання різних форматів контенту.⁶¹
- Публікація ЮНЕСКО «Доступна **цифрова документальна спадщина**: керівні принципи підготовки документальної спадщини в доступних форматах для людей з інвалідністю» є ще одним корисним документом. Призначені для сторін, що беруть участь у зацифруванні документів спадщини, таких як засоби масової інформації, інформаційні організації та організації пам'яті, зокрема бібліотекарі, архівісти, музейні працівники, куратори, консерватори й інші зацікавлені сторони, керівні принципи допомагають цим сторонам ретельно планувати цифрові платформи та контент із метою включення аспектів інвалідності та доступності. Дотримуючись певних стандартів доступності та впроваджуючи допоміжні програмні й апаратні засоби на етапі розробки, сховища цифрової документальної спадщини дозволять людям із порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарата або когнітивних функцій мати доступ до культурних заходів і брати участь у культурному житті.⁶²
- СВС пропонує вебсайт із низькою пропускнуою здатністю для англomовних новин. **HTML-код** оптимізовано для низькошвидкісних з'єднань. Це означає, що вебсайт зменшує розмір і складність вебсторінок, використовує адаптивний дизайн і робить завантаження сторінок швидшим і плавнішим, що корисно для відвідувачів вебсайту з інвалідністю.⁶³

Див. Таблицю 18. Виробництво доступного цифрового контенту

Софі Морган

Журналістка, ведуча і захисниця прав людей з інвалідністю (Великобританія)

Частина 3

Інклюзивні управлінські практики

Медіакомпанії, як і будь-який інший роботодавець, мають правове зобов'язання забезпечувати гідні умови праці та застосовувати недискримінаційні практики відповідно до чинних законів і конвенцій, зокрема тих, що стосуються прав працівників з інвалідністю.

Різноманітність, рівність та інклюзія в ЗМІ

Усі працівники медіасектора (менеджери, редактори, репортери, журналісти, що працюють з візуальними матеріалами, технічні працівники, дизайнери та продюсери) виконують різні ролі й мають різні обов'язки. Існують також претенденти на вакансії, працівники, менеджери з найму персоналу, керівники, працівники відділу кадрів, координатори з питань інвалідності в організаціях, медичний персонал або делегати від персоналу. Усі вони можуть бути залучені до програм різноманітності, рівності й інклюзії (PPI) або програм лідерства та інклюзії.

Медіакомпанії можуть отримати значну користь від реалізації ефективної політики та програм на робочому місці, які адаптують, просувають і впроваджують принципи PPI для різних груп людей (враховуючи їхній вік, расу, етнічність, інвалідність, стать, релігію, культуру, мову, а також різне походження, досвід, навички й знання). Зрештою, такі дії залучатимуть і надихатимуть нові таланти, підвищуватимуть обізнаність про цільові аудиторії та збільшуватимуть креативність та інноваційність у медіаіндустрії.

Часто ці зусилля об'єднуються в межах програми PPI, щоб забезпечити загальну основу для конкретного набору стандартів поведінки на робочому місці, яких мають дотримуватися працівники в довгостроковій

перспективі, із широким спектром заходів, які має бути реалізовано. Програми PPI можуть також підтримувати основні цінності організації та часто перетинаються з іншими політиками, процедурами та заходами, які сприяють рівному доступу до можливостей, працевлаштуванню та відчуттю приналежності до робочого місця.

Політики у сфері забезпечення PPI зазвичай охоплюють стратегічне планування й ухвалення рішень, підтримку керівництва, підбір персоналу, підвищення обізнаності, управління людськими ресурсами, програми навчання та розбудови потенціалу, а також інші питання, пов'язані з фізичною доступністю офісних приміщень і технічної інфраструктури. Загалом, ці політики та дії мають сприяти подоланню несвідомих упереджень, дискримінації та стигматизації на робочому місці, а також зміцненню довіри між персоналом, аудиторією, державними медіакомпаніями й іншими зацікавленими сторонами.

У контексті осіб з інвалідністю не менш важливо підкреслити, що програми PPI використовують інтерсекційність на робочому місці, тобто зв'язок з іншими політиками, процедурами та практиками. Люди з інвалідністю також можуть належати до різних соціальних груп і можуть бути маргіналізовані на основі своєї статі, раси, етнічного походження й інших факторів. Комплексне розуміння інтерсекційності допомагає розв'язувати унікальні проблеми, пов'язані з різними ситуаціями, і вимагає більш цілісної політики й інклюзивних практик на робочому місці.

Приклади нижче демонструють, як медіакомпанії перейшли від сенсibilізаційного чи інформаційно-просвітницького підходу до більш трансформаційного підходу до різноманітних, справедливих та інклюзивних організацій.

Реалізація та моніторинг програм PPI

- План забезпечення доступності CBC/Radio-Canada на 2023–2025 рр. інтегрує підхід до **управління, орієнтований на результат**, який визначає бажані результати, параметри та джерела даних. План також містить практичні положення щодо створення сприятливого технічного середовища, включно з фізичним забезпеченням, технологічним забезпеченням, комунікаціями, закупівлею товарів, послуг і обладнання, а також розробку й надання програм і послуг.
- Radio France підписало п'яту трирічну угоду про **професійну інтеграцію та працевлаштування осіб з інвалідністю**. Угода передбачає основні щоденні заходи, яких мають вживати працівники Radio France як в офісі, так і в ефірі, щоб продовжувати підвищувати обізнаність серед своєї аудиторії, включно зі святкуванням відповідних міжнародних днів.
- Бразильська комунікаційна компанія (EBC) у своєму **Кодексі поведінки та доброчесності** (статті 4.2(III) та (IV)) зазначає, що EBC сприяє підвищенню якості життя своїх працівників, забезпечуючи добробут, здоров'я, гігієну та безпеку в робочому середовищі, включно з облаштуванням приміщень і наявністю робочого обладнання, що забезпечує вільний доступ до об'єктів EBC та кращі умови праці для осіб з інвалідністю. Вона також закликає поважати й цінувати соціальну й культурну різноманітність та індивідуальні відмінності, забезпечуючи рівне ставлення до всіх людей без упереджень щодо їх соціального, культурного чи етнічного походження або у зв'язку з їх статтю, віком, релігією, політичними поглядами, сексуальною орієнтацією, фізичним станом, психічним і психосоціальним станом або будь-якою іншою формою дискримінації.
- Програма міжнародного розвитку Австралійської телерадіомовної корпорації (ABC) і Тихоокеанська програма допомоги ЗМІ (PACMAS) опублікували дослідження, яке сприяє впровадженню **доказового підходу** до інклюзії людей з інвалідністю в тихоокеанських ЗМІ. Дослідження включає досвід і проблеми, пов'язані з інформацією про доступність для людей з інвалідністю, репортажі з урахуванням потреб людей з інвалідністю та їхню репрезентацію на екрані, а також з інформацією про забезпечення шляхів працевлаштування та створення сприятливого середовища для людей з інвалідністю, які працюють у ЗМІ. Дослідження виявило, що культура, політика й технології на робочому місці мають практичні можливості для забезпечення повної та рівноправної інтеграції людей з інвалідністю в ЗМІ та досягнення інформаційної доступності для громад.⁶⁴

Впровадження програми PPI в роботу ЗМІ, керівництво й управлінські практики

Спосіб, у який ЗМІ впроваджують програму PPI, різняться від однієї організації до іншої. Багато з них зазвичай вживають допоміжних заходів на найвищому рівні, впроваджуючи загальну стратегію або програму, щоб забезпечити міцну основу для роботи у сфері PPI та продемонструвати прихильність організації до культурних змін і бажання їх здійснювати. Інші керуються політикою рівності людей з інвалідністю, яка впроваджується в посібники, інструкції та процедури.

Хоча програми PPI інтегруються по-різному, загальним для них є те, що вони

інтегруються **в масштабований спосіб**, щоб гарантувати, що політика, процедури й ініціативи є обґрунтованими, стійкими та добре продуманими. Зрештою, саме органи, що регулюють роботу ЗМІ, сприяють різноманітності робочої сили та вимагають від медіакомпаній розглядати питання рівних можливостей для фахівців з інвалідністю в медіасекторі. У деяких країнах від ЗМІ законодавчо вимагають розробляти корпоративні плани різноманітності й подавати щорічні звіти про успіхи у виконанні зобов'язань щодо різноманітності стосовно осіб з інвалідністю, включно з працівниками.

Існує два поширених способи впровадження політики за програмами PPI, які можуть розглядати медіакомпанії, плануючи реалізацію політики забезпечення рівності людей з інвалідністю:

Таблиця 5. Загальні принципи різноманітності, рівності і інклюзії (PPI)

Програма різноманітності, рівності й інклюзії (PPI)

Комплексна програма PPI забезпечує універсальну основу для впровадження стратегічного підходу, ціннісної пропозиції та принципів, цінностей, стандартів і цілей, які потім формулюють у відповідних політиках.

Відповідні політики щодо програми PPI включають гендерну рівність, боротьбу з дискримінацією, домаганнями, кар'єрний розвиток та інші політики на робочому місці.

Пов'язані з редакційною політикою, доступністю медіаконтенту й оцінкою ефективності, а також впровадженням дорожніх карт та інструментів, зокрема:

- технічні посібники, плани та стандарти;
- стандартні операційні процедури (наприклад, доступні закупівлі, інклюзивні процеси найму на роботу);
- тренінги та навчальні матеріали.

Хоча важливо, щоб кожен працівник медіакомпанії брав на себе відповідальність за просування політики PPI, рекомендовано **призначити спеціального працівника, команду або координатора з питань PPI**. Це допоможе забезпечити більшу прозорість і відповідальність, а також своєчасне реагування на нові запити й потреби працівників з інвалідністю. Призначений персонал також відповідає за планування, координацію, бюджетування й обмін знаннями між командами. Підрозділ із питань PPI, незалежно від того, чи це уповноважений працівник, команда, координатор або комітет, зазвичай звітує перед радою вищого керівництва.

Політика рівності людей з інвалідністю (ПРІ)

Окрема політика, яка розкриває стратегічні можливості, підвищує рівень справедливості, збільшує різноманітність, підвищує обізнаність про переваги, підвищує ефективність і креативність та веде до більшої інклюзивності.

Конкретні елементи цієї політики мають бути інтегровані в інші відповідні політики, такі як інклюзивна редакційна політика та справедливе медіапрограмування (Частина 1), політика доступності медіаконтенту (Частина 2) та інклюзивні управлінські практики (Частина 3)

Інструкції технічного рівня мають бути передані для впровадження політики в процедури, процеси, практики та діяльність.

Зазвичай надаються поглиблені технічні інструкції, а також допоміжна документація, така як технічні матеріали, посібники та стандартні операційні процедури. Наприклад, під час прийому на роботу вимагається мінімальний і просунутий рівень володіння інформацією та доступ до Інтернету, а відповідне навчання є обов'язковим для всіх працівників і новачків.

Для моніторингу прогресу та забезпечення ефективності інвестицій доцільно розробити **план впровадження**. Послідовний і загальноорганізаційний план для оцінювання успіхів може бути корисним для вищого керівництва, персоналу, зовнішніх партнерів і зацікавлених сторін. Такий стратегічний документ ґрунтуватиметься на «специфічних, вимірюваних, досяжних, актуальних і прив'язаних до часу» (SMART) цілях, згаданих у Чащині 1, встановлюватиме контрольні показники, визначатиме засоби перевірки, визначатиме графік і плануватиме ключові заходи, які мають бути забезпечені необхідними людськими та фінансовими ресурсами. Ці дії можуть призвести до розробки **інструментів самооцінювання та діагностики для оцінювання успіху**.

Крім того, необхідне **розумне пристосування**, щоб зробити робочі місця доступними й інклюзивними для працівників з інвалідністю. Варто вжити практичних заходів для перевлаштування робочого місця, зокрема апаратів і обладнання, щоб забезпечити працівників доступними матеріалами й контентом, пов'язаними з роботою, впровадити гнучкі графіки роботи, змінити організаційні процедури та забезпечити інші зміни з метою сприяння працевлаштуванню працівників з інвалідністю. Такі дії включають встановлення пандусів, забезпечення доступних туалетів, ергономічного обладнання та меблів, поручнів, тактильного покриття для орієнтування, перекладу жестовими мовами та придбання необхідних допоміжних засобів. Однак розумне пристосування не має накладати непропорційний або надмірний тягар на організацію. Усі запити на розумне пристосування потрібно ретельно розглядати. Необхідно підтримувати відкритий діалог між працівниками з інвалідністю та керівниками.

Крім того, **анонімна й конфіденційна система звітності** для отримання скарг, занепокоєнь або відгуків від працівників і цільових аудиторій є ще одним способом виявлення й усунення бар'єрів,

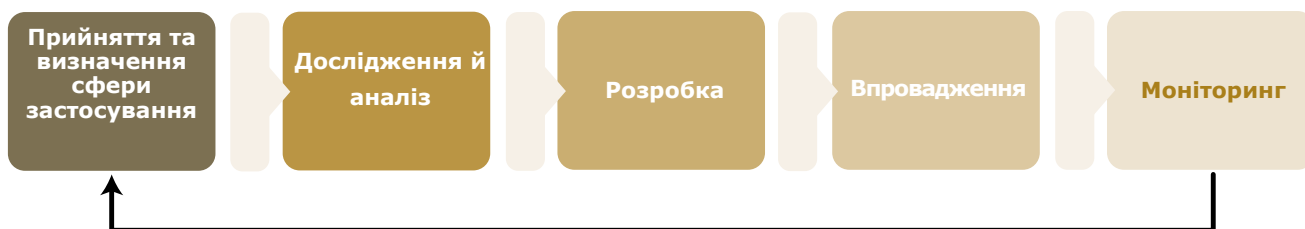
пов'язаних з інвалідністю, на робочому місці. У зв'язку з цим, **наявні механізми саморегулювання** в медіакомпаніях також можуть бути пов'язані з програмами PPI.

Загалом, ці механізми покликані контролювати, підтримувати та просувати етичну, збалансовану й різноманітну репрезентацію персоналу, зокрема людей з інвалідністю. Зусилля, пов'язані з PPI, також можуть бути пов'язані з роботою **омбудсменів, профспілок або професійних асоціацій**, що пропонують медіакомпаніям можливість покращити свою роботу за допомогою процесу рефлексії та діалогу.

Розгортання програми PPI — це процес, спрямований на **створення інклюзивної культури** в медіакомпаніях шляхом сприяння відкритому спілкуванню між керівництвом і працівниками з інвалідністю, впровадження програм наставництва та навчання, створення груп підтримки працівників, забезпечення розумного пристосування та створення нових партнерств.

У Посібнику представлено дорожню карту для впровадження програм PPI, яка включає п'ять етапів і основні питання, зазначені в Таблиці 19.

Таблиця 6. Ключові етапи впровадження програми PPI

Стратегії реалізації

- У 2017 році «Аль-Джазіра» офіційно запустила свою комплексну стратегію розвитку бренду мережі Clarity by Contrast («Ясність на контрасті»). Стратегія була представлена на знаковій зустрічі вищого керівництва в Досі, Катар. Усією мережею було розгорнуто освітню кампанію, щоб усі працівники Аль-Джазіри були ознайомлені з чотирма базовими принципами бренду: різноманітністю, глибиною, сміливістю та гнучкістю.⁶⁵
- Відповідно до Канадського закону про доступність (2019 р.), усі телерадіокомпанії Канади, що регулюються на федеральному рівні, повинні **мати плани забезпечення доступності та механізми зворотного зв'язку**, які дають змогу населенню й працівникам порушувати питання доступності. Наявні механізми самомоніторингу для отримання зворотного зв'язку сприяють постійному вдосконаленню зусиль із забезпечення доступності в ЗМІ. Існує кілька способів, у які представники громадськості можуть надавати зворотний зв'язок, зберігаючи при цьому анонімність і конфіденційність. З особами з інвалідністю регулярно проводять консультації щодо необхідних покращень.⁶⁶

Див. Таблицю 19. Початок роботи з програмою PPI

Створення інклюзивного робочого місця для працівників з інвалідністю

Медіакомпаніям може бути складно наймати й утримувати різних фахівців та фахівчинь, зокрема медіафахівців з інвалідністю.

Створення різноманітного й інклюзивного трудового колективу, що включає медіафахівців з інвалідністю, може бути складним завданням для медіакомпаній. Кваліфіковані медіафахівці з інвалідністю можуть неохоче подавати заявки на зайняття вакансій або не усвідомлювати важливості цього через побоювання щодо дискримінаційних бар'єрів у процесі працевлаштування й обмежень у робочому середовищі. Швидкі темпи роботи в ЗМІ та припущення про те, що потрібно для того, щоб бути успішним медіафахівцем, можуть заважати людям з інвалідністю навіть подавати заяву на роботу. Такий процес зазвичай передбачає перегляд процесів **пошуку персоналу, адаптації та розміщення, утримання персоналу, розвитку кар'єри й навчання, а також управління** різноманітною робочою силою.

Ці проблеми варто розв'язувати за допомогою кадрової політики та практики, що демонструють прихильність до інклюзії, захисту прав, розумного пристосування та нульової толерантності до дискримінації. Інклюзивні робочі й управлінські практики в медіакомпаніях мають бути спрямовані на подолання несвідомих і свідомих упереджень під час підбору персоналу, адаптації, розміщення, оцінювання ефективності й управління різноманітною робочою силою. Ці процеси тісно пов'язані з іншими процесами, пов'язаними з редакційними та програмними питаннями, розглянутими в Частині 1. Доступність також має бути інтегрована в процеси виробництва та розповсюдження медіаконтенту й послуг, про що йшлося в Частині 3.

Професійний розвиток має включати навчання з питань, пов'язаних з інвалідністю. Де це доречно, потрібно налагоджувати конструктивні навчальні партнерства з вищими навчальними закладами, які забезпечують підготовку майбутніх медійників і включають питання рівності людей з інвалідністю в навчальні програми.

Навчання щодо доступності внутрішніх документів, яке пов'язане з доступним медіаконтентом, не менш важливе на робочому місці, оскільки забезпечує можливість працівників з інвалідністю виконувати свою роботу й брати повноцінну участь у процесах організації нарівні зі своїми колегами без інвалідності. Технології часто пропонують відповідні рішення, але повністю доступна робота в ЗМІ також має гарантувати, що всі працівники відчують, що їх цінують і поважають.

Стратегія ООН щодо інтеграції осіб з інвалідністю

- У статті 2 Конвенції про права осіб з інвалідністю «розумне пристосування» визначається як заходи, що дозволяють особі з інвалідністю мати доступ до роботи, брати участь у ній і просуватися по службі, не створюючи при цьому надмірного тягаря для роботодавця. **Пристосування на робочому місці** може включати все — від фізичних змін на робочому місці до надання доступних документів, перекладу жестовою мовою, гнучких графіків роботи й дистанційної роботи.
- На виконання Конвенції була розроблена **Стратегія ООН щодо інтеграції осіб з інвалідністю**, яка забезпечує основу для стійкого та трансформаційного прогресу у сфері інтеграції людей з інвалідністю. Вона також є гарним прикладом політики та системи підзвітності з контрольними показниками для оцінки прогресу та прискорення змін у сфері інтеграції людей з інвалідністю.

Підбір персоналу

Необхідно докласти зусиль, щоб охопити широке коло кандидатів на посади, розміщуючи вакансії на дошках оголошень і вебсайтах, які є інклюзивними та доступними для людей з інвалідністю. Також гарною практикою є включення в **оголошення про вакансії** заохочення для людей з інвалідністю подавати заявки та інформації про те, що практика найму, просування по службі та утримання на роботі буде справедливою та неупередженою. Однак перед будь-яким найманням важливо переглянути **посадову інструкцію** і включити в неї лише ті вимоги, які необхідними для виконання роботи.

Організаціям варто розглянути можливість **звертатися до місцевих служб і програм із питань інвалідності та зв'язуватися з організаціями**, що працюють з особами з інвалідністю. Менеджери з підбору персоналу мають бути поінформовані про **весь спектр розумного пристосування**, щоб кандидати з інвалідністю могли на рівних брати участь у процесі працевлаштування.

Див. Таблицю 20. Інклюзивний підбір персоналу

Ініціативи з працевлаштування

- BBC має **програму працевлаштування**, яка обмежує певні посади, що залежать від тривалості контракту й стажу роботи, на які можуть претендувати лише особи з інвалідністю.
- Програма CBC Abilicrew **Placements for Excellence (CAPE)** — це шестимісячна програма, орієнтована на фахівців з інвалідністю, які лише починають свою кар'єру й ще не працювали в CBC. Програма допомагає усунути бар'єри на шляху до працевлаштування, демонструє таланти серед цієї недостатньо представленної групи, а також сприяє обговоренню, навчанню та наповненню контенту, пов'язаного з інвалідністю, доступністю й інклюзією.⁶⁷
- Dow Jones, американська компанія News Corp, наголошує на **найманні людей з інвалідністю** у своїх оголошеннях про вакансії та допомагає тим, хто потребує допомоги, подати заявку про працевлаштування.
- The New York Times пропонує **стипендію для журналістів з інвалідністю**, у межах якої журналісти на початку та в середині кар'єри проходять стажування у відділі новин протягом року, щоб навчитися висвітлювати теми інвалідності.

Адаптація та пристосування

Якщо працівники ЗМІ не мають безпечних умов праці або доступу до реабілітаційних послуг, належного житла та підтримки після травматичного досвіду, суспільство також позбавлене права на доступ до фактичних даних.

Після рішення про прийняття на роботу важливо забезпечити процес адаптації працівника, який би ретельно висвітлював політику організації щодо забезпечення доступності та недискримінації людей з інвалідністю. **Безпосередні керівники** мають бути поінформовані про розумне пристосування та забезпечити, щоб нові працівники мали необхідну підтримку для виконання основного обсягу своєї роботи й участі в ній нарівні з особами без інвалідності. Розумне пристосування може включати комплекс заходів, спрямованих на те, щоб особи з інвалідністю отримували всю необхідну підтримку та пристосування під час адаптації.

Див. Таблицю 21. Адаптація та пристосування

Інклюзія в медіакомпаніях

- **Керівні принципи розумного пристосування** Секретаріату Організації Об'єднаних Націй забезпечують основу для справедливого та послідовного впровадження розумного пристосування в Секретаріаті.⁶⁸
- У своєму **Кодексі етики** (Стаття 5.5.1.2) Іспанська корпорація радіо і телебачення (RTVE) заохочує професійний та особистий розвиток усіх своїх працівників, забезпечуючи рівні можливості завдяки своїй політиці. Корпорація не допускає жодної дискримінації на робочому місці чи в професійній сфері за ознаками віку, раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних поглядів, національного походження, соціального статусу чи інвалідності.⁶⁹
- Рада Європи видала документ під назвою «Журналістика в умовах конфлікту й агресії: принципи на основі відповідних стандартів Ради Європи та інших міжнародних стандартів», який запроваджує низку превентивних заходів, що сприяють **захисту фізичної безпеки журналістів**, які працюють у зонах конфліктів.⁷⁰
- Публікація ЮНЕСКО «Типовий протокол втручання та взаємодії сил безпеки щодо журналістів, комунікаторів і засобів масової інформації» має на меті слугувати орієнтиром для розробки або оновлення національних протоколів для правоохоронних органів та **їхньої взаємодії зі ЗМІ** відповідно до міжнародних стандартів. Його також запропоновано як інструмент адвокації для ЗМІ й організацій громадянського суспільства в регіоні з метою просування належної практики взаємодії між поліцією та пресою, що сприятиме підвищенню безпеки журналістів у регіоні, в якому особлива увага приділяється захисту жінок-журналісток.⁷¹

Утримання працівників, кар'єрний розвиток і навчання

Програми розвитку кар'єри та навчання, спрямовані на створення сприятливого

робочого середовища, можуть допомогти медійникам з інвалідністю досягти успіху й зайняти високі посади.

Розв'язання проблем, пов'язаних з інвалідністю, у медіакомпаніях

- Міжнародна журналістська мережа випустила публікацію **«Журналістика і психічне здоров'я»** (Journalism and Mental Health Toolkit). Цей онлайн-інструмент складається із зібраних ресурсів, що стосуються багатьох різних аспектів проблеми — від посттравматичного стресового розладу до цифрового здоров'я. За допомогою ресурсів та інтерв'ю в подкастах у посібнику досліджуються першопричини, перехресний тягар та можливі розв'язання проблем психічного здоров'я, які турбують і без того нестабільну індустрію.⁷²
- Серед багатьох аспектів, охоплених «Планом дій ООН щодо **безпеки журналістів** і проблеми безкарності», підхід, чутливий до потреб людей з інвалідністю, є частиною принципів, що формують всеосяжний, послідовний і орієнтований на дії підхід ООН до безпеки журналістів та проблеми безкарності.⁷³
- Існує дві **ресурсні групи працівників BBC** (кадрові мережі) під назвою BBC Ability та BBC Enigma для колег з інвалідністю та нейровідмінних колег.⁷⁴ Мережі працівників проводять регулярні заходи й освітні сесії по всій корпорації та забезпечують колективну думку працівників з інвалідністю та нейровідмінних людей.

Див. Таблицю 22. Інклюзивні розвиток кар'єри та навчання

Існує дві ресурсні групи працівників BBC (кадрові мережі) під назвою BBC Ability та BBC Enigma для колег з інвалідністю та нейровідмінних колег.⁷⁵ Мережі працівників проводять регулярні заходи й освітні сесії по всій корпорації та забезпечують колективну думку працівників з інвалідністю та нейровідмінних людей.

Керування різноманітною робочою силою

Найкращі робочі місця не просто пристосовані для людей з інвалідністю, але й активно працюють над забезпеченням їхнього успіху та сприяють зростанню всієї організації. У довгостроковій перспективі різноманітність на робочому місці покращує якість журналістики, підвищує інноваційність нових ідей та конкурентоспроможність, а також забезпечує засоби для реагування на нові виклики та можливості, що виникають.

- У публікації МОП «Трансформація підприємств через різноманітність та інклюзивність» представлено результати одного з найповніших досліджень з питань рівності, різноманітності й інклюзивності, проведеного в період величезних потрясінь, коли вплив пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) відчувався в усьому світі.⁷⁶

Див. Таблицю 23. Керування різноманітною робочою силою

Частина 4

Технічні таблиці

Таблиця 1. Впровадження підходу, що заснований на правах людини, у репортажі

Список завдань	Впровадження підходу, що заснований на правах людини, у репортажі
Дія	Опис
Поміркуйте над п'ятьма принципами	<ul style="list-style-type: none"> Поміркуйте, як п'ять керівних принципів підходу, що заснований на правах людини (участь, відповідальність, відсутність дискримінації, розширення прав і можливостей та законність) можна застосувати до ваших репортажів, а також у вашій політиці й практиці, при цьому акцентуючи на правах людей.
Викривайте дискримінаційне ставлення та бар'єри	<ul style="list-style-type: none"> Виявляйте, досліджуйте, визнавайте й викривайте будь-які форми дискримінаційного ставлення, а також правові та/або політичні бар'єри, що заважають людям з інвалідністю бути повноцінними учасниками суспільного життя, а отже, активно, доступно та змістовно брати участь в ухваленні рішень, що їх стосуються. Запитайте, як репортаж відображає та враховує те, що правовласники (наприклад, люди з інвалідністю) зазнають впливу та можуть повноцінно брати участь у створенні репортажу або будь-якій іншій діяльності.
Розвінчайте міфи й негативні припущення	<ul style="list-style-type: none"> Спростовуйте припущення та міфи про те, що інвалідність — це щось, що потрібно виправити або подолати, або що люди з інвалідністю «менш важливі», ніж інші люди. Пов'яжуйте інвалідність з іншими чинниками (наприклад, рівнем бідності, географічним регіоном, культурними особливостями).
Поважайте гідність і визнавайте спроможність	<ul style="list-style-type: none"> Робіть репортажі, які поважають гідність людей з інвалідністю, надаючи їм активну позицію і виділяючи їх у сюжетах, виводячи їх за межі «новинних об'єктів» і перетворюючи на «джерела інформації», які можуть надавати своєчасну інформацію, сприяти збору новин і працювати в медіакомпаніях. Підвищуйте обізнаність правовласників про їхні права, інформуйте їх про наявні механізми підтримки та покажуйте їм, як відстоювати свої права за допомогою ваших репортажів (наприклад, про політики чи практики, які можна застосувати, організаційні структури, що можуть надавати послуги, а також закони та правові стандарти, ухвалені на національному та міжнародному рівнях).
Стимулюйте відкритий діалог	<ul style="list-style-type: none"> Заохочуйте відкритий діалог та участь і залучення різних суб'єктів до змін у політиках та загальносистемних трансформаційних змін, які захищають і просувають права людей з інвалідністю в суспільстві.
Здійснюйте моніторинг і розслідування	<ul style="list-style-type: none"> Здійснюйте моніторинг і розслідування або дізнавайтесь більше про те, як порушуються права людей, а також про існування засобів правового захисту в разі неправильного застосування або неефективності політик, практик або втручань. Визначте носіїв обов'язків (наприклад, громадські організації, громадянське суспільство, батьків, освітян), які мають зобов'язання щодо дотримання прав людини. Визначте будь-які значущі процеси або механізми відповідальності, що стосуються ефективності дій і суттєвої відповідальності за них.

Таблиця 2. Інклюзивна редакційна політика щодо людей з інвалідністю

Список завдань	Інклюзивна редакційна політика щодо людей з інвалідністю
Дія	Опис
Розробіть інклюзивну редакційну політику щодо людей з інвалідністю	<ul style="list-style-type: none"> Розробіть нову або перегляньте наявну редакційну політику, керівні принципи та/або стандарти, які включають конкретні положення й основні принципи щодо людей з інвалідністю. Будьте конкретними та послідовними. Такий крок може вимагати подальшого перегляду чинних етичних кодексів, редакційних стандартів, кодексів поведінки й інших документів. Подумайте про основні цінності та керівні принципи, а також про те, як редакційна політика сприятиме якісній журналістиці. Встановіть конкретні, вимірювані, досяжні, актуальні та прив'язані до часу (SMART) цілі, щоб забезпечити рівність людей з інвалідністю у репортажах і програмах ЗМІ.
Дізнайтеся про аудиторію	<ul style="list-style-type: none"> Визначте свою цільову аудиторію, враховуючи такі чинники, як стать, вік, місцеперебування, дохід, професія, мова, статус і спосіб життя. Складіть карту іншої інформації, що стосується цільової аудиторії, наприклад, демографічної інформації, актуальних тем, досвіду, ролей, проблем і джерел інформації.
Затвердьте принципи використання мови, що враховують особливості висвітлення питань людей з інвалідністю	<ul style="list-style-type: none"> Розробіть або затвердьте наявні принципи використання мови, що враховують особливості висвітлення питань людей з інвалідністю, для редакторської та програмної роботи. Застосовуйте керівні принципи щодо висвітлення питань інвалідності в медіакомпанії та використовуйте їх для зовнішньої та внутрішньої комунікації. Пам'ятайте, що мова розвивається з часом, і терміни, що широко використовувалися кілька років тому, більше не є прийнятними. <ul style="list-style-type: none"> Перевіряйте надійні та репрезентативні джерела.
Підвищуйте обізнаність і навчайте редакційні команди	<ul style="list-style-type: none"> Підвищуйте обізнаність про інвалідність та проводьте спеціальні тренінги для всієї редакції з питань різноманітності, рівності й інклюзії. Уникайте ейблізму, що ґрунтується на неточному, дискримінаційному й упередженому розумінні інвалідності, а також мови ворожнечі та шкідливого контенту. За потреби скоригуйте свій стиль і принципи форматування.
Широко застосовуйте тему інвалідності	<ul style="list-style-type: none"> Заохочуйте кожного члена редакційної команди включати питання інвалідності в репортажі та виробництво матеріалів, а також актуалізувати їх у різних сегментах. Пов'язуйте свою роботу з іншими відповідними політиками та процедурами, такими як джерела інформації, вимоги до обсягу контенту, відбір зображень, політика повторного розміщення й захист даних, включно з джерелами.
Залучайте цільову аудиторію	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечте залучення людей з інвалідністю, представників організацій людей з інвалідністю, експертів і колег до розробки нових наративів, які мають сприйматися як цінні джерела, репортажі про які відображатимуть реальність.

Список завдань	Інклюзивна редакційна політика щодо людей з інвалідністю
Дія	Опис
Створіть механізми моніторингу для отримання зворотного зв'язку	<ul style="list-style-type: none"> • Створіть механізми моніторингу для систематичного та критичного аналізу репрезентації людей з інвалідністю в ЗМІ. • Надавайте аудиторії з інвалідністю можливість реагувати на матеріали. • Регулярно переглядайте як позитивні, так і негативні репрезентації в ЗМІ. • Отримуйте відгуки на сюжети та виявляйте прогалини у висвітленні відповідних тем, регулярно звертайтеся до аудиторії з інвалідністю (наприклад, проводьте регулярний збір даних, дослідження клієнтів або фокус-груп, і опитування). • Зворотний зв'язок потрібно використовувати для підвищення відповідальності, прозорості й оцінювання прогресу в досягненні встановлених цілей.

Таблиця 3. Справедливе медіапрограмування

Список завдань	Справедливе медіапрограмування
Дія	Опис
<p>Розробка різних блоків програм (представлення загального погляду)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Включайте погляди людей з інвалідністю в програми, які безпосередньо не стосуються інвалідності, але мають першочергове значення для суспільства (наприклад, політичні дебати, новини або культурні програми, заплановані на важливий час або в прайм-тайм, такий як періоди виборів, особливі події національного, регіонального або глобального значення, пісенні конкурси, телемарафони, спортивні події, прогнози погоди). • Створіть рубрику про інвалідність, призначивши одного або кількох працівників, зокрема ведучого або ведучу з інвалідністю чи цілу команду, які будуть зосереджуватися на висвітленні питань інвалідності. • Збільшуйте присутність людей з інвалідністю в різних програмах. Це можна зробити явно — через спеціальні сюжетні лінії, або неявно — за допомогою масовки (у телепрограмах) або видимих допоміжних технологій, таких як переклад жестовою мовою для публічних оголошень або приховані субтитри, для кінопоказів.
<p>«Наведення мостів» (зв'язок між різними сегментами)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Де це доречно, використовуйте техніку «містка» або «гамака», коли сегмент, пов'язаний з інвалідністю, розміщується між двома популярними програмами, у момент, коли закінчується одна програма й починається інша. • Під час великих спортивних подій розгляньте можливість показу короткометражних документальних фільмів про спортсменів з інвалідністю, щоб заохотити глядачів не перемикати канал.
<p>Зміна змісту програм відповідно до вимог і бажань, що змінюються за часовими сегментами мовного дня (взаємодоповнюваність)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програми, орієнтовані на певну демографічну аудиторію (наприклад, дітей, молодь, людей старшого віку) і пов'язані з тими видами діяльності, до яких глядачі, найімовірніше, будуть залучені в цей час. Це можна зробити, згрупувавши програми, пов'язані з інвалідністю й віковими чи гендерними особливостями, які б доповнювали інші програми (наприклад, документальні фільми про молодих жінок на керівних посадах або в науково-технічній сфері, або про домашнє насильство над дівчатами й жінками, зокрема з інвалідністю).
<p>Контрпрограмування (актуалізація)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Включайте сюжети, пов'язані з інвалідністю, у різноманітні програми та жанри, такі як документальні серіали, мильні опери, новини, спортивні події та культурно-розважальні програми.
<p>Контрпрограмування (конкретизоване)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Включає конкретні програми, заплановані на певний день або подію. Це можна зробити за допомогою тематичного методу, коли в ефір виходить тимчасова програма для висвітлення певної теми протягом короткого періоду (наприклад, катастрофічні ситуації та переміщені особи). • Пов'яжуйте програми зі святкуванням міжнародних днів (наприклад, 13 лютого — Всесвітній день радіо, 3 травня — Всесвітній день свободи преси, 28 вересня — Міжнародний день загального доступу до інформації, 2 листопада — Міжнародний день припинення безкарності за злочини проти журналістів, 21 лютого — День рідної мови, 3 грудня — Міжнародний день людей з інвалідністю, 5 жовтня — Всесвітній день вчителя).

Таблиця 4. Створення образу осіб з інвалідністю

Список завдань	Створення образу осіб з інвалідністю
Дія	Опис
Розробіть власні керівні принципи та кодекси	<ul style="list-style-type: none"> • Організації повинні розробити власні кодекси мовлення, зокрема керівні принципи інклюзивної мови та термінології, а також рекомендації щодо того, як уникати стереотипного висвітлення певних груп. Це допомагає захистити аудиторію та відповідати журналістським стандартам, які часто вимагаються від медіапрограм нормативно-правовими документами щодо мовлення. • Переконайтеся, що такі кодекси мають спільні положення або є самостійними, і що вони містять конкретні або загальні положення. Вони можуть навіть охоплювати жанри програм (наприклад, телевізійні програми в прямому ефірі, комедії, драми, мильні опери, поточні новини).
Висвітлюйте питання інвалідності з ширшого погляду	<ul style="list-style-type: none"> • Зображайте людей з інвалідністю як рівноправних членів суспільства, для яких їхня інвалідність є лише однією з різних складових їхньої ідентичності. • Створіть різноманітну групу для створення багатовимірної контенту.
Вивчайте інтерсекційність	<ul style="list-style-type: none"> • Вивчайте інтерсекційність на основі чинників, пов'язаних із віком, расою, статтю, етнічною приналежністю, культурою, сексуальною орієнтацією, релігією, освітою, родом занять, соціально-економічними та політичними факторами, а також такими сферами, як освіта, охорона здоров'я, житло, транспорт, клімат і культура. Таким чином, репрезентація людей з інвалідністю буде реальною, із зазначенням зв'язку між реальними місцями, людьми, подіями й ідеями.
Наголошуйте на досягненнях	<ul style="list-style-type: none"> • Зробіть репортаж про щось більше, ніж просто інвалідність, або подумайте, чи доречно взагалі згадувати про інвалідність людини. • Зображайте людину в цілому, а не лише її інвалідність, включно з професійними, академічними, мистецькими й іншими досягненнями.
Залишайтеся реалістами й забезпечуйте справедливість і неупередженість	<ul style="list-style-type: none"> • Визнайте, що люди з інвалідністю — рівноправні члени суспільства й можуть досягати високих результатів. • Пам'ятайте, що не всі відчувають себе в несприятливому становищі через свою інвалідність.
Поважайте приватність	<ul style="list-style-type: none"> • Ретельно обмірковуйте, чи доречно розкривати медичний стан або діагноз людини в сюжеті. • Якщо це доречно, пояснюйте інвалідність у ширшому контексті, який включає інші аспекти ідентичності людини (наприклад, соціальні та світоглядні бар'єри, які впливають на повсякденне життя людини, а не медичні діагнози).
Розумно вибирайте візуальний контент	<ul style="list-style-type: none"> • За можливості вибирайте візуальні матеріали або відео, які показують людей з інвалідністю як активних і багатогранних членів суспільства.
Впроваджуйте розумне пристосування	<ul style="list-style-type: none"> • Якщо це стосується сюжету, поділіться інформацією про допоміжні пристрої, доступність і пристосування, якими користується людина з інвалідністю (наприклад, дисплеї зі шрифтом Брайля, програмне забезпечення для зчитування з екрана, аудіоплесери). • Надавайте інформацію про переваги для всіх, включно з рішеннями на основі штучного інтелекту (наприклад, про функції навігації користувача для забезпечення пояснень у режимі реального часу, розпізнавання зображень або облич, мовних субтитрів і перекладу, технології читання по губах).

Список завдань	Створення образу осіб з інвалідністю
Дія	Опис
Нагадуйте про зобов'язання й функціональні обов'язки	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищуйте обізнаність суспільства про нормативні документи й технічні стандарти, а також про важливість їх дотримання (наприклад, Конвенції про права осіб з інвалідністю).
Здійснюйте моніторинг успіху	<ul style="list-style-type: none"> • Розробіть положення про процедури подання скарг і моніторингу, за допомогою яких можна систематично й регулярно перевіряти наявність і ступінь репрезентації людей з інвалідністю в ЗМІ на екрані та за кадром. • Здійснюйте моніторинг успіху, досягнутого у впровадженні нормативних документів і стандартів, особливо тих, що мають обов'язкову юридичну силу, а також у розробці й адаптації інноваційних рішень для людей з інвалідністю.

Таблиця 5. Репортажі про інвалідність для всіх статей

Список завдань	Репортажі про інвалідність для всіх статей
Дія	Опис
Забезпечте збалансовану присутність представників всіх статей у програмах	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечте збалансовану присутність жінок і чоловіків з інвалідністю в програмах і уникайте їхньої недостатньої репрезентації або відсутності. • Надавайте пріоритет голосам цільової аудиторії — жінок і чоловіків з інвалідністю, а також осіб з інвалідністю з іншими гендерними ідентичностями — у новинах і репортажах про поточні події, а також у різних типах висвітлення (наприклад, репортажі, коментарі/аналіз, художні статті, документальні фільми) і різних сегментах (наприклад, спеціальні сторінки або програми про спорт, бізнес, здоров'я). • Забезпечте створення чесного образу інвалідності в комерційних повідомленнях. • Віддавайте перевагу сюжетам про гендерно зумовлене насильство над іншими сюжетами.
Вибирайте відповідні межі сприйняття подій, що формуються засобами масової інформації, і джерела	<ul style="list-style-type: none"> • Збалансуйте присутність людей з інвалідністю, що відображає склад суспільства, а також людський досвід, дії, погляди й занепокоєння. • Уникайте віктимізації, зверхнього ставлення та применшення внеску жінок і чоловіків з інвалідністю, а також осіб з інвалідністю з іншою гендерною ідентичністю в їхні сім'ї, громади, організації та суспільство. • Віддавайте пріоритет медіамоделі, заснованій на правах людини (на протигагу медичній, благодійній чи соціальній), під час створення образу жінок і чоловіків з інвалідністю. Необережно подана історія може сприяти формуванню стереотипів (наприклад, зображенню традиційних «жіночих» або «чоловічих» характеристик). • Розглядайте жінок і чоловіків з інвалідністю як вагомні, надійні та поінформовані джерела, зокрема під час висвітлення ширших суспільних питань (наприклад, політики, економіки, конфліктів, науки, спорту, культури), а також надавайте слово жінкам і чоловікам з інвалідністю, які є експертами у відповідній предметній галузі.
Забезпечте багатовимірну репрезентацію та зображення	<ul style="list-style-type: none"> • Показуйте різноманітність людей з інвалідністю за статтю, расою, етнічним походженням, віком, сексуальною орієнтацією й іншими факторами ідентичності, а також у різних контекстах, таких як домашнє або онлайн-насильство над жінками та за різними типами інвалідності. • Зображайте жінок і чоловіків з інвалідністю й осіб з інвалідністю з іншою гендерною ідентичністю, а також їхніх опікунів і членів сімей із повагою, визнаючи їхні сильні сторони та досягнення різнопланово, а також показуйте їхнє незалежне життя, працевлаштування, професійність, здатність ухвалювати рішення й участь у житті суспільства. • Відображайте склад суспільства, людський досвід, дії, погляди та проблеми дітей, дівчат і хлопців, жінок і чоловіків з інвалідністю, а також осіб з інвалідністю з іншими гендерними ідентичностями.
Використовуйте дані з розбивкою за статтю	<ul style="list-style-type: none"> • Збирайте дані з розбивкою за статтю. • Проводьте аналіз з розбивкою за статтю. • Наводьте факти й уникайте суджень, що можуть посилити стереотипи щодо ролей та можливостей жінок і чоловіків з інвалідністю.
Застосовуйте гендерночутливу мову	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечте використання неупередженої мови, особливо у звітах про насильство щодо жінок і дівчат з інвалідністю.

Список завдань	Репортажі про інвалідність для всіх статей
Дія	Опис
<p>Протидійте гендерно зумовленому насильству</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Збирайте докази гендерно зумовленого насильства (наприклад, статистичні дані, інформацію, отриману від прямих і місцевих джерел, таких як організації, що надають підтримку жінкам). • Застосовуйте принципи, закріплені в міжнародно визнаних нормативних документах із прав людини (наприклад, у Декларації ООН про усунення насильства щодо жінок). • Враховуйте, що насильство відбувається як офлайн, так і онлайн, а також зважайте на відмінності між різними мовами, культурами, суспільними нормами та робочими місцями.
<p>Визнавайте правові інструменти та стандарти</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищуйте обізнаність про міжнародні нормативні стандарти щодо жінок і дівчат, чоловіків і хлопців з інвалідністю, а також осіб з інвалідністю з іншою гендерною ідентичністю та позиційте їх як підтвердження їхніх прав людини. • Застосовуйте керівні принципи, закріплені в документах з прав людини (наприклад, вільна, попередня та усвідомлена згода жінок і чоловіків з-поміж корінних народів, включена до Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів).
<p>Здійснюйте моніторинг успіху та забезпечте реалізацію наглядової функції</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснюйте моніторинг заходів, ужитих для впровадження нормативних документів, політики, практики й програм, пов'язаних із гендерною рівністю та рівністю людей з інвалідністю. • Затвердьте наявні індикатори для оцінки гендерночутливого реагування, зокрема заходи для забезпечення збалансованої гендерної репрезентації та просування гендерної рівності в медіакомпаніях. • Здійснюйте моніторинг та аналіз новин і поточних подій із розбивкою за статтю. • Оцінюйте факти гендерної свідомості в різних типах редакційного контенту та в широкому спектрі предметних областей, категорій і сегментів.

Таблиця 6. Ключові міркування щодо особливостей висвітлення людей з інвалідністю

Список завдань	Ключові міркування щодо особливостей висвітлення людей з інвалідністю
Дія	Опис
Використовуйте мову за принципом «спочатку людина» (коректну мову)	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте коректну мову, яка ставить на перше місце людину, а не інвалідність. • Майте на увазі, що бувають випадки, коли респонденти використовують інші терміни та/або просять їх використовувати.
Визначте індивідуальні вподобання	<ul style="list-style-type: none"> • Поцікавтеся в людей, як вони бажають, щоб про їхню інвалідність говорили. Наприклад, деякі люди з порушенням слуху або аутизмом віддають перевагу мові, яка ставить на перше місце їхню інвалідність (наприклад, глуха людина, коли йдеться про спільноту видалити, а не людина з порушенням слуху).
Використовуйте просту мову	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте просту мову, яка є одночасно точною та зрозумілою для широкої аудиторії.
Поміркуйте над чутливими термінами	<ul style="list-style-type: none"> • Будьте уважні, використовуючи такі слова, як «розлад», «аномалія», «особливий» і багато інших термінів, що описують природу інвалідності. • Зверніться до авторитетних мовних довідників, що враховують особливості людей з інвалідністю. • Ознайомтеся з іншими мовними довідниками, зокрема з питань гендерної рівності.
Ознайомтеся з останніми змінами в термінології	<ul style="list-style-type: none"> • Ведіть контрольний список літератури та слідкуйте за змінами в мовних уподобаннях, оскільки терміни з часом еволюціують і можуть більше не використовуватися, або ставати такими, яких варто уникати, а також з'являються нові терміни.
Адаптуйтеся до лінгвістичних культурних контекстів	<ul style="list-style-type: none"> • Терміни можуть бути доступні не всіма мовами, тому може знадобитися лінгвістична й культурна адаптація із залученням фахівців із письмового й усного перекладу, членів мовних спільнот, а також порівняння з іншими джерелами.
Сприяйте впровадженню інклюзивних принципів у медіакомпанії	<ul style="list-style-type: none"> • Заохочуйте колег в організації до послідовного спілкування, застосовуючи наявні інклюзивні мовні настанови, що враховують особливості людей з інвалідністю. • Переконайтеся, що інклюзивні мовні настанови використовуються в інших контекстах, не пов'язаних з інвалідністю, наприклад у контексті гендерної рівності.

Таблиця 7. Перелік слів, термінів і фраз

Список завдань	
Коректні терміни/фрази	Терміни/фрази, яких варто уникати
<ul style="list-style-type: none"> Людина без інвалідності 	<ul style="list-style-type: none"> Працездатний Нормальний Не інвалід
<ul style="list-style-type: none"> Людина з інвалідністю Людина, яка має інвалідність або живе з інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> Постраждалий від Страждає від Уражений Жертва
<ul style="list-style-type: none"> Людина з інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> З іншими можливостями Особливі потреби
<ul style="list-style-type: none"> Захворювання або інвалідність Порушення 	<ul style="list-style-type: none"> Розлад Аномалія
<ul style="list-style-type: none"> У стані коми; той, що не реагує 	<ul style="list-style-type: none"> Вегетативний стан
<ul style="list-style-type: none"> Вроджена інвалідність 	<ul style="list-style-type: none"> Вроджена вада
<ul style="list-style-type: none"> Особа з інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> Інвалід З обмеженими можливостями Неповноцінний
<ul style="list-style-type: none"> Незряча людина Слабозорий 	<ul style="list-style-type: none"> Сліпий Німий
<ul style="list-style-type: none"> Особа, яка користується кріслом колісним Користувач крісла колісного 	<ul style="list-style-type: none"> Прикутий до крісла колісного Прикутий до інвалідного візка
<ul style="list-style-type: none"> Особа з психосоціальною інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> Божевільний Душевнохворий Психопат Псих
<ul style="list-style-type: none"> Особа з психосоціальною інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> Психічно хворий
<ul style="list-style-type: none"> Особа з психосоціальною інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> Божевільний, психічно хворий
<ul style="list-style-type: none"> Особа з інтелектуальною інвалідністю 	<ul style="list-style-type: none"> Розумово відсталий
<ul style="list-style-type: none"> Особа із синдромом Дауна 	<ul style="list-style-type: none"> Монголоїд або даун
<ul style="list-style-type: none"> Особа із шизофренією 	<ul style="list-style-type: none"> Шизофренік
<ul style="list-style-type: none"> Де можливо, використовуйте термін «фізична інвалідність» 	<ul style="list-style-type: none"> Каліка Інвалід З обмеженими фізичними можливостями
<ul style="list-style-type: none"> Людина з порушенням слуху 	<ul style="list-style-type: none"> Глухонімий
<ul style="list-style-type: none"> З втратою слуху 	<ul style="list-style-type: none"> Глухонімий
<ul style="list-style-type: none"> Людина низького зросту, маленька людина Людина з карликовістю 	<ul style="list-style-type: none"> Карлик Ліліпут
<ul style="list-style-type: none"> Функціональні потреби 	<ul style="list-style-type: none"> Особливі потреби
<ul style="list-style-type: none"> Доступне паркування 	<ul style="list-style-type: none"> Місце для паркування для людей з обмеженими можливостями

Таблиця 8. Деякі методи виявлення екстремальних висловлювань і мови ворожнечі щодо осіб з інвалідністю та запобігання їм

Список завдань	Деякі методи виявлення та запобігання екстремальним висловлюванням і мові ворожнечі щодо осіб з інвалідністю
Дія	Опис
Вивчайте законодавство	<ul style="list-style-type: none"> • Вивчайте чинне законодавство на національному та міжнародному рівнях. У більшості країн світу законодавство про телерадіомовлення встановлює нормативно-правову базу для телерадіомовних послуг і зазвичай включає правила щодо змісту програм. Ці правила, побудовані на відповідних міжнародних принципах і нормативних документах, стосуються права на відповідь у судовому розгляді та встановлення процедури розгляду скарг, яка уповноважує регуляторні органи розслідувати й ухвалювати рішення за скаргами про ймовірні порушення положень, що містяться в кодексах мовлення. • Вивчіть, чи існують інші закони, що стосуються мотивів упередженості на основі інвалідності в злочинах на ґрунті ненависті. • Визначте офіційну статистику злочинів на ґрунті ненависті, пов'язаних з інвалідністю, зокрема з розбивкою за мотивами упередження, типом злочину, статтю, віком, етнічною приналежністю, міграційним статусом, релігією або расою потерпілого.
Створіть власну процедуру та використовуйте її під час втручання	<ul style="list-style-type: none"> • Розробіть і впровадьте практичний кодекс для розгляду скарг. • Установіть мінімальний стандарт прийняттого контенту в мовленні й уникайте дискримінаційних висловлювань у зв'язку з репрезентацією та зображенням осіб з інвалідністю, зокрема на цифрових платформах (наприклад, коментарів аудиторії, які містять дискримінаційні висловлювання та мову ворожнечі). • Співпрацюйте з однією або кількома глядацькими радами суспільних мовників, які покликані представляти погляди й інтереси широкої громадськості, зокрема людей з інвалідністю, і мають серед своїх членів людей з інвалідністю або представників громадянського суспільства.
Залучення регуляторних органів	<ul style="list-style-type: none"> • З метою забезпечення балансу між свободою висловлювання поглядів та іншими законними правами й інтересами регуляторні органи у сфері телерадіомовлення виконують функції, передбачені законодавством про телерадіомовлення, які також стосуються людей з інвалідністю, зокрема захист плюралізму та різноманітності засобів масової інформації, а також механізми розгляду скарг. Ці функції мають вплив на репрезентацію людей з інвалідністю в засобах масової інформації.
Демонструйте відповідальність і повагу до різноманітності в медіаконтенті	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяйте різноманітності в медіа та задовольняйте потреби різних груп суспільства, зокрема людей з інвалідністю. • Забезпечте різноманітність поглядів у програмах і доступність контенту для людей з інвалідністю. • Організуйте широкомасштабні кампанії з підвищення обізнаності щодо екстремальних висловлювань або мови ворожнечі стосовно осіб з інвалідністю та дискусії з іншими зацікавленими сторонами, такими як рекламодавці або інтернет-посередники, які сприятимуть підвищенню рівня громадянської освіти й розвитку критичних навичок медіа- й інформаційної грамотності.

Список завдань	Деякі методи виявлення та запобігання екстремальним висловлюванням і мові ворожнечі щодо осіб з інвалідністю
Дія	Опис
<p>Розробіть або перегляньте чинні кодекси та настанови</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розробіть кодекси та настанови щодо того, як медіакомпанії можуть протидіяти екстремальним висловлюванням і мові ворожнечі у власному контенті, включно з відгуками аудиторії, які є загальнодоступними на цифрових платформах, часто у формі коментарів. • Надавайте інформацію про очікувані стандарти, такі як захист аудиторії, запобігання екстремальним висловлюванням, робота з чутливими питаннями, вимога збалансованості й неупередженості в репортажах, а також про винятки. Стандарти також допомагають забезпечити прозорість і підзвітність медіа перед аудиторією. • Перегляньте кодекси, які стосуються різноманіття та рівності людей з інвалідністю лише в загальних рисах, і зробіть їх більш конкретними.
<p>Проводьте регулярний аналіз і оцінювання</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Для впровадження кодексів і настанов ініціюйте, організуйте, сприяйте та просувайте дослідження з питань мовлення серед репрезентативних аудиторій. • Проводьте аналіз і дослідження образливої мови та термінології, що використовується для опису інвалідності в телерадіомовних ЗМІ, а також аналіз участі людей з інвалідністю в медіа й інших аспектів. • Сприяйте різноманітності робочої сили, зазвичай у межах внутрішньої роботи компаній і управлінських практик (представлено в Частині 3 посібника).

Таблиця 9. Типи скарг і методи їх розгляду

Список завдань	Типи скарг і методи їх розгляду
Дія	Опис
Образлива мова та термінологія	<ul style="list-style-type: none"> Аналізуйте скарги на використання певних слів, принизливих фраз і образливих коментарів, які не репрезентують людей з інвалідністю. Це одна з найпоширеніших скарг людей з інвалідністю. Обережно використовуйте медичну модель і пов'язані з нею підходи до опису станів під час репортажів у ЗМІ та забезпечте використання конкретних медичних термінів і слів для опису стану здоров'я. Затвердьте в медіакомпаніях інклюзивні мовні настанови й застосовуйте їх під час надання різних послуг.
Невідповідні матеріали та сегменти	<ul style="list-style-type: none"> Уникайте трансляції невідповідних матеріалів і сегментів або включення в репортаж сумнівної поведінки (наприклад, жартів із використанням вербального гумору в межах конкретного або чітко визначеного наративу, що часто використовується в розважальних програмах, або сексистських висловлювань у наукових програмах), особливо якщо вони створені для конкретних цільових аудиторій, таких як діти.
Зображення та дії	<ul style="list-style-type: none"> Зверніть увагу, що візуальні зображення також можуть бути проблемою та предметом скарг. Такі зображення, діалоги й дії часто включають імітацію або уособлення стереотипних характеристик людей з інвалідністю людьми, які не мають інвалідності (наприклад, як психічних, так і фізичних порушень).
Важливість наміру	<ul style="list-style-type: none"> Оцінюйте важливість справи. Скарги можуть стосуватися ненавмисного або одиничного інциденту, який може бути наслідком недостатньої обізнаності (наприклад, сатира, спрямована на те, щоб висміяти суспільство).
Розгляд і винесення рішення	<ul style="list-style-type: none"> Визначте, як буде розглядатися скарга та хто буде залучений до цього процесу відповідно до чинного законодавства (наприклад, регуляторні органи та громадянське суспільство, що представляє осіб з інвалідністю). За потреби проведіть розслідування, застосовуючи двоетапну модель перевірки, щоб визначити, по-перше, чи є контент образливим, а по-друге, чи є використання, включення та поширення шкідливого контенту виправданим, беручи до уваги низку питань (наприклад, рівень шкоди, час трансляції, розклад програм, попередження перед трансляцією, контекстуальні чинники й інші редакційні рішення). Після представлення висновків забезпечте відповідні подальші дії (наприклад, публічне вибачення).

Таблиця 10. Журналістські розслідування з питань, пов'язаних з інвалідністю

Список завдань	Журналістські розслідування з питань, пов'язаних з інвалідністю
Дія	Опис
Обґрунтування розслідувань і формулювання гіпотез	
Розгляньте тему інвалідності	<ul style="list-style-type: none"> • Розглядайте інвалідність як соціальний конструкт і людей з інвалідністю, які виконують різні ролі в суспільстві. • Усвідомте, що внесок людей з інвалідністю в добробут суспільства значною мірою залежить від широкого спектра демографічних, соціокультурних і політичних чинників, які полегшують або, навпаки, обмежують умови їхнього життя і праці. • Установіть зв'язки між різними й часто не пов'язаними між собою суб'єктами та подумайте, чи заслуговують ці питання на подальше дослідження.
Розгляньте різноманітність ролей	<ul style="list-style-type: none"> • Враховуйте інтерсекційність у будь-якому сюжеті або глибшому розслідуванні (наприклад, різні ролі в суспільстві, пов'язані з домашнім насильством). • Виявляйте, досліджуйте та розкривайте прогалини в правах людей з інвалідністю. • Звертайте особливу увагу на гендерну рівність, оскільки багато жінок і дівчат з інвалідністю постають перед додатковими або численними проблемами.
Аналізуйте взаємозв'язки	<ul style="list-style-type: none"> • Проаналізуйте інші взаємопов'язані фактори (наприклад, контекст, щоб визначити погляди на сюжет), пов'язані з наявними бар'єрами та стратегіями пристосування (наприклад, низький рівень доходу, грамотності, безробіття, ізоляція, бідність, екологічна політика, злочинність, державні витрати й корупція).
Переоцініть цільову аудиторію	<ul style="list-style-type: none"> • Під час створення сюжету визначайте потенційну аудиторію. Ширше визначення аудиторії для сюжету може бути корисним для створення інклюзивніших репортажів, незалежно від того, чи йдеться в них про людей з інвалідністю, чи ні.
Розгляньте різні джерела	
Надавайте перевагу прямим і первинним джерелам	<ul style="list-style-type: none"> • Дозвольте людям з інвалідністю розповідати власні історії, зробіть так, щоб їхні голоси були почуті, і запропонуйте інші джерела для дослідження. • Вважайте людей з інвалідністю прямими, правдивими, надійними, вартими довіри та первинними джерелами інформації. • Це також стосується розслідування питань, що не стосуються інвалідності. Якщо перекладач або особа, яка здійснює догляд, надає особі підтримку в спілкуванні, переконайтеся, що в центрі уваги залишається людина з інвалідністю, а не особа, яка надає підтримку.

Список завдань	Журналістські розслідування з питань, пов'язаних з інвалідністю
Дія	Опис
Розглядайте документи, подані до правозахисних органів	<ul style="list-style-type: none"> Вивчайте звіти, підготовлені та подані державами-учасницями щодо виконання Конвенції про права осіб з інвалідністю. Розглядайте інші документи, включно з аналізом періодичних звітів, результатів кампаній із підвищення обізнаності громадськості, національних планів дій та інформацією про святкування міжнародних днів. Майте на увазі, що існують інші звіти, які можуть бути підготовлені правозахисними органами, що ґрунтуються на узагальнених матеріалах і зазвичай включають процеси перевірки фактів (наприклад, Спеціальним доповідачем із прав людей з інвалідністю або Секретаріатом Конференції держав-учасниць Конвенції про права осіб з інвалідністю, а також іншими установами або партнерствами ООН, такими як Партнерство ООН із заохочення прав людей з інвалідністю та Стратегія ООН щодо інтеграції людей з інвалідністю). Розглядайте періодичні звіти, які включають інформацію про підвищення обізнаності, що стосується саме телерадіомовних засобів масової інформації.
Розглядайте непрямі й альтернативні джерела	<ul style="list-style-type: none"> Звертайте увагу на альтернативні джерела, які є загальнодоступними відповідно до національного законодавства. Часто вони мають назву «Закон про свободу інформації» або «Закон про доступ до публічної інформації» (наприклад, звіти держав-учасниць перед органами за договорами про права людини, такі як База даних договірних органів ООН, судові протоколи та юридичні документи, бази даних публічних документів, податкова документація, звіти про державні витрати, технічні документи, бізнес-практики, звіти медичних установ ф місцеві портали відкритих даних).
Розгляньте різні джерела даних	<ul style="list-style-type: none"> Розгляньте різні джерела даних, такі як національні переписи населення, опитування домогосподарств, опитування на базі шкіл, скринінгові дослідження, опитування щодо інвалідності, опитування після перепису, а також прямі оцінки й клінічні діагнози. Отримайте доступ до інформації в бібліотеках, архівах або онлайн-репозиторіях.
Пам'ятайте про прогалини в даних	<ul style="list-style-type: none"> Пам'ятайте про прогалини в даних. В офіційній, макроекономічній і загальній статистиці бракує даних, що враховують питання, пов'язані з інвалідністю, що робить людей з інвалідністю статистично недостатньо представленими. Виявляйте статистичні дані, що стосуються людей з інвалідністю, і покладайтеся на них.
Запитуйте доступ до публічної інформації	<ul style="list-style-type: none"> Використовуйте положення законодавства, які надають громадянам право запитувати офіційну інформацію від державних органів, зокрема щодо питань, пов'язаних з інвалідністю.
Застосовуйте основні принципи та визнані стандарти	
Поважайте право на приватність	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечте право на приватність осіб з інвалідністю, зокрема конфіденційність даних, що стосуються їхнього здоров'я та добробуту, а також висвітлення чутливих сюжетів, пов'язаних зі злочинністю, насильством і жорстоким поведінням щодо дівчат та жінок з інвалідністю. Застосовуйте принцип вільної, попередньої й інформованої згоди, зокрема під час розкриття інформації або використання ресурсів корінних народів.

Список завдань	Журналістські розслідування з питань, пов'язаних з інвалідністю
Дія	Опис
Забезпечте інклюзивний процес збору даних і зворотного зв'язку	<ul style="list-style-type: none"> Розробіть практики, інструментарій і протоколи збору даних, що враховують питання, пов'язані з інвалідністю, та дозволяють особам з інвалідністю брати участь в опитуваннях та інтерв'ю, ділитися своїми поглядами й думками, а також надавати зворотний зв'язок. Такі практики не мають обмежуватися лише джерелами, але мають містити способи, засоби й інструменти, що використовуються. Відсутність інклюзивності в зборі даних і використання недоступних інструментів (наприклад, інструментів для опитувань) може призвести до збору неточних, неповних, неактуальних або оманливих результатів.
Застосовуйте універсальний дизайн до всіх принципів	<ul style="list-style-type: none"> Враховуйте принципи інклюзії та доступності на всіх етапах збору даних, виробництва контенту й публікації. Чому важливо застосовувати принципи універсального дизайну? Щоб ресурси, процеси та середовище були доступними, зрозумілими й максимально використовувалися всіма (включно з людьми різного віку, зовнішнього вигляду, інвалідності та географічного розташування) для навчання, роботи, дозвілля й інших цілей. У разі застосування універсального дизайну люди з інвалідністю зможуть брати участь у доступній для них формі (наприклад, висновки часто узагальнюють в інфографіці, яка не розроблена в доступний спосіб).
Перевіряйте факти	
Забезпечте інклюзивний процес збору даних і зворотного зв'язку	<ul style="list-style-type: none"> Розробіть практики, інструментарій і протоколи збору даних, що враховують питання, пов'язані з інвалідністю, та дозволяють особам з інвалідністю брати участь в опитуваннях та інтерв'ю, ділитися своїми поглядами й думками, а також надавати зворотний зв'язок.
Перевіряйте факти	<ul style="list-style-type: none"> Дотримуйтеся фактів щодо питань інвалідності й уникайте нерепрезентативних опитувань. Перевіряйте правдивість створеного контенту, ґрунтуючись на фактах і поглядах людей з інвалідністю, відповідних експертів та організацій, що працюють у сфері інвалідності.
Оцініть інші непередбачувані наслідки	
Забезпечте доступність візуальних матеріалів	<ul style="list-style-type: none"> Розслідування часто включають інтерактивні медіа, такі як інфографіка, карти, комікси, фотографії та інші елементи візуалізації даних, які нелегко зрозуміти або отримати доступ до них за допомогою допоміжних пристроїв. Подавати контент у форматах, що легко читаються, — це спосіб зробити письмову або візуальну інформацію легшою для розуміння. Там, де це доречно (наприклад, на телебаченні), інформацію, що міститься у візуальних матеріалах, які виводяться на екран, має описувати ведучий.
Уникайте травматичних зображень	<ul style="list-style-type: none"> Розгляньте необхідність трансляції або публікації травматичного контенту, які можуть завдати шкоди всім, зокрема оповідачам, особливо під час висвітлювання кризових ситуацій. Працівники ЗМІ також можуть наражатися на ризик розвитку травми свідка, а повторний вплив тривожних або жахливих фото- чи відеоматеріалів може спричинити вторинну травму або травму свідка. Не соромтеся звертатися за професійною допомогою в разі необхідності. Дізнайтеся про підходи до репортажів з урахуванням травми для журналістів, які готують чутливий контент.
Уникайте травматичних аудіоповідомлень	<ul style="list-style-type: none"> Оцініть, чи можуть джерела аудіо бути травматичними. Уникайте надання чутливих зображень і покладайтеся на аудіо, хоча воно також може бути джерелом травматичного контенту. Таким чином, травматичне аудіоповідомлення може впливати як на працівників ЗМІ, так і на аудиторію з інвалідністю, наприклад незрячих.

Таблиця 11. Інтерв'ю з людьми з інвалідністю

Список завдань	Інтерв'ю з людьми з інвалідністю
Дія	Опис
Забезпечте належні умови для проведення інтерв'ю	<ul style="list-style-type: none"> Виділіть достатньо часу. Деяким особам з інвалідністю може знадобитися більше часу для спілкування. Запитайте респондентів, де вони хотіли б зустрітися й чи потребують вони якихось пристосувань, наприклад доступу до крісла колісного, тихого місця для проведення інтерв'ю, додаткового часу або перекладача. Ці аспекти варто обговорити до початку інтерв'ю.
Спочатку представте людину	<ul style="list-style-type: none"> Ставтеся до респондентів з інвалідністю як до джерел інформації та дозвольте їм допомагати спрямовувати взаємодію. Зосередьтеся на темі, соціальному та професійному досвіді людини, а не на її інвалідності.
Підтримуйте зоровий контакт	<ul style="list-style-type: none"> Говоріть безпосередньо з респондентом. Розташуйтеся та розмістіть камеру, якщо вона використовується, на рівні очей респондента.
Мова жестів	<ul style="list-style-type: none"> Під час інтерв'ю може бути присутній перекладач жестової мови або усний перекладач. Спілкуйтеся безпосередньо з людиною, а не з перекладачем. Переконайтеся, що в центрі уваги людина з інвалідністю, а не перекладач.
Представтеся/ опишіть себе	<ul style="list-style-type: none"> Якщо ви зустрічаєтеся з незрячою, слабозорою людиною або людиною з порушенням слуху, назвіть себе й усіх інших, хто є з вами. Якщо ви розмовляєте з великою групою, не забудьте визначити людину, до якої ви звертаєтеся, і назвати себе перед тим, як говорити, щоб незрячі учасники могли стежити за перебігом дискусії. Якщо ви зустрічаєте людину з інвалідністю по зору, не бійтесь описати себе (наприклад, зріст, стать, вік, одяг, інвалідність та інші особисті характеристики). Запитайте співрозмовників про те, як варто описувати їхню інвалідність, і як бути з питанням конфіденційності.
Поводьтеся зі службовими тваринами належним чином	<ul style="list-style-type: none"> Службові тварини й собаки-поводирі є робочими тваринами. Не дивіться в очі тварині, не хваліть її, не розмовляйте з нею та не гладьте, оскільки це відвертає увагу тварини та її власника.
Запитайте про спеціально відведені місця	<ul style="list-style-type: none"> Часто людей з інвалідністю на публічних заходах саджають у спеціально відведене місце, а тих, хто користується послугами перекладачів, розташовують біля входу в зал у спеціально відведеній зоні.

Таблиця 12. Основні запитання

Список завдань	Основні запитання
	<ul style="list-style-type: none"> • Як я можу зробити цю взаємодію комфортнішою для вас?
	<ul style="list-style-type: none"> • Чи існує більш зручне місце для зустрічі з погляду часу, фізичного доступу, тиші або інших факторів, у тому числі і розумне пристосування? Яке саме?
	<ul style="list-style-type: none"> • Як би ви хотіли, щоб відбувалася наша розмова? В усній чи письмовій формі?
	<ul style="list-style-type: none"> • Як ви можете описати себе? Чи є термін, який ви застосовуєте, коли говорите про себе?
	<ul style="list-style-type: none"> • Як краще описувати вашу інвалідність? Як вона впливає на ваше повсякденне життя?
	<ul style="list-style-type: none"> • Чи є у вас якісь побажання щодо того, як вас фотографувати чи знімати на відео?

Таблиця 13. Інклюзивне висвітлення подій під час криз

Список завдань	Інклюзивне висвітлення подій під час криз
Дія	Опис
Забезпечте актуальність, неупередженість і репрезентативність	<ul style="list-style-type: none"> • Розгляньте вплив кризи на людей з інвалідністю та включіть їхні точки зору, думки й погляди в репортажі ЗМІ. • Уникайте відсутності людей з інвалідністю в репортажах ЗМІ.
Адаптуйте свої повідомлення до конкретних цілей	<ul style="list-style-type: none"> • Адаптуйте повідомлення та підкреслюйте стійкість населення в цілому, зокрема людей з інвалідністю. • Звертайте увагу на інтерсекційність.
Перевіряйте факти	<ul style="list-style-type: none"> • Під час кризи, коли хибна інформація та дезінформація домінують, переконайтеся, що перевірка фактів інклюзивна. • Розглядайте людей з інвалідністю як надійне та правдиве джерело.
Надавайте доступну публічну інформацію	<ul style="list-style-type: none"> • Надавайте інформацію в різноманітних доступних форматах і на різних каналах, включно із соціальними мережами, щоб охопити людей з різними потребами та в різних ситуаціях. • Використовуйте засоби доступності, такі як субтитри, транскрипція, жестова мова, альтернативний текст, висококонтрастний текст, піктограми, що легко читаються, просту мову та перекладачів жестової мови, щоб гарантувати, що інформація дійде до тих, хто її потребує.
Використовуйте жестову мову	<ul style="list-style-type: none"> • Надавайте інформацію про здоров'я та надзвичайні ситуації. У таких випадках присутність кваліфікованих перекладачів жестової мови є важливою.
Попереджайте про чутливу мову та зображення	<ul style="list-style-type: none"> • Обирайте зображення, які поважають людей з інвалідністю, є гендерночутливими та вільними від гендерних стереотипів. • Під час поширення чутливого контенту, наприклад, зображень, заздалегідь інформуйте про це аудиторію, особливо дітей і осіб із психосоціальною інвалідністю. • Протидійте мові ворожнечі та повідомляйте про важливі джерела, а також публічно ставте під сумнів значення непрямой мови ворожнечі щодо осіб з інвалідністю.
Надавайте практичну інформацію, повідомляйте про сценарії та повторюйте повідомлення	<ul style="list-style-type: none"> • Надавайте практичну інформацію, наприклад, де знайти гуманітарну допомогу, безпечні притулки або тимчасове житло, запаси продовольства, заходи першої допомоги та захисту. • За можливості заздалегідь використовуйте сценарії, підготовлені державними органами влади для надання допомоги ЗМІ та населенню, наприклад після землетрусу. Ці повідомлення потрібно буде повторити для тих, хто не почув поради з першого разу або не отримав всієї інформації.
Проводьте розслідування та забезпечуйте прозорість і відповідальність	<ul style="list-style-type: none"> • Притягуйте державні органи, зокрема ті, що надають публічну інформацію, до відповідальності за дії, спрямовані на допомогу людям з інвалідністю під час кризових ситуацій.
Налаштуйте свій контент для різних ЗМІ	<ul style="list-style-type: none"> • Налаштуйте свій контент для використання в різних засобах масової інформації. Інфраструктура радіомовлення є дуже надійною і зазвичай залишається в робочому стані навіть тоді, коли інші комунікаційні технології не працюють. • За наявності доступу до Інтернету, налаштуйте контент для соціальних мереж, які є ще одним важливим інструментом для взаємодії з населенням або громадами, що постраждали від кризи.

Таблиця 14. Розуміння інтеграції доступності в роботу медіа

Список завдань	Розуміння інтеграції доступності в роботу медіа
Дія	Опис
Затвердьте нову політику	<ul style="list-style-type: none"> Розробіть політику, керівні принципи та процеси для забезпечення доступності платформ, послуг і контенту, а також скоригуйте робочі процеси й робочі місця в медіасекторі. Вирішіть, чи буде політика окремою, чи інтегрованою в інші повніші стратегії або програми, і визначте чіткі цілі.
Залучайте користувачів з інвалідністю	<ul style="list-style-type: none"> Залучайте й працевлаштовуйте користувачів або працівників з інвалідністю, а також звертайтеся до них за допомогою під час ухвалення рішень, зокрема під час тестування доступності медіаконтенту. Для цього може знадобитися розробка нової політики або перегляд процесів найму та роботи в компанії (див. Частина 3 Посібника).
Інтегрування	<ul style="list-style-type: none"> Інтегруйте принципи універсального дизайну в усі процеси виробництва, програмування та розповсюдження контенту.
Забезпечте пристосування	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечте розумне пристосування, яке можна здійснити шляхом коригування правил, практик, умов або вимог з урахуванням конкретних потреб особи з інвалідністю, щоб вона була спроможна брати участь у роботі ЗМІ в повному обсязі й на рівних засадах.
Надайте бюджетні асигнування	<ul style="list-style-type: none"> Надайте бюджетні асигнування на придбання програмного забезпечення й інструментів для розбудови технічного потенціалу, а також виділіть кошти на навчання персоналу та моніторинг.
Привертайте увагу суспільства	<ul style="list-style-type: none"> Підвищуйте обізнаність про інвалідність і необхідність затвердження технічних стандартів, що може вимагати нових навичок і навчання персоналу, а також запрошуйте експертів з інвалідністю як доповідачів.
Збільшуйте потенціал	<ul style="list-style-type: none"> Навчайте працівників користуватися відповідними інструментами та практиками. Організуйте семінари з розбудови потенціалу, зокрема короткострокові та довгострокові тренінги з питань, що стосуються універсального дизайну та цифрової доступності.
Інтегруйте технологічні досягнення	<ul style="list-style-type: none"> Вивчайте технологічні досягнення й наявні ресурси, такі як рішення на основі штучного інтелекту, доповнена та віртуальна реальність, щоб надавати доступний контент і покращувати роботу.
Діліться передовим досвідом	<ul style="list-style-type: none"> Створіть чати або використовуйте інші цифрові форуми для працівників, щоб обговорювати інформацію про доступність і обмінюватися нею.
Здійсніть моніторинг успішності	<ul style="list-style-type: none"> Створіть систему зворотного зв'язку, щоб швидко виявляти та розв'язувати проблеми доступності. Відстежуйте й оновлюйте процеси в роботі ЗМІ, щоб відповідати стандартам і законодавству щодо доступності.

Таблиця 15. Доступний друкований контент

Список завдань	Доступний друкований контент
Дія	Опис
Структуруйте свій контент	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте навігаційні засоби, такі як зміст і номери сторінок. • Розбивайте інформацію за допомогою маркерів, заголовків, підтем і списків. • Використовуйте діаграми та графіки для передавання складної інформації. • Використовуйте навігаційні засоби, такі як зміст, описи тем і номери сторінок. • Робіть таблиці простими, виділяйте заголовки стовпців і рядків жирним шрифтом і обводьте клітинки рамками. • За можливості, використовуйте просту мову й уникайте технічного жаргону або аббревіатур.
Налаштуйте макети.	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте шрифти без зарубок, такі як Arial або Verdana, розміром не менше 12 пунктів. • Використовуйте великий міжрядковий інтервал (1,5 або подвійний) і широкі поля. • Використовуйте пробіли. • Зберігайте високий контраст, наприклад чорний текст на білому фоні. • Вирівнюйте текст по лівому або правому краю, залежно від мови та шрифту.
Налаштуйте параметри друку	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте папір із матовим покриттям. • Уникайте палітурок, через які публікації не можуть лежати рівно.
Забезпечуйте використання різних форматів.	<ul style="list-style-type: none"> • Надавайте доступну цифрову версію друкованих документів, а також QR-коди для легкого доступу. • Надавайте доступні PDF-файли для розповсюдження цифровими засобами, які включають належні теги, альтернативний текст для зображень і структуровані заголовки для програм зчитування з екрана. • На вимогу надавайте доступні PDF-файли, файли шрифтом Брайля або великим шрифтом.

Таблиця 16. Доступний відеоконтент

Список завдань	Доступний відеоконтент
Дія	Опис
Забезпечте опис	<ul style="list-style-type: none"> • Пропонуйте субтитри, що відображають звук як текст на екрані. Переконайтеся, що всі сторонні канали або стрімінгові платформи, які транслюють ваш контент, також надають субтитри. • Забезпечуйте переклад жестовими мовами для новинних програм і подій, що мають загальнонаціональне значення. • Зробіть програми передач доступними в друкованому й онлайнному форматах, а також оптимізуйте їх для мобільних пристроїв у доступному форматі. • У програмі передач зазначайте, які програми мають тифлокоментування для людей із порушенням зору.
Забезпечте переклад	<ul style="list-style-type: none"> • Запропонуйте аудіоопис (тобто розмовний опис зображень або сцен для глядачів із порушенням зору) для популярних програм. • Визначте мінімальну кількість програм на рік, для яких пропонується аудіоопис. • Розгляньте можливість субтитрування й озвучення кількома мовами в межах мовної доступності. • Говоріть чітко та в зрозумілому темпі.
Включіть попередження про наявні функції	<ul style="list-style-type: none"> • Пропонуйте різні варіанти швидкості відтворення.
Налаштуйте текст	<ul style="list-style-type: none"> • Вибирайте чіткі й розбірливі шрифти та розміри тексту.
Не ускладнюйте	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте висококонтрастні поєднання кольорів і кольорові схеми. • Мінімізуйте фонові звуки, які можуть ускладнити розуміння діалогу. • Залучайте зацікавлені сторони з організацій людей з інвалідністю, щоб переконатися, що потреби глядачів з інвалідністю задовольняються.
Тестуйте доступність контенту й додавайте функції доступності	<ul style="list-style-type: none"> • Для платформ цифрового телебачення корисним буде запропонувати опцію «вибране», яка дозволить користувачам додавати улюблені програми до закладок і швидко знаходити них. • Також має бути доступною функція пошуку. • Пропонуйте субтитри, що відображають звук як текст на екрані. • Переконайтеся, що всі сторонні канали або стрімінгові платформи, які транслюють ваш контент, також надають субтитри.

Таблиця 17. Доступний аудіоконтент

Список завдань	Доступний аудіоконтент
Дія	Опис
Надавайте розшифровку тексту	<ul style="list-style-type: none"> Надавайте розшифровку тексту радіопрограм і подкастів, переконавшись, що вона містить не лише діалог, а й ідентифікацію мовця, звукові ефекти й опис музики.
Надавайте субтитри	<ul style="list-style-type: none"> Для аудіоконтенту на цифрових платформах розгляньте можливість використання інструментів автоматичного створення субтитрів на основі штучного інтелекту.
Використовуйте просту мову	<ul style="list-style-type: none"> Використовуйте просту мову й говоріть чітко. Говоріть повільно, особливо на початку програми або сегмента. Подовжуйте або вставляйте паузи в діалозі, щоб створити враження, що діалог відбувається повільніше. Якщо доречно, додавайте контекст в ефірі, описуючи візуальні елементи й фонові звуки.
Діліться альтернативними програмами передач	<ul style="list-style-type: none"> Зробіть програми передач доступними в друкованому й онлайн-форматах, а також оптимізуйте їх для мобільних пристроїв у доступному форматі.
Перевірте доступність на різних платформах	<ul style="list-style-type: none"> Для онлайн-радіо переконайтеся, що кнопки відтворення на вебплеєрах можна активувати за допомогою клавіатури. Переконайтеся, що кнопки та стрілки позначені відповідним чином. Для цифрового радію, як і для цифрового телебачення корисним буде запропонувати опцію «вибране», яка дозволить користувачам додавати улюблені програми до закладок і швидко знаходити них. Також має бути доступною функція пошуку. Переконайтеся, що користувачі програм зчитування з екрана можуть легко користуватися радіопрограмами й орієнтуватися в них. Пропонуйте різні варіанти швидкості відтворення.
Тестуйте й консультируйте користувачів	<ul style="list-style-type: none"> Протестуйте функції доступності систем екстрених повідомлень. Проконсультуйтеся зі спільнотою людей з інвалідністю щодо того, чи задовольняються потреби слухачів.

Таблиця 18. Виробництво доступного цифрового контенту

Список завдань	Виробництво доступного цифрового контенту
Дія	Опис
Інтегруйте доступність із самого початку	<ul style="list-style-type: none"> Створіть вебсайти з урахуванням доступності із самого початку (включно з проектом, реалізацією й тестуванням).
Забезпечте сумісність	<ul style="list-style-type: none"> Переконайтеся, що всі функції для людей з фізичною інвалідністю або тих, хто використовує допоміжні технології, доступні на клавіатурі.
Надавайте опис	<ul style="list-style-type: none"> Надайте альтернативний текст для зображень, кнопок і посилань. Це одна з найпростіших речей, які ви можете зробити, щоб забезпечити доступність вашого вебсайту.
	<ul style="list-style-type: none"> Надавайте субтитри або приховані субтитри для відео та прямих трансляцій.
Надавайте розшифровку тексту	<ul style="list-style-type: none"> Надавайте розшифровку тексту для відео й аудіо.
Спростіть навігацію	<ul style="list-style-type: none"> Створіть послідовний і простий користувацький інтерфейс, який полегшить навігацію. Наприклад, навігаційна панель або меню мають з'являтися в одному й тому ж місці на кожній сторінці.
	<ul style="list-style-type: none"> Вимкніть функцію автоматичного відтворення відео.
	<ul style="list-style-type: none"> Переконайтеся, що на сайті існує можливість регулювати швидкість відтворення.
Налаштуйте колір	<ul style="list-style-type: none"> Дотримуйтеся стандартів контрастності кольорів, наведених у Настановах із доступності вебконтенту.
	<ul style="list-style-type: none"> Використовуйте такі інструменти, як WebAIM Contrast Checker або Adobe Color Contrast Analyzer, щоб визначити, чи відповідає контрастність кольорів необхідним стандартам.
Налаштуйте макет	<ul style="list-style-type: none"> Дотримуйтеся стандартів, наведених у Настановах із доступності вебконтенту, щодо шрифтів, інтервалів і розміру тексту.
	<ul style="list-style-type: none"> Використовуйте теги для вебелементів, таких як таблиці, заголовки й абзаци,
	<ul style="list-style-type: none"> які сумісні з програмами для зчитування з екрана.
	<ul style="list-style-type: none"> Надавайте користувачам інструменти для налаштування розміру, кольору та функціональності шрифтів.
	<ul style="list-style-type: none"> Адаптуйте макет для мобільних пристроїв.
Адаптуйте текст	<ul style="list-style-type: none"> Варто також розглянути можливість реалізації вбудованої функції «читання вголос» для довгих текстів, використовуючи якісний синтезований вивід мовлення. Це значно полегшить і зробить приємнішим доступ до довгих текстів для користувачів із порушеннями зору.
Тестуйте й перевіряйте рівень доступності	<ul style="list-style-type: none"> Тестуйте й перевіряйте рівень доступності та функціональності вебсайту за допомогою автоматизованих інструментів, таких як WAVE та Axe, а також ручних перевірок.
	<ul style="list-style-type: none"> Залучайте до участі користувачів із різними видами інвалідності.
	<ul style="list-style-type: none"> Призначте в організації експерта із цифрової доступності.

Таблиця 19. Початок роботи з програмою РРІ

Список завдань	Початок роботи з програмою РРІ
Дія	Опис
Прийняття та визначення сфери застосування	<p data-bbox="469 300 1449 338">Ухвалення рішень відповідно до вибраного способу впровадження</p> <ul data-bbox="469 344 1449 539" style="list-style-type: none"> • Визначте, що означає РРІ для вашої організації • Забезпечте відповідальний підхід і активну роль вищого керівництва • Виберіть відповідний спосіб впровадження, визначте сферу застосування та проясніть наслідки, результати й часові межі. • Розподіліть ресурси (людські, фінансові й технологічні). <p data-bbox="469 546 1449 584">Призначення та розподіл обов'язків</p> <ul data-bbox="469 591 1449 775" style="list-style-type: none"> • Призначте посадову особу, групу або координатора з питань РРІ (наприклад, уповноважений орган). • Визначте посадову інструкцію та цілі діяльності, а також розподіліть обов'язки. • Визначте порядок звітування й процес ухвалення рішень.
Дослідження, аналіз ситуації та збір даних	<p data-bbox="469 781 1449 819">Огляд чинної політики</p> <ul data-bbox="469 826 1449 1155" style="list-style-type: none"> • Складіть карту чинних політик, практик, інструментів і заходів (внутрішніх і зовнішніх), включно з внутрішніми інструкціями та процедурами щодо наймання й розміщення як штатних, так і позаштатних працівників ЗМІ. • Визначте наявні бар'єри, виклики та сфери, які потребують покращення. • Отримуйте інформацію від персоналу на всіх рівнях (наприклад, через опитування, досвід користувачів, скарги, випадки дискримінації та домагань) для розробки відповідної, комплексної та репрезентативної політики, особливо для людей з інвалідністю. • Збирайте передовий досвід (внутрішній та зовнішній). <p data-bbox="469 1162 1449 1229">Проведіть інвентаризацію чинних процесів, процедур, ресурсів та інструментів</p> <ul data-bbox="469 1236 1449 1536" style="list-style-type: none"> • Перевірте, класифікуйте та внесіть в реєстр офісне обладнання, приміщення й інфраструктуру. • Аналізуйте робочі процеси для надання програм і послуг. • Визначте відповідні інструменти для створення контенту й відповідні ресурси. • Перегляньте чинні процедури, зокрема процедури закупівель, укладання та поновлення контрактів, на предмет відповідності вимогам доступності, зокрема закупівель у третіх осіб (наприклад, товарів, послуг, обладнання).
Розробка	<p data-bbox="469 1543 1449 1581">Розробка проєктів документів і консультації</p> <ul data-bbox="469 1588 1449 1881" style="list-style-type: none"> • Підготуйте проєкт документа на основі результатів дослідження й аналізу. • Запросіть відповідних працівників, зокрема працівників з інвалідністю, для допомоги в проведенні експертної оцінки. • Зверніться за відгуками до асоціацій персоналу, професійних асоціацій, внутрішніх робочих груп, комітетів, що мають стосунок до політики, та інших суб'єктів (наприклад, зацікавлених сторін, організацій людей з інвалідністю, органів влади, експертів). • Затвердьте документ на рівні вищого керівництва.

Список завдань	Початок роботи з програмою PPI
Дія	Опис
	<p>Планування розгортання програми</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розробіть відповідний план дій (наприклад, дорожні карти, робочі плани) з конкретними цілями, орієнтирами, показниками ефективності та відповідними етапами, заходами й необхідними ресурсами (наприклад, людськими, фінансовими, технологічними) для досягнення поставлених цілей і завдань. • Визначте ролі й обов'язки персоналу (наприклад, міжфункціональних команд). • Визначте агентів змін серед персоналу, особливо серед працівників з інвалідністю. • Розробіть комунікаційну стратегію (внутрішні й експертні цілі). <p>Скорируйте чинні політики, процедури та практики</p> <ul style="list-style-type: none"> • Перегляньте та скорегуйте чинні політики (наприклад, кадрові, закупівельні, комунікаційні). • Скорегуйте внутрішні комунікації та матеріали (наприклад, циркуляри, меморандуми, директиви, аналітичні записки, зручні для використання формати). • Включіть відповідні принципи PPI в інші наявні політики, процедури та практики. • Оновіть або розробіть інформаційні політики, інструменти та процеси (наприклад, захист даних, конфіденційність і безпека, правила доступу до інформації, медичні картки, гарячі лінії, протоколи безпеки, цифрову безпеку й інші навчальні програми).
Впровадження	<p>Інформуйте персонал і підвищуйте його обізнаність про програму PPI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організуйте стартовий захід для персоналу й відповідних зацікавлених сторін, щоб поінформувати їх про політику та заходи з її впровадження (наприклад, виїзні засідання для персоналу, засідання правління). • Розробіть чітку політику та процедури для розгляду скарг на дискримінацію, домагання чи розумне пристосування. • Збирайте дані про досягнутий успіх (наприклад, відгуки). • Продовжуйте підвищувати обізнаність персоналу про необхідність впровадження принципів PPI. • Створіть схеми нагородження та спільноти практиків. • Впровадьте принципи PPI в систему оцінювання роботи персоналу. • Вступіть в конструктивні партнерські відносини з організаціями, що відстоюють інтереси людей з інвалідністю, постачальниками послуг для людей з інвалідністю й іншими суб'єктами. • Сприяйте впровадженню результатів політики PPI сторонніх організацій (наприклад, у сфері маркетингу та соціальної корпоративної відповідальності). <p>Розробляйте нові ресурси для підтримки впровадження програми PPI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розробляйте нові настанови та допоміжні ресурси (наприклад, інклюзивні посібники зі стилю мови, редакційні, програмні та виробничі настанови, а також настанови щодо доступності медіаконтенту). • Інформуйте персонал про наявність цих ресурсів.

Список завдань	Початок роботи з програмою PPI
Дія	Опис
	<p data-bbox="475 237 1299 271">Розбудуйте потенціал і забезпечуйте навчання персоналу</p> <ul data-bbox="475 282 1430 510" style="list-style-type: none"> • Розробіть план навчання. • Визначте обов'язкові навчальні програми або курси для всього персоналу. • Запропонуйте індивідуальне навчання (наприклад, щодо інформаційної та вебдоступності). • Інтегруйте аспекти програми PPI в плани навчання та кар'єрного розвитку. • Виділіть фінансові ресурси на розбудову потенціалу. <p data-bbox="475 521 1326 589">Інвестуйте в доступне обладнання, інструменти, транспорт та інфраструктуру.</p> <ul data-bbox="475 600 1439 1137" style="list-style-type: none"> • Визначте критерії доступності перед тим, як купувати товари й послуги в сторонніх постачальників. • Забезпечте застосування цих критеріїв під час закупівлі й обслуговування доступного програмного забезпечення, обладнання, засобів доступності та комунікації. • Створіть доступні робочі місця та за необхідності гарантуйте розумне пристосування (наприклад, ергономічні меблі, спеціально відведені місця для паркування, надання відповідного транспорту для пов'язаних із роботою заходів і подій). • Забезпечте доступ до допоміжних технологій, таких як програми зчитування з екрана та розпізнавання голосу для працівників, які їх потребують. • Покращуйте доступність цифрових платформ і контенту (наприклад, інтранету й Інтернету, а також документів робочого рівня, таких як службові записки та звіти).
<p data-bbox="153 1151 336 1218">Моніторинг і оцінювання</p>	<p data-bbox="475 1169 978 1202">Створіть механізм саморегулювання</p> <ul data-bbox="475 1225 1393 1585" style="list-style-type: none"> • Розробіть план моніторингу, використовуючи критерії та показники, засновані на даних. • Визначте джерела та постачальників даних, інструменти збору даних і часові межі. • Створіть новий механізм і процедуру саморегулювання або скоригуйте чинні механізми та процедури для розгляду внутрішніх і зовнішніх скарг (наприклад, пов'язаних із редакційною політикою та програмуванням, кадровою політикою, пов'язаних із підбором персоналу, просуванням по службі й показниками утримання персоналу, а також з ефективністю роботи персоналу). <p data-bbox="475 1597 895 1630">Проводьте оцінювання й аудит</p> <ul data-bbox="475 1641 1414 1942" style="list-style-type: none"> • Проводьте регулярні аудити (наприклад, опитування персоналу, експрес-опитування, перевірки на доступність). • Регулярно оновлюйте політику PPI, щоб забезпечити її актуальність і ефективність, а також вносьте зміни до національного законодавства, якщо необхідно. • Запрошуйте на роботу аудиторів з інвалідністю. - • Регулярно звітуйте перед персоналом про досягнуті успіхи. • Святкуйте успіхи й визнавайте найуспішніших працівників.

Таблиця 20. Інклюзивний підбір персоналу

Список завдань	Інклюзивний підбір персоналу
Дія	Опис
Перевіряйте посадові інструкції	<ul style="list-style-type: none"> Перш ніж розміщувати оголошення, перегляньте опис вакансії на предмет суттєвих і несуттєвих вимог (наприклад, можливості підіймання певної ваги), які можуть відштовхнути кандидатів з інвалідністю (наприклад, зверніть увагу на необхідність наявності водійського посвідчення, що є поширеною вимогою для працівників ЗМІ й може стати причиною того, що медіафахівці з інвалідністю не подаватимуть заявки).
Відкоригуйте оголошення про вакансії	<ul style="list-style-type: none"> Використовуйте в описах вакансій і оголошеннях мову, що враховує особливості людей з інвалідністю, щоб запевнити заявників у недискримінаційному процесі найму та наявності розумних пристосувань для тих, хто їх потребує.
Забезпечте використання доступних форматів	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечте доступність заяв на працевлаштування в доступних форматах, включно з аудіовізуальними варіантами, а також простою мовою. Технічні рішення й додатки, особливо такі, що створені на основі штучного інтелекту, мають бути простими у використанні й містити відповідну інформацію про те, як подати запит на розумне пристосування. Перевіряйте рішення на основі ШІ на предмет упередженості (наприклад, переконайтеся, що вони етичні, безпечні й надійні).
Забезпечте справедливість і неупередженість під час підбору персоналу	<ul style="list-style-type: none"> Під час розгляду заявок і співбесіди з кандидатами зосередьтеся на здібностях і навичках кандидата, а не на їхніх уявних обмеженнях. Визнайте, що досвід роботи потенційного працівника з інвалідністю може не збігатися з досвідом роботи людей без інвалідності (наприклад, стажування або робота журналістом без отримання диплома про вищу освіту).
Навчайте й надавайте спеціалізовану підтримку	<ul style="list-style-type: none"> Проводьте тренінги для менеджерів із підбору персоналу, керівників і менеджерів із питань інтеграції людей з інвалідністю, розумного пристосування та дотримання правових норм, а також надавайте їм практичну інформацію. Продовжуйте підвищувати рівень обізнаності про РРІ серед персоналу, який займається підбором фахівців. Інформуйте персонал, який займається підбором фахівців, про служби підтримки, зокрема для людей з інвалідністю (наприклад, програми допомоги працівникам, медичні плани, схеми страхування на випадок інвалідності). Розробіть альтернативні навчальні програми та спеціальні інформаційно-просвітницькі заходи, інтегровані в ініціативи (наприклад, навчання, стипендії, стажування).

Таблиця 21. Адаптація та пристосування

Список завдань	Адаптація та пристосування
Дія	Опис
Подання запиту	<ul style="list-style-type: none"> Працівники з інвалідністю можуть подати запит на розумне пристосування в будь-який час, самостійно або через представника, щойно їм стане відомо про потребу в пристосуванні. Запит може подати, зокрема, їхній менеджер або безпосередній керівник, менеджер із підбору персоналу або організатор заходу. Після ухвалення рішення про задоволення запиту, відмову або надання альтернативного рішення посередник повинен повідомити про це особу, що подавала запит.
Складіть плани щодо забезпечення розумного пристосування та вжиття запобіжних заходів	<ul style="list-style-type: none"> Проводьте регулярну інвентаризацію інструментів, ресурсів і послуг, які можуть бути корисними під час реагування на запит про розумне пристосування. Виділіть ресурси на закупівлю доступних інструментів і послуг, таких як розшифровка тексту, субтитрування та допоміжні технології. Забезпечуйте допоміжні технології, такі як диктофони, слухові апарати, програми зчитування з екрана, адаптивні клавіатури й навушники з функцією шумозаглушення. Вживайте відповідних превентивних заходів для захисту фізичної безпеки працівників ЗМІ, які працюють у зонах конфлікту. Забезпечте наявність захисного обладнання (шолом, рятувальний жилет, протигаз) на видному місці на місцях подій, особливо для тих працівників ЗМІ, які працюють у небезпечних умовах. Крім того, надайте кілька телефонів або супутникових телефонів і переконайтеся, що пристрої мають резервні джерела живлення.
Перегляньте контрактні умови	<ul style="list-style-type: none"> Різні типи контрактів, наприклад для самозайнятості у фріланс-журналістиці, є одним із засобів забезпечення гнучкого робочого часу, графіків і дедлайнів, але вони не завжди передбачають навчання під час адаптації або схеми підтримки для працівників з інвалідністю. Переконайтеся, що умови праці передбачають страхування, яке покриває працівників з інвалідністю у разі нещасного випадку (як на роботі, так і поза нею). Затвердьте внутрішні інструкції та процедури для наймання персоналу, відряджень та підтримки як штатних, так і позаштатних журналістів, які виконують складні або небезпечні завдання, наприклад у зонах конфлікту. Забезпечте страхування життя, а також медичне страхування й страхування під час подорожей для працівників ЗМІ, які працюють у зонах конфліктів або висвітлюють стихійні лиха й екологічні ситуації.
Дозвольте працювати за гнучким графіком	<ul style="list-style-type: none"> Дозвольте працівникам працювати віддалено, зокрема за гнучким графіком, що є основним засобом адаптації для багатьох людей з інвалідністю. Адаптуйте комунікації та робочі процеси відповідно до потреб працівників.
Забезпечте фізичну доступність	<ul style="list-style-type: none"> Зробіть робочі місця фізично доступними для всіх, зокрема встановивши пандуси й автоматичні двері. Придбайте ергономічні офісні меблі й обладнання. Усуньте бар'єри для доступу до тісних робочих місць, вбиралень, стоянок, їдалень та інших фізичних просторів.

Список завдань	Адаптація та пристосування
Дія	Опис
Розгляньте можливість перекладу	<ul style="list-style-type: none"> Надавайте послуги перекладу жестовими мовами, використовуйте машинний переклад і рішення на основі штучного інтелекту для створення автоматичного перекладу жестовою мовою за допомогою фотореалістичного синтетичного перекладача жестової мови.
Забезпечте доступ до заходів, пов'язаних із роботою	<ul style="list-style-type: none"> Вживайте належних заходів для забезпечення участі персоналу й інших учасників з інвалідністю в будь-яких робочих зустрічах, конференціях, наданні/отриманні послуг і ресурсів, зокрема електронних документів, інформації на вебсайті та документів зустрічей, зокрема тих, які проводять за межами компанії (наприклад, виїзні заходи для персоналу).
Забезпечте реабілітацію, розміщення та допомогу, особливо після травматичного досвіду	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечте, щоб працівники ЗМІ, які повертаються із зон бойових дій або висвітлювали інші вразливі ситуації, у яких вони зазнавали прямого насильства, погроз і небезпеки, отримували спеціалізовану консультацію від фахівця з охорони праці, а також щоб були ухвалені конкретні заходи для задоволення їхніх потреб. Забезпечте простір і канали для обміну травматичним досвідом, зокрема для звернення за підтримкою до фахівця з охорони праці, якщо посттравматичні наслідки тривають довгий час. Розгляньте можливість надання доступу до активних і позитивних видів діяльності (наприклад, доступ до спортивних, культурних заходів і розваг, а також психосоціальної підтримки) після повідомлення про травматичний досвід. Забезпечте інституційні обов'язки та за потреби включіть надання правової підтримки й представництва, а також консультування з питань травматизму після повернення з відрядження. Вивчайте наявні системи та схеми страхування для позаштатних працівників ЗМІ, які висвітлюють конфліктні ситуації. Утримуйте гарячі лінії для консультацій і повідомлень про переслідування медіафахівців та інші ймовірні порушення права на свободу висловлювання поглядів.
Забезпечуйте спеціальне навчання	<ul style="list-style-type: none"> Змінюйте навчальні програми та включайте нові форми підтримки під час адаптації, зокрема щодо інвалідності, конфіденційності даних, доступності, протоколів безпеки, цифрової безпеки, першої медичної допомоги та використання зашифрованих засобів комунікації.
Надавайте альтернативні рішення	<ul style="list-style-type: none"> Уважно розглядайте всі запити на пристосування для людей з інвалідністю. Якщо запит здається непрактичним або неможливим, обговоріть його з працівником, щоб знайти альтернативу.

Таблиця 22. Інклюзивні розвиток кар'єри та навчання

Список завдань	Інклюзивні розвиток кар'єри та навчання
Дія	Опис
Продовжуйте підвищувати обізнаність	<ul style="list-style-type: none"> • Формуйте усвідомлення та розуміння цінностей інклюзії, за допомогою підходу, заснованого на правах людини, який враховує такі фактори, як інвалідність, стать і гендер.
Забезпечуйте навчання, наставництво та підтримку	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечуйте постійне навчання, наставництво та підтримку, зокрема, серед іншого, останні розробки стандартів вебдоступності, допоміжних і цифрових технологій, правових положень та практик універсального дизайну.
Налаштуйте оцінювання результатів роботи	<ul style="list-style-type: none"> • Реалізація програми PPI залежить від усього персоналу медіакомпанії, зокрема від включення необхідних елементів в оцінювання роботи редакторів, журналістів, репортерів, технічного персоналу, кадрових працівників і менеджерів.
Діліться передовим досвідом	<ul style="list-style-type: none"> • Використовуйте передовий досвід для конкретних груп працівників, тобто редакторів, репортерів, фотографів, відеооператорів, дизайнерів і працівників у сфері інформаційних технологій, щоб забезпечити доступність та інклюзивність контенту.

Таблиця 23. Керування різноманітною робочою силою

Список завдань	Керування різноманітною робочою силою
Дія	Опис
Насамперед звертайте увагу на людину	<ul style="list-style-type: none"> • Зосередьтеся на здібностях працівника, а не на його інвалідності, і поважайте різноманітність.
Запитуйте про пристосування	<ul style="list-style-type: none"> • Запитуйте працівників з інвалідністю, яких пристосувань вони потребують. • Забезпечте гнучкий графік роботи (наприклад, дистанційну роботу й коригування робочого графіка).
Сприяйте участі працівників і менеджерів в організації роботи	<ul style="list-style-type: none"> • Переконайтеся, що в обговоренні розумного пристосування повністю залучені працівник з інвалідністю, асоціації працівників та керівники, а також персонал, відповідальний за інші функції (наприклад, закупівлі та технічне обслуговування).
Забезпечуйте рівне ставлення	<ul style="list-style-type: none"> • Надавайте працівникам з інвалідністю такі ж можливості, як і іншим працівникам.
Попросіть про зворотний зв'язок	<ul style="list-style-type: none"> • Попросіть працівників з інвалідністю ділитися своїм досвідом і потенціалом з іншими працівниками організації.
Забезпечте безперервне навчання	<ul style="list-style-type: none"> • Надайте працівникам з інвалідністю, особливо жінкам з інвалідністю, рекомендації, програми навчання, розвитку навичок і лідерства, щоб вони могли продовжувати кар'єру у сфері управління.
Забезпечте програми підтримки	<ul style="list-style-type: none"> • Створіть програми наставництва, ресурсні групи працівників та інші механізми підтримки для працівників з інвалідністю.
Здійсніть моніторинг	<ul style="list-style-type: none"> • Створіть систему зворотного зв'язку, щоб швидко й ефективно виявляти та розв'язувати проблеми доступності. • Відстежуйте й оновлюйте процеси в роботі організації, щоб відповідати стандартам доступності, міжнародним нормативним документам і національному законодавству.
Обмінюйтеся досвідом	<ul style="list-style-type: none"> • Створюйте чати або використовуйте інші цифрові форуми для працівників, щоб обговорювати інформацію та обмінюватися нею.

Частина 5

Ресурси та джерела

Подяки

Особи, які взяли участь у розробці посібника та майстер-класів:

- Крістін Гілгер, почесна професорка, Школа журналістики та масової комунікації імені Волтера Кронкайта, Університет штату Аризона, членкиня Консультативної ради Національного центру з питань інвалідності та журналістики (США)
- Ірмгарда Касінскайте-Буддеберг, радниця з питань комунікації та інформації, Секція розвитку ЗМІ та медіа в надзвичайних ситуаціях, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Агам Шах, журналіст, член правління Національного центру з питань інвалідності та журналістики; ад'юнкт факультету, Школа журналістики та масової комунікації імені Волтера Кронкайта, Університет штату Аризона (США)
- Аліреза Дарвіші, професор, керівник Лабораторії доступності ІКТ, Інженерна школа ZHAW, лауреат Премії ЮНЕСКО/нагорода імені Еміра Джабера аль-Ахмеда аль-Джабера ас-Сабаха за розширення цифрових можливостей для людей з інвалідністю (Швейцарія)
- Джуліет Меннінг, дослідниця, Цюрихський університет (Канада/Швейцарія)
- Поліна Аррільяга, директорка, Carnegie-Knight News21, Школа журналістики та масової комунікації Волтера Кронкайта, Університет штату Аризона, виконавча директорка, Національний центр з питань інвалідності та журналістики (США)

Організації осіб з інвалідністю:

- Баня Оджок, науковий співробітник із питань використання допоміжних технологій, спільний проєкт із Глобальним центром інновацій для людей з інвалідністю (GDI), Міжнародним альянсом осіб з інвалідністю (IDA) та AT2030.

- Крістін Кірунджі, виконавча директорка, Національна асоціація церебрального паралічу Уганди (UNAC)
- Хуан Кобеньяс, Asociación Azul; колишній член Референтної групи з питань залучення людей з інвалідністю до гуманітарної діяльності (DRG) Міжнародного альянсу осіб з інвалідністю (IDA), ЮНІСЕФ і CBM Global
- Мона Ліза Х. Лабіторія-Вісперас, стипендіатка Програми розвитку й обміну консультативним потенціалом (ACE), спільна стипендія Міжнародного альянсу осіб з інвалідністю (IDA) і Глобальної консультативної групи з питань інклюзії (IAG) CBM Global.
- Мусола Кетрін Касекеті, Президентка, Федерація організацій людей з інвалідністю Замбії (ZAFOD)
- Наєм Молла, науковий співробітник із питань використання допоміжних технологій, спільний проєкт із Глобальним центром інновацій для людей з інвалідністю (GDI), Міжнародним альянсом осіб з інвалідністю (IDA) та AT2030.
- Сарна Шах, випускниця Навчальної ініціативи «Міст КПІ-ЦСР», Міжнародний альянс осіб з інвалідністю (IDA) і Міжнародний консорціум із питань інвалідності та розвитку (IDDC)
- Міжнародний альянс осіб з інвалідністю (IDA) — Міжнародна служба підтримки Sightsavers

Міжнародні експерти:

- Рейчел Деджурді, менеджерка (керівниця з питань доступності), CBC/Radio-Canada; членкиня правління, Бюро перевірки інвалідності (Канада)
- Йонас Рушкус, колишній (2015–2022 рр.) член-експерт і заступник голови Комітету з прав осіб з інвалідністю (CRPD); професор кафедри соціальної роботи Університету Вітаутаса Великого (Литва)
- Тобі Мендель, виконавчий директор, Центр права та демократії (Канада)
- Ліза Френч, професорка та деканка Школи медіа та комунікацій, Мельбурнський королівський технологічний інститут (Австралія)

- Клавдія Падовані, доцентка кафедри політології, права та міжнародних досліджень, Університет Падуї (Італія)
- Еме Вега Монтьєль, дослідниця, Центр міждисциплінарних досліджень у галузі природничих і гуманітарних наук, Національний автономний університет Мексики (Мексика)
- Арва Кулі, доцентка, Інститут преси й інформаційних наук (IPSI), Університет Мануби (Туніс)

Структури системи Організації Об'єднаних Націй:

- Естебан Тромель, старший спеціаліст із питань інвалідності, Сектор із питань гендеру, рівності, різноманітності й інклюзії (GEDI), Міжнародна організація праці (МОП)
- Ола Абу Альгаїб, менеджерка, Технічний секретаріат, Цільовий фонд багатосторонніх партнерів Партнерства ООН з прав людей з інвалідністю (UNPRPD), Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)

ЮНЕСКО:

- Сільві Кудрей, директорка, Відділ свободи вираження поглядів, розвитку засобів масової інформації, медіа та інформаційної грамотності, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Мірта Луренчо, керівниця відділу розвитку ЗМІ та медіа в надзвичайних ситуаціях, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Мегумі Аояма, старша проєктна спеціалістка, Відділ розвитку ЗМІ та медіа в надзвичайних ситуаціях, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Зейнеп Вароглу, старша програмна спеціалістка, Секція універсального доступу до інформації та цифрової інклюзії, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Ханна Фіскесьо, помічниця програмного спеціаліста, Виконавчий офіс, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Халід Аутайл, консультант, Виконавчий офіс, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО

- Алан Габрієллі Азеведо, консультант, Відділ розвитку ЗМІ та медіа в надзвичайних ситуаціях, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Клавдія Голас, консультантка, Відділ свободи вираження поглядів, розвитку засобів масової інформації, медіа й інформаційної грамотності, Сектор комунікації та інформації, ЮНЕСКО
- Отілія Гіска, керівниця відділу розвитку та координації кадрової політики, Бюро управління людськими ресурсами, ЮНЕСКО
- Соїчіро Ясукава, керівник відділу зменшення ризиків стихійних лих, Сектор природничих наук, ЮНЕСКО
- Едуард Планш, в.о. керівника групи з питань підводної культурної спадщини, Сектор культури, ЮНЕСКО
- Лінда Тінію-Ле-Дуарін, програмна спеціалістка, Секція інклюзії, прав та міжкультурного діалогу, Сектор соціальних і гуманітарних наук, ЮНЕСКО
- Меморі Зулу-Муньярадзі, координаторка проєктів, Сектор соціальних і гуманітарних наук, Бюро ЮНЕСКО у м. Хараре
- Пол Гектор, радник з питань комунікації та інформації, Бюро ЮНЕСКО у м. Кінгстон
- Нур Джаннат Прома, проєктна спеціалістка, Сектор комунікації та інформації, Бюро ЮНЕСКО в м. Дака
- Тереза Корбахер, проєктна спеціалістка, Сектор комунікації та інформації, Бюро ЮНЕСКО в м. Київ
- Діана Мошковська, проєктна фахівчиня, Сектор комунікації та інформації, Бюро ЮНЕСКО в м. Київ
- Катерина Поповська, програмна асистентка, Сектор комунікації та інформації, Бюро ЮНЕСКО в м. Київ

Редактори

- Bailando Journey LTD та Редакційна служба ЮНЕСКО
- Ірина Виртосу, залучена консультантка ЮНЕСКО

Я була дитиною, з якою ніхто не хотів гратися [...] Я сказала собі, що має бути інший спосіб досягти цього. Я була б захисником справедливості, виступала б за інклюзію людей з інвалідністю.

— Енн Вафула

► *Al Jazeera Journalism Review*, “I had to

Завдяки нашій аудиторії ми маємо змогу бути більш різноманітним, глибоким, сміливим та гнучким медіа, ніж будь-які інші ЗМІ у світі.

— Мохамад Зауд,
в.о. керівника бренду
мережі Al Jazeera.

Регіональні сюжети про людей з інвалідністю

Африка

- Кенійська газета *The Standard* опублікувала історію про Енн Вафулу Страйк, жінку в кріслі колісному, яка в дитинстві перехворіла на поліомієліт, а потім взяла участь у Паралімпійських іграх. У статті використовується мова, що враховує особливості висвітлення людей з інвалідністю, і акцентовано досягнення героїні, зокрема захист прав інших людей з інвалідністю.
- *The Standard*, “Anne Wafula: I was the child no one wanted to play with” [«Енн Вафула: Я була дитиною, з якою ніхто не хотів гратися»]. <https://www.standardmedia.co.ke/evewoman/achieving-woman/article/2001446946/anne-wafula-i-was-the-child-no-one-wanted-to-play-with>
- BONews, “Sexual Abuse: Road to justice fraught with hurdles for women with disabilities” [«Сексуальне насильство: шлях до правосуддя сповнений перешкод для жінок з інвалідністю»]. <https://bonewssng.com/sexual-abuse-road-to-justice-fraught-with-hurdles-for-women-with-disabilities/>

work for free” – life as a disabled journalist in Cameroon” [«Мені довелося працювати безплатно» — життя журналістки з інвалідністю в Камеруні»].

<https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/1971>

Арабські держави

- Al Jazeera, *The Stream*, “Why are people with disabilities left out of disaster planning?” [«Чому люди з інвалідністю залишаються поза плануванням катастроф?»].

<https://www.aljazeera.com/program/the-stream/2022/10/17/why-are-people-with-disabilities-left-out-of-disaster-planning>

Зображення людей з інвалідністю в ЗМІ має вирішальне значення для того, щоб забезпечити включення людей з інвалідністю в суспільство зараз і в майбутньому. Люди з інвалідністю різноманітні, і природа інвалідності також різноманітна.

— Доктор Бен Гонтлетт, колишній уповноважений з питань дискримінації людей з інвалідністю у 2019–2023 рр.

- ▶ Al Jazeera, “Al Jazeera launches its network brand strategy” [«Аль-Джазіра запускає стратегію мережевого бренду»]. <https://network.aljazeera.net/en/pressroom/al-jazeera-launches-its-network-brand-strategy>

Азія та Тихоокеанський регіон

Серіал «Employable me», Австралія

Австралійська телерадіомовна корпорація (ABC) випустила телевізійний серіал, де позитивно зображені люди з інвалідністю, які шукають роботу. Реалістичне зображення зосереджене на навичках і талантах людей з інвалідністю та порушує питання, пов'язані з рівними можливостями та правами. Епізоди супроводжуються субтитрами, а серіал був номінований на престижну премію Rose d'Or.

- ▶ Австралійська телерадіомовна корпорація (ABC), «Employable me», Австралія. <https://iview.abc.net.au/show/employable-me-australia>
- ▶ Різноманітність в ЗМІ в Австралії, Посібник із висвітлення питань інвалідності. <https://www.mediadiversityaustralia.org/disability-reporting-handbook/>
- ▶ Австралійська телерадіомовна корпорація ABC Backstory, «Чому нам потрібно, щоб більше людей з

інвалідністю з'являлися в ЗМІ, та ініціативи ABC щодо Міжнародного дня

Соціальна інклюзія виходить далеко за межі виключно присутності в громаді. Це про те, які ролі ми виконуємо в громадському житті, кого ми любимо та як ми будуємо повноцінні стосунки з іншими.

— Американська асоціація людей з інвалідністю, спричиненою порушеннями інтелектуальних здібностей і розвитку.

людей з інвалідністю для досягнення більшої інклюзивності» — стаття про кількох журналістів з інвалідністю, які працюють на ABC, зокрема відеосегмент про незрячу журналістку ABC Нас Кампанеллу. <https://www.abc.net.au/news/redirects/backstory/2020-12-12/abc-people-with-disability-in-media-for-idpwd/12969496>

Північна Америка та Європа

- ▶ **LIFT OUT — серія статей про недостатню доступність громадського транспорту**

<https://www.noteworthy.ie/lift-out/news/>

Ірландська медіакомпанія Journal Media співфінансувала серію розслідувань про відсутність доступної інфраструктури в громадському транспорті та на автомагістралях. Серія розкриває обіцянки, які дав, але не виконав уряд Ірландії щодо покращення доступності, а також висвітлює особисті наслідки, яких зазнають люди з інвалідністю через ці проблеми. Серія використовує субтитри для аудіо й відео, а також альтернативний текст для зображень та інфографіки.

- ▶ **Подкаст A Valid Podcast («Дійсний подкаст»), сезон 3, епізод 2: Дорослі з розумовою інвалідністю озвучують свої потреби й шукають підтримки в стосунках**

<https://www.publicsource.org/adults-with-intellectual-disabilities-voice-needs-see-support-in-relationships-s3-ep-2/>

Медіа «All-Abilities», що базується в

Сполучених Штатах Америки, створила серію подкастів про людей із різними

У мене є багато мрій і цілей, яких я маю досягти, серед них – мати сім'ю та їздити на власному автомобілі.

— Карла Хімена Уртадо Вега

видами інвалідності, їхнє повсякденне життя та виклики, перед якими вони постають. Подкаст, який містить аудіоінтерв'ю та зберігає фонові звуки, що додають контексту до розповіді, включає розшифровку аудіороликів для подальшого підвищення його доступності для всіх аудиторій.

Латинська Америка

- ▶ Газета **La Nación** присвячує розділ новинам, пов'язаним з інвалідністю <https://www.lanacion.com.ar/tema/discapacidad-tid62051/>
La Nación, іспаномовна газета в Аргентині, озвучує думки людей з інвалідністю, пропонуючи їм платформу для розповіді власних історій. Серед них — пожежник із синдромом Дауна, жінка з роботизованою ногою і бізнес, який працевлаштовує людей з інвалідністю. Історії з'являються на сайті газети в розділі під назвою Discapacidad, що в перекладі означає «інвалідність».
- ▶ **Se burlaban de ellos por sus discapacidades y ahora tienen trabajo y familia. Esta es la historia de Carla y Alexis** («З двох молодих людей сміялися через їхню інвалідність, а тепер вони мають роботу і сім'ю: історія Карли й Алексіса») <https://www.laprensani.com/2020/02/23/nacionales/2643427-se-burlaban-de-ellos-por-sus-discapacidades-y-ahora-tienen-trabajo-y-familia-esta-es-la-historia-de-carla-y-alexis>
- ▶ Іспаномовна газета в Нікарагуа **La Prensa** опублікувала історію про подружню пару — жінку із синдромом Дауна та чоловіка з порушенням опорно-рухового апарату — і проблеми, з якими вони зіткнулися під час пошуку роботи й народженні дитини. Герої постають позитивними й багатовимірними персонажами, чий досвід типовий для інших людей з інвалідністю в Нікарагуа. <https://www.laprensani.com/2020/02/23/nacionales/2643427-se-burlaban-de-ellos-por-sus-discapacidades-y-ahora-tienen-trabajo-y-familia-esta-es-la-historia-de-carla-y-alexis>
- ▶ Caribbean Deaf News, інтерв'ю з моделлю й дизайнером Лізою Рамансар, з

використанням мови жестів і субтитрів

Довгий час мені подобалося щодня дивитися на моделей по телевізору. Я часто казала: «Мамо, я хочу бути моделлю». Але вона одразу відповідала: «Ні, ти глуха». [...] Мені довелося навчитися бути моделлю, ходити тощо. Це було добре.

— Ліза Рамансар, модель

<https://www.facebook.com/watch/?v=318495272133941>

- Карибська служба новин, «За підтримки Червоного Хреста глухі студенти використовують силу води та створюють кліматично розумне сільське господарство»
<https://caribbeannewsservice.com/deaf-students-to-harness-the-power-of-water-and-climate-smart-agriculture-with-support-from-red-cross/>

Країни Карибського басейну

- Інтерв'ю з моделлю, візажисткою та дизайнеркою костюмів Лізою Рамансар <https://www.facebook.com/watch/?v=318495272133941>

Компанія Caribbean Deaf News, що базується на Барбадосі, провела відеоінтерв'ю з жестомовною моделлю та дизайнеркою одягу Лізою Рамансар, використовуючи жестову мову Тринідаду і Тобаго, оскільки пані Рамансар родом звідти. Відео містить субтитри, а інтерв'юер і героїня спілкуються жестовою мовою. Пані Рамансар поділилася своїм досвідом роботи в індустрії моди й зазначила, що їй доводилося використовувати письмове спілкування й читання по губах, коли пристосування не надавалися. Caribbean Deaf News — це медіакомпанія, що належить людям з порушенням слуху, яка публікує новини жестовою мовою Барбадосу (BSL) і проводить інтерв'ю з носіями жестової мови із більш ніж 25 країн Карибського басейну.

- За підтримки Червоного Хреста глухі студенти використовують силу води та створюють кліматично розумне сільське господарство
<https://caribbeannewsservice.com/deaf-students-to-harness-the-power-of-water-and-climate-smart-agriculture-with-support-from-red-cross/>

Ця відверта історія від Карибської служби новин висвітлює зусилля, спрямовані на навчання студентів з порушенням слуху про стале сільське господарство. Однак, замість того, щоб зосереджуватися на інвалідності студентів, у сюжеті йдеться про їхні навички та таланти.

Список використаних джерел

- Медійна мережа «Аль-Джазіра». «Редакційні стандарти». Востаннє змінено у 2022 р., <https://network.aljazeera.net/en/our-values/editorial-standards>
- Al-Najar, Yasmin. Journalists with Disabilities Face Marginalisation and Ignorance in the British Media Industry [«Журналісти з інвалідністю постають перед маргіналізацією та невіглаством у британській медіаіндустрії»]. Інститут різноманітності в ЗМІ, 4 березня 2022 р., <https://www.media-diversity.org/journalists-with-disabilities-face-marginalisation-and-ignorance-in-the-british-media-industry/>
- Ansell, Kate. *Career Routes and Barriers for Disabled People in the UK TV Industry* [«Кар'єрні шляхи та бар'єри для людей з інвалідністю в британській телевізійній індустрії»]. Бірмінгем: Центр медіарізноманітності імені сера Ленні Генрі, Бірмінгемський міський університет, 2021 р., <https://bcuassets.blob.core.windows.net/docs/disability-in-tv-reportv3-132741800991883115.pdf>
- Arbee, Nazlee. Tips for Producing More Accessible and Inclusive Media [«Поради щодо створення більш доступних та інклюзивних ЗМІ»]. Міжнародна журналістська мережа, 16 вересня 2021 р., <https://ijnet.org/en/story/tips-producing-more-accessible-and-inclusive-media>
- Babik, Iryna та Elena S. Gardner. Factors Affecting the Perception of Disability: A Developmental Perspective [«Фактори, що впливають на сприйняття інвалідності: вікова перспектива»]. *Frontiers in Psychology* (21 червня 2021 р.), <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.702166>
- Baker, Kristen. Twenty-two Web Accessibility Testing Tools and What They Test For [«Двадцять два інструменти тестування вебдоступності та що вони перевіряють»], HubSpot. Оновлено 27 квітня 2021 р., <https://blog.hubspot.com/website/web-accessibility-testing-tools>
- Команда проєкту BBC Disability Project та Anne Bulford. *Reflecting the Disability in the UK within the BBC Workforce: Report on Career Progression and Culture for Disabled Staff at the BBC* [Відоображення інвалідності у Великій Британії серед працівників BBC: звіт про кар'єрне зростання та культуру для працівників з інвалідністю в корпорації BBC]. Лондон: Британська телерадіомовна корпорація (BBC), 2018 р., https://downloads.bbc.co.uk/mediacentre/reflecting_disability.pdf
- Botelho, Fernando. H. F. Accessibility to Digital Technology: Virtual Barriers, Real Opportunities [«Доступність цифрових технологій: віртуальні бар'єри, реальні можливості»]. *Офіційний бюлетень RESNA* 33, № 1 (грудень 2021 р.): 27–34, <https://doi.org/10.1080/10400435.2021.1945705>
- Boman, Tomas, Anders Kjellberg, Berth Danermark та Eva Boman. Employment Opportunities for Persons with Different Types of Disability [«Можливості працевлаштування для осіб із різними типами інвалідності»], *Alter* 9, № 2 (червень 2015 р.): 116–129, <https://doi.org/10.1016/j.alter.2014.11.003>
- Бюро статистики праці, Міністерство праці США. *Persons with a Disability: Labor Force Characteristics – 2023. Persons with a Disability: Labor Force Characteristics – 2023* [Особи з інвалідністю: характеристики робочої сили — 2023 р.]. Вашингтон, округ Колумбія: Міністерство праці США, 2024 р., <https://www.bls.gov/news.release/pdf/disabl.pdf>
- Канада, Канадський закон про права людини, Збірка законів 1985 р., с. H-6 (1977), <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/h-6/>
- Медіацентр CBC. «CBC Launches «AccessCBC», a New Initiative for Creators with a Disability in Partnership with the ReelAbilities Film Festival.» [«CBC запускає AccessCBC, нову ініціативу для авторів з інвалідністю в партнерстві з кінофестивалем ReelAbilities»]. Канадська телерадіомовна корпорація. Востаннє змінено 5 січня 2022 р., <https://www.cbc.ca/mediacentre/press-release/cbc-launches-accesscbc-a-new-initiative-for-creators-with-a-disability-in-p>
- Davie, Tim. *50:50 The Equality Project: Impact Report 2021* [Проєкт «Рівність 50:50»: Звіт про вплив 2021 р.]. Лондон: Британська телерадіомовна корпорація, 2021 р., <https://www.bbc.com/5050/documents/50-50-impact-report-2021.pdf>
- Департамент праці та пенсійного забезпечення. «Guidance: Employing Disabled People and People with Health Conditions» [«Посібник: працевлаштування людей з інвалідністю та людей з проблемами здоров'я»]. Сполучене Королівство. Оновлено 1 вересня 2022 р., <https://www.gov.uk/government/publications/employing-disabled-people-and-people-with-health-conditions>
- Форум з питань інвалідності та благоїдності. «What is Disability Justice?» [«Що таке правосуддя щодо людей з інвалідністю?»]. Бібліотека ресурсів, не датовано, <https://disabilityphilanthropy.org/resource/what-is-disability-justice/>
- Ellis, Kate та Gerard Goggin. *Disability and the Media* [«Інвалідність та засоби масової інформації»]. New York: Red Globe Press, 2015, <https://doi.org/10.1080/09687599.2016.1249636>
- ENCO Systems, Inc. Automated Captioning for Radio. Solutions. [«Автоматизовані субтитри для радіо. Рішення»], не датовано, <https://www.enco.com/use-cases/encaption-for-radio>
- Європейський Союз. «Reasonable Accommodation for Staff with Disabilities» [«Розумне пристосування для персоналу з інвалідністю»]. Your Europe. Оновлено 2 січня 2024 р., https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/equal-treatment-qualifications/reasonable-accommodation/index_en.htm
- Gurchiek, Kathy. Employers Don't Understand the Work Persons with Disabilities Can Do, SHRM Research Finds [«Роботодавці не розуміють, яку роботу можуть виконувати люди з інвалідністю,— дослідження SHRM»]. Товариство управління людськими ресурсами (SHRM), 29 жовтня 2019 р., <https://www.shrm.org/topics-tools/news/inclusion-equity-diversity/employers-dont-understand-work-people-disabilities-can-shrm-research-finds>

- Hing, Leanne S. та Cailin S. Stamarski. Gender Inequalities in the Workplace: The Effects of Organizational Structures, Processes, Practices, and Decision Makers' Sexism [«Гендерна нерівність на робочому місці: вплив організаційних структур, процесів, практик і сексизму осіб, які ухвалюють рішення»]. *Frontiers in Psychology*, 6 вересня 2015 р., <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01400>
- Міжнародна організація праці. *Disability in the Workplace: Employers' Organizations and Business Networks [Інвалідність на робочому місці: організації роботодавців і бізнес-мережі]*. Женева: Бюро з питань діяльності роботодавців і Сектор із питань навичок та працевлаштування, 2011 р., https://www.ilo.org/skills/pubs/WCMS_167204/lang--en/index.htm
- Міжнародна організація праці. *Кодекс практики з управління інвалідністю на робочому місці*. Женева: Адміністративний орган МОП, 2001 р., <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb282/pdf/tmemdw-2.pdf>
- Міжнародна організація праці. *Decent Work for Persons with Disabilities: Promoting Rights in the Global Development Agenda [Гідна праця для людей з інвалідністю: просування прав у глобальному порядку денному з розвитку]*. Женева: Сектор із питань гендеру, рівності та різноманітності, 2015 р., https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_430935.pdf
- Міжнародна організація праці. "New ILO Database Highlights Labour Market Challenges of Persons with Disabilities" [«Нова база даних МОП висвітлює проблеми людей з інвалідністю на ринку праці»]. ILOSTAT. Оновлено 13 червня 2022 р., <https://ilostat.ilo.org/new-ilo-database-highlights-labour-market-challenges-of-persons-with-disabilities/>
- Міжнародна організація праці. "Greater Progress on Diversity and Inclusion Essential to Rebuild Productive and Resilient Workplaces." [«Більший прогрес у сфері різноманітності й інклюзивності необхідний для відновлення продуктивних і стійких робочих місць»]. Відділ новин. Опубліковано 6 квітня 2022 р., https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_841085/lang--en/index.htm
- Міжнародна організація праці. *FACTS ON: Disability in the World of Work [ФАКТИ: інвалідність у світі праці]*. Женева: Міжнародне бюро праці, 2007 р., https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_087707.pdf
- Міжнародний союз електрозв'язку. *Accessibility to Broadcasting Services for Persons with Disabilities [Доступність послуг мовлення для людей з інвалідністю]*. Женева: Сектор радіозв'язку, 2011 р., https://www.itu.int/dms_pub/itu-r/opb/rep/R-REP-BT.2207-1-2011-PDF-E.pdf
- Мережа з пристосування робочих місць. "Accommodation and Compliance: Low Cost, High Impact." Costs and Benefits of Accommodation. [«Пристосування та дотримання вимог: низька вартість, високий вплив». Витрати на пристосування та його переваги]. Оновлено 4 травня 2023 р., <https://askjan.org/topics/costs.cfm>
- Kennedy, Jr., Ted, Chad Jerdee та Laurie Henneborn. "Four Ways to Improve Your Company's Disability-Inclusion Practices." [«Чотири способи покращити практику інтеграції людей з інвалідністю у вашій компанії»]. *Harvard Business Review*, 4 червня 2019 р., <https://hbr.org/2019/06/4-ways-to-improve-your-companys-disability-inclusion-practices>
- Kerrigan, Páraic, Susan Liddy та Anne O'Brien. Tools and Measures for Diversity and Inclusion in Media Industries: International Best Practice and Informing Policy Change in the Irish Film and Television Sector [«Інструменти та заходи для забезпечення різноманітності й інклюзії в медіаіндустрії: найкращі міжнародні практики та інформування про зміни політики в ірландському секторі кіно і телебачення»]. *European Journal of Communication* 38, № 3 (серпень 2022 р.): 217–236, <https://doi.org/10.1177/02673231221118192>
- Knott, Ryan. How to Create Alternative Text for Images for Accessibility and SEO [«Як створити альтернативний текст для зображень, щоб забезпечити доступність і SEO»]. *TechSmith* (блог), не датовано, <https://www.techsmith.com/blog/how-to-create-alternative-text-for-images-for-accessibility-and-seo/>
- LinkedIn. "How do You Involve Users with Disabilities in the Mobile App Design Process?" [«Як залучити користувачів з інвалідністю до процесу розробки мобільних застосунків?»]. Спільні статті. Оновлено 21 лютого 2024 р., <https://www.linkedin.com/advice/1/how-do-you-involve-users-disabilities>
- Lonsdale, Cliff. *Taking Care: A Report on Mental Health, Well-Being and Trauma among Canadian Media Workers* [Піклування: звіт про психічне здоров'я, добробут та травми серед працівників канадських ЗМІ]. Оттава: Канадський журналістський форум з питань насильства та травм, 2022 р., <https://www.journalismforum.ca/taking-care-report>
- Martens, Bailey. How Disabled Journalists Have to Fight to Get in the Newsroom [«Як журналістам з інвалідністю доводиться боротися, щоб потрапити до редакції»]. *Canadaland*, 13 жовтня 2021 р., <https://www.canadaland.com/journalists-disability-accessibility/#:~:text=According%20to%20Stats%20Canada%2C%20nearly>
- Maznorbalia, Anisa Safiah, Zurina Ismail та Zuhail Hussein. The Inclusion Initiatives for Persons with Disabilities in Mainstream Employment: A Systematic Literature [«Ініціативи з інтеграції осіб з інвалідністю в основну зайнятість: систематична література»]. *Міжнародний журнал досліджень дітей, жінок, людей похилого віку та інвалідів*, т. 15. (січень 2022 р.), https://www.ijcwed.com/wp-content/uploads/2022/03/IJCWED15.ISU-1_049.pdf
- McKinsey & Company. What is Diversity, Equity, and Inclusion? [«Що таке різноманітність, рівність та інклюзія?»] Featured Insights. Опубліковано 17 серпня 2022 р., <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-diversity-equity-and-inclusion>

- Інститут різноманітності в ЗМІ. *Increasing and Improving Portrayal of Persons with disabilities in the Media [Збільшення та покращення зображення людей з інвалідністю в засобах масової інформації]*. Мадрид: Fundación ONCE, 2022 р., <https://www.media-diversity.org/additional-files/documents/b-studies-reports/Increasing%20and%20improving%20portrayal%20of%20people%20with%20disabilities%20%5bEN%5d.pdf>
- Morris, Stewart, Gail Fawcett, Laurent Brisebois, and Jeffrey Hughes *A Demographic, Employment and Income Profile of Canadians with Disabilities Aged 15 years and Over – 2017* [«Демографічний профіль, зайнятість і доходи канадців з інвалідністю віком від 15 років — 2017»]. Оттава: Статистичне управління Канади, 2018 р., <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/catalogue/89-654-X2018002>
- Національна спілка журналістів. «Ethics.» Rules and Guidance [«Етика». Правила та рекомендації]. Оновлено у 2007 р., <https://www.nuj.org.uk/about-us/rules-and-guidance/ethics.html>
- NBC Universal. «NBCUniversal Teams With 1in4 Coalition in Diversity Plan for Disabled Representation.» [«NBCUniversal співпрацює з коаліцією 1in4 в межах плану різноманітності для представлення людей з інвалідністю»]. Відділ новин. Опубліковано 13 жовтня 2022 р., <https://www.nbcuniversal.com/press-release/nbcuniversal-teams-1in4-coalition-diversity-plan-disabled-representation>
- News Corp. «Архіви компанії Dow Jones — News Corp.». Доступно з 2022 р., <https://newscorp.com/?company=dow-jones>
- Науково-дослідні лабораторії NHK. «Technologies to Enhance Media Accessibility for the Visually Impaired» [«Технології для покращення доступності медіа для людей з інвалідністю по зору»]. У розділі 4–2 *Річного звіту за 2022 рік*. Токіо: NHK STRL, 2022 р., <https://www.nhk.or.jp/str/english/publication/annual/2022/4/2.html>
- Ofcom. *Diversity and Equal Opportunities in Television: In-Focus Report on Ten Major Broadcasters [Різноманітність та рівні можливості на телебаченні: звіт про десять найбільших мовників у фокусі уваги]*. Лондон: Ofcom, 2019 р., https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0027/166806/diversity-in-tv-2019-in-focus.pdf
- Persson, Hans, Henrik Åhman, Yngling, Alexander Arvei та Jan Gulliksen. *Universal Design, Inclusive Design, Accessible Design, Design for All: Different Concepts – One Goal? On the Concept of Accessibility — Historical, Methodological and Philosophical Aspects* [«Універсальний дизайн, інклюзивний дизайн, доступний дизайн, дизайн для всіх: різні концепції — одна мета? Про концепцію доступності: історичні, методологічні та філософські аспекти»]. *Універсальний доступ в інформаційному суспільстві* 14, (травень 2014 р.): 505–526, <https://doi.org/10.1007/s10209-014-0358-z>
- Phillips, Blayne. *Tips on Designing Inclusively for Visual Disabilities* [«Поради щодо інклюзивного дизайну для людей з інвалідністю по зору»]. *UX Collective*, 5 травня 2021 р., <https://uxdesign.cc/tips-on-designing-inclusively-for-visual-disabilities-d42f17cc0dcd>
- Rabinowitz, Phil. Section 4. Ensuring Access for People with Disabilities [«Розділ 4. Забезпечення доступу для людей з інвалідністю»]. *The Community Tool Box [Інструментарій громади]*, глава 26, не датовано, <https://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/physical-social-environment/housing-accessibility-disabilities/main>
- Rowland, Mark. *Four Ways to Boost Your Organisation's Disability Strategy* [«Чотири способи покращити стратегію вашої організації щодо людей з інвалідністю»]. Чартерний інститут менеджменту (CMI), 28 вересня 2021 р., <https://www.managers.org.uk/knowledge-and-insights/advice/four-ways-to-boost-your-organisations-disability-strategy/>
- Ruh, Debra. *Creating a More Accessible and Inclusive Workplace for People with Disabilities* [«Створення більш доступного й інклюзивного робочого місця для людей з інвалідністю»]. *Forbes*, 21 липня 2021 р., <https://www.forbes.com/sites/forbesbusinesscouncil/2021/07/21/creating-a-more-accessible-and-inclusive-workplace-for-people-with-disabilities/?sh=6abb78982d90>
- Shaw, Jackie, Mary Wickenden, Stephen Thompson and Phillip Mader. *Achieving Disability Inclusive Employment – Are the Current Approaches Deep Enough? [«Досягнення інклюзивної зайнятості людей з інвалідністю — чи достатньо глибокими є нинішні підходи?»]* *Journal of International Development* [Журнал міжнародного розвитку] 34, № 5 (червень 2022 р.): 942–963, <https://doi.org/10.1002/jid.3692>
- Sinclair, Robert. *Understanding Organizational Approaches to Accessibility* [«Розуміння організаційних підходів до доступності»]. Нормативний документ, Міжнародна асоціація фахівців із доступності, жовтень 2019 р., <https://g3ict.org/publication/iaap-whitepaper-on-organizational-accessibility>
- Spilsbury, Mark. *Diversity in Journalism: Report for the National Council for the Training of Journalists* [Різноманітність у журналістиці: звіт для Національної ради з підготовки журналістів]. Ньюпорт, Велика Британія: Національна рада з підготовки журналістів, 2017 р., <https://www.nctj.com/wp-content/uploads/2021/08/DIVERSITY-JOURNALISM-4WEB.pdf>
- Товариство професійних журналістів. «Висвітлення питань інвалідності». Інструментарій для висвітлення питань різноманітності, не датовано, <https://www.spj.org/dtb5.asp>
- The New York Times. «The New York Times і Національний центр із питань інвалідності та журналістики (NCDJ) відновлюють стипендію для журналістів з інвалідністю». Пресрелізи. Опубліковано 8 лютого 2023 р., <https://www.nytc.com/press/the-new-york-times-and-the-national-center-on-disability-and-journalism-renew-disability-journalism-fellowship/>
- Парламент Сполученого Королівства. «Розділ 3: Журналістика як кар'єра». Комунікації. Оновлено в листопаді 2020 р., <https://publications.parliament.uk/pa/ld5801/ldselect/ldcomuni/176/17606.htm>

- ЮНЕСКО. "What You Need to Know about Inclusion in Education." Inclusion in Education [«Що потрібно знати про інклюзію в освіті». Інклюзія в освіті]. Оновлено 11 травня 2023 р., <https://www.unesco.org/en/inclusion-education/need-know>
- Сполучене Королівство, Закон про рівність, *Загальні закони Сполученого Королівства*, с. 15. (2010), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15>
- Організація Об'єднаних Націй. Disability and the Media [«Інвалідність та засоби масової інформації»]. Департамент з економічних і соціальних питань, Інвалідність. Оновлено у 2022 р., <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/disability-and-the-media.html>
- Організація Об'єднаних Націй. 17 цілей. Департамент з економічних і соціальних питань, Сталій розвиток. Доступно з 2022 р., <https://sdgs.un.org/goals>
- Організація Об'єднаних Націй. "Disability and Employment – Fact Sheet 1" [«Інвалідність та зайнятість — інформаційний бюлетень 1»]. Департамент з економічних і соціальних питань, Інвалідність. Доступно з 2023 р., <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/factsheet-on-persons-with-disabilities/disability-and-employment.html#:~:text=Global,between%2050%25%20and%2070%25>.
- Організація Об'єднаних Націй. *Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю*. Нью-Йорк: Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй, 1993 р., <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/standard-rules-equalization-opportunities-persons-disabilities>
- Організація Об'єднаних Націй. "Fact Sheet on Persons with Disabilities" [«Інформаційний бюлетень про людей з інвалідністю»]. Департамент з економічних і соціальних питань, Інвалідність. не датовано, <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/factsheet-on-persons-with-disabilities.html>
- Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. *Інвалідність у засобах масової інформації: Керівництво Програми розвитку ООН з висвітлення проблем інвалідності в засобах масової інформації*. Нью-Йорк: Програма розвитку ООН, 2023 р., https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-10/disability_in_the_media_1.pdf
- Бюро перепису населення США. "Nearly 1 in 5 People Have a Disability in the U.S." [«Майже кожна п'ята людина в США має інвалідність»]. Пресреліз. Опубліковано 25 липня 2012 р., <https://www.census.gov/newsroom/releases/archives/miscellaneous/cb12-134.html>
- Міністерство юстиції США. «Закон про американців з інвалідністю» 1990 р., зі змінами. Законодавство, нормативні акти та стандарти. Зі змінами від 2008 р., <https://www.ada.gov/law-and-regs/ada/>
- Vorm, Rachel. Improve Accessibility for Users Who are Visually Impaired with These 9 Tips [«Покращення доступності для користувачів з інвалідністю по зору за допомогою цих 9 порад»]. *Fuzzy Math* (блог), не датовано, <https://fuzzymath.com/blog/improve-accessibility-for-visually-impaired-users/>
- Ініціатива вебдоступності W3C (WAI). "Making the Web Accessible: Strategies, Standards, and Supporting Resources to Help You Make the Web More Accessible to People with Disabilities" [«Зробити Інтернет доступним: стратегії, стандарти та допоміжні ресурси, які допоможуть вам зробити Інтернет більш доступним для людей з інвалідністю»]. Про W3C WAI. Оновлено в березні 2023 р., <https://www.w3.org/WAI/>
- Watkins, Emyle. Guide to Investigating Disability Issues [«Посібник з дослідження проблем інвалідності»]. Глобальна мережа журналістів-розслідувачів. Опубліковано 7 березня 2023 р., <https://gijn.org/resource/guide-to-investigating-disability-issues-introduction-table-of-contents/>
- Wittenburg, David, David R. Mann та Allison Thompkins. The Disability System and Programs to Promote Employment for People with Disabilities [«Система інвалідності та програми сприяння зайнятості людей з інвалідністю»]. *IZA Journal of Labor Policy* 2, № 4 (квітень 2013 р.), <https://doi.org/10.1186/2193-9004-2-4>
- Всесвітній економічний форум. *Розв'язання питань різноманітності й інклюзії в редакціях*. Рада глобального майбутнього з питань медіа, розваг та спорту. Женева: Всесвітній економічний форум, 2021 р., https://www3.weforum.org/docs/WEF_Tackling_Diversity_and_Inclusion_in_the_Newsroom_2021.pdf
- Zhenjing, Gu, Supat Chupradit, Kuo Yen Ku, Abdelmohsen A. Nassani та Mohammed Haffar. Impact of Employees' Workplace Environment on Employees' Performance: A Multi-Mediation Model [«Вплив середовища на робочому місці на продуктивність працівників: мультимедійна модель»]. *Frontiers in Public Health* 10 (травень 2022 р.), <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.890400>

5.4. Додаткові матеріали

Рекомендації щодо написання сюжетів

- Національна мережа в межах Закону про американців з інвалідністю (ADA), Керівництво з написання матеріалів про людей з інвалідністю: <https://adata.org/factsheet/ADANN-writing>
- Різноманітність в ЗМІ в Австралії, Посібник із висвітлення питань інвалідності: <https://www.mediadiversityaustralia.org/disability-reporting-handbook/>
- The Open Notebook, «Eradicating ableist language yields more accurate and more humane journalism» [«Викорінення мови ейблізму призводить до більш точної та гуманної журналістики»], <https://www.theopennotebook.com/2023/06/27/eradicating-ableist-language-yields-more-accurate-and-more-humane-journalism/>
- Національний центр з питань інвалідності та журналістики (NCDJ), Посібник зі стилю мови для створення сюжетів про людей з інвалідністю, <https://ncdj.org/style-guide/>

Настанови щодо доступності

- Ініціатива вебдоступності W3C (WAI) та Настанови з доступності вебконтенту (WCAG), <https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/>
- The Washington Post, настанови з вебдоступності, https://build.washingtonpost.com/resources/accessibility/?itid=lk_inline_manual_2
- Настанови з питань інвалідності BBC Reframing, <https://www.bbc.com/5050/reframingdisability>
- Міжнародна асоціація фахівців із доступності (IAAP), навчальні програми із сертифікації вебдоступності, <https://www.accessibilityassociation.org/s/certification>
- Всесвітня федерація глухих (WFD) та Всесвітня асоціація перекладачів жестової мови (WASLI), Керівні принципи з доступу до інформації національними мовами жестів під час екстрених трансляцій, https://wfdeaf.org/wp-content/uploads/2021/01/WFD-WASLI-Guidelines-on-Access-to-Information-in-SL-During-Emergency-Broadcasts_Final.pdf

Ресурси Організації Об'єднаних Націй

- Конвенція про права осіб з інвалідністю, <https://social.desa.un.org/issues/disability/crpd/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-crpd>
- Керівні принципи розумного пристосування Секретаріату Організації Об'єднаних Націй, https://policy.un.org/sites/policy.un.org/files/files/documents/2023/Aug/reasonable_accommodations_guidelines_english.pdf

- Стратегія ООН щодо інтеграції людей з інвалідністю, <https://www.un.org/en/content/disabilitystrategy/>
- Посібник з інклюзивних комунікацій з урахуванням потреб людей з інвалідністю, https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un_disability-inclusive_communication_guidelines.pdf
- Резолюція Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 2475 від 2019 року [про захист осіб з інвалідністю в умовах збройного конфлікту], <https://digitallibrary.un.org/record/3810148?ln=en&v=pdf>

Ресурси, що стосуються охорони здоров'я

- Інформаційний бюлетень Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) про інвалідність, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>

Рекомендації щодо висвітлення людей з інвалідністю в засобах масової інформації

- Незалежна національна виборча комісія (INEC), Кодекс висвітлення виборів у ЗМІ Нігерії, <https://inecnigeria.org/wp-content/uploads/2019/02/The-Nigerian-Media-Code-of-Election-Coverage-From-Toyin-G-2.pdf>
- Глобальна ініціатива зі звітності про доступність (GARI), <https://www.gari.info/>
- Національна федерація сліпих, керівні принципи комунікації, <https://nfb.org/about-us/reference-guide-leaders/chapter-seven-communications>
- Національна асоціація глухих, Керівні принципи висвітлення глухих у ЗМІ, <https://www.nad.org/about-us/position-statements/guidelines-for-media-portrayal-of-the-deaf-community/>
- Міністерство юстиції США, Відділ громадянських прав, Посібник ADA щодо ефективного спілкування з людьми з інвалідністю, <https://www.ada.gov/topics/effective-communication/>

Ресурси, що стосуються доступності

- Вебсторінка ЮНЕСКО з ресурсами, що стосуються доступності, <https://en.unesco.org/themes/access-persons-disabilities>
- ЮНЕСКО, Інститут інформаційних технологій в освіті (ІІТЕ) та Ініціатива вебдоступності W3C (WAI), масовий відкритий онлайн-курс «Вступ до вебдоступності», <https://www.edx.org/course/web-accessibility-introduction>
- Британська телерадіомовна корпорація (керівні принципи доступності BBC), <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidance/visually-and-hearing-impaired-audiences>

Глосарій

Доступ: здатність, право або дозвіл наблизитися, входити або користуватися медіапослугами та контентом.

Доступність: стан об'єкта чи послуги, який забезпечує особам з інвалідністю доступ нарівні з іншими до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або таких, що надаються населенню, як у міських, так і в сільських районах. Вона також вважається критерієм для опису міри або ступеня, у якій/якому продукти, пристрої, послуги або середовища, зокрема в засобах масової інформації, доступні якомога більшої кількості людей, включно з людьми з інвалідністю.

Доступність електронних послуг: стаття 9 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачає, що держави-учасниці вживають заходів для «сприяння доступу осіб з інвалідністю до нових інформаційно-комунікаційних технологій і систем, зокрема Інтернету» і «сприяння проєктуванню, розробці, виробництву й поширенню первісно доступних інформаційно-комунікаційних технологій і систем так, щоб доступність таких технологій і систем досягалася за мінімальних витрат».

Доступні формати: стаття 21 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачає, що держави-учасниці вживають заходів, що включають «забезпечення осіб з інвалідністю інформацією, призначеною для широкої публіки, у доступних форматах і з використанням технологій, що враховують різні форми інвалідності, своєчасно й без додаткової плати», а також «прийняття та сприяння використанню в офіційних відносинах: жестових мов, шрифту Брайля, підсилювальних і альтернативних способів спілкування й усіх інших доступних способів, методів та форматів спілкування за вибором осіб з інвалідністю».

Пристосування: зміни, внесені для того, щоб люди з інвалідністю могли виконувати функції або мати рівний доступ і брати рівну участь у суспільному житті. Пристосування в ЗМІ включає допоміжні технології, гнучкий графік роботи та послуги перекладачів.

Альтернативний текст або текст заміщення: техніка доступності, яка забезпечує письмову розшифровку тексту, що описує ідею та мету зображення. Текст зачитується користувачем у голос за допомогою програм для зчитування з екрана й індексується пошуковими системами. Альтернативний текст надає текстовий опис зображень, щоб передати зміст незрячим або слабозорим користувачам.

Допоміжні технології: обладнання, що забезпечує додаткову доступність для людей з інвалідністю, наприклад програми зчитування з екрана, лупи та слухові апарати, які використовують медіафахівці.

Тифлокоментування: аудіодикторський текст, доданий для опису важливих візуальних деталей у відео- чи телевізійних матеріалах для незрячих або слабозорих користувачів.

Шрифт Брайля: система рельєфно-крапкових позначень літер або слів, які незрячі або слабозорі люди можуть прочитати на дотик. Медіаконтент також може бути наданий шрифтом Брайля.

Телерадіомовні ЗМІ: відео- й аудіоконтент, що розповсюджується через такі механізми, як телебачення, радіо й Інтернет, і який може бути доступний за допомогою субтитрів, жестовою мовою та тифлокоментування.

Субтитри: текстові версії мовної та немовної аудіоінформації, необхідні для того, щоб користувач міг зрозуміти відео- чи аудіоконтент. Використовуються для забезпечення доступності для людей із порушенням слуху.

Конвенція: Конвенція про права осіб з інвалідністю (2006) — це документ про права людини з чітким виміром соціального розвитку. У ній затверджено широку представленість осіб з інвалідністю й підтверджено, що всі особи з усіма видами інвалідності повинні користуватися всіма правами й основними свободами людини. Вона роз'яснює та уточнює, як усі категорії прав застосовуються до осіб з інвалідністю. Конвенція також визначає сфери, у яких необхідно забезпечити пристосування й адаптацію для людей з інвалідністю, щоб вони могли ефективно здійснювати свої права, сфери, у яких їхні права були порушені, і такі, де захист прав потребує посилення.

Відповідність: дотримання конкретних стандартів і правил, установлених законами та політикою щодо людей з інвалідністю.

Висвітлення кризових ситуацій: висвітлення в ЗМІ кризових ситуацій, таких як стихійні лиха й епідемії, де непропорційно страждають люди з інвалідністю, має включати їхні погляди та бути адаптованим до відповідних міжнародних стандартів і нормативних документів, таких як Конвенція про права осіб з інвалідністю.

Різноманітність, справедливість/рівність та інклюзія (PPI): PPI — це загальний термін, який використовується для опису робочого середовища, що є неупередженим, справедливим і сприятливим, незалежно від походження й уподобань працівників. Політика та практика PPI інтегрує маргіналізовані групи, зокрема осіб з інвалідністю, і сприяють їх представництву, участі та рівним правам і можливостям в організаціях (включно зі ЗМІ).

Цифрова доступність: якість наявності функцій доступності та дотримання стандартів, що дають змогу людям з інвалідністю ефективно використовувати цифрові інструменти й отримувати доступ до інформації в Інтернеті.

Інвалідність: до осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній і ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. (Конвенція про права осіб з інвалідністю).

Фізичні порушення: інвалідність, яка обмежує рухові та фізичні функції людини. Приклади: церебральний параліч і розсіяний склероз.

Психічні порушення: інвалідність, що характеризується клінічно значущими порушеннями в когнітивній функції, емоційній регуляції або поведінці людини. Приклади: депресія та біполярний розлад.

Інтелектуальні порушення: інвалідність, коли існують обмеження здатності людини навчатися на очікуваному рівні та функціонувати в повсякденному житті. Приклади: аутизм і синдром Дауна.

Сенсорні порушення: інвалідність, яка впливає на органи чуття, зокрема слух, зір, дотик, нюх і смак. Приклади: незрячість, порушення слуху.

Обізнаність про інвалідність: ініціативи, зокрема, освітні та навчальні заходи, спрямовані на сприяння розумінню й інтеграції людей з інвалідністю, використання відповідної термінології, соціальних моделей інвалідності, пристосування та правових зобов'язань щодо людей з інвалідністю, які мають проводити медіакомпанії.

Інтеграція людей з інвалідністю: суттєва участь людей з інвалідністю в усій їхній різноманітності у житті суспільства та на робочому місці, просування й інтеграція їхніх прав у роботу організації, розробка програм, орієнтованих на людей з інвалідністю, і розгляд поглядів, пов'язаних з інвалідністю, відповідно до Конвенції про права осіб з інвалідністю.

Рівність людей з інвалідністю: рівні права, можливості, пристосування й інклюзивність для людей з інвалідністю в роботі ЗМІ, розробці контенту та наймі персоналу.

Права людей з інвалідністю: права, що сприяють гідності, рівності, автономії, відсутності дискримінації й участі людей з інвалідністю в житті суспільства, у захисті яких ЗМІ відіграють важливу роль.

Дискримінація за ознакою інвалідності: будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження за ознакою інвалідності, метою або наслідком якого є применшення чи заперечення визнання, використання або реалізації нарівні з іншими всіх прав людини й основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадянській або будь-якій іншій сфері. Вона включає всі форми дискримінації, зокрема відмову в розумному пристосуванні.

Різноманітність: справжня повага та визнання відмінностей, що доповнює ідею плюралізму. Демократичні суспільства або системи проєктують і цінують різноманітність як частину прав людини й поваги до людської гідності, зокрема включення людей з інвалідністю в суспільне життя та їхня репрезентація в ньому.

Редакційна незалежність та інклюзивна редакційна політика: професійна свобода, надана редакторам для ухвалення редакційних рішень відповідно до редакційної політики установи та ширших професійних стандартів, включно з принципами різноманітності, справедливості й інклюзивності у внутрішній практиці, опублікованому контенті, а також у редакційній діяльності, операціях та управлінських практиках, без втручання з боку власника засобу масової інформації або будь-яких інших державних чи недержавних суб'єктів.

Електронні програми передач: у цих посібниках перелічені програми, заплановані до трансляції або потокового мовлення, а також списки контенту на вимогу.

Рівність: ідея про те, що кожна людина, незалежно від віку, статі, релігії, інвалідності й етнічності, має однакові права. Це фундаментальний принцип Загальної декларації прав людини, сформульований словами «визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру».

Гнучкий графік роботи: політика гнучкого робочого графіку є частиною ширшої ініціативи, спрямованої на підтримку працівників, зокрема з інвалідністю, в управлінні вимогами, перед якими постає людина, що працює. Вона включає модифіковані графіки роботи, варіанти дистанційної або віддаленої роботи, які пропонує організація, зокрема в засобах масової інформації, а також розумне пристосування для працівників з інвалідністю.

Практика найму та адаптації: процеси найму й адаптації, інструменти, матеріали, навчання та інші пристосування, які є інклюзивними та заохочують претендентів з інвалідністю подавати заявки на роботу та отримувати підтримку в процесі адаптації.

Права людини: комплекс прав і засобів захисту, які вважаються необхідними для захисту гідності та самоповаги людини. Такі права зазвичай зафіксовані в національних і міжнародних документах, де вони сформульовані. Права груп або народів, зокрема людей з інвалідністю, також спрямовані на захист особливо бідних та/або маргіналізованих груп у суспільстві. ЗМІ висвітлюють порушення та зловживання правами й звертають увагу на них, а також дотримуються прав людини у своїй діяльності й управлінських практиках.

Інклюзія: активні, цілеспрямовані зусилля, спрямовані на рівноправне залучення людей з інвалідністю до медіаконтенту, робочої сили та діяльності. Інклюзія також означає створення середовища або простору (наприклад, організації), де кожен відчуває себе бажаним, цінним і має почуття належності до команди, спільноти тощо.

Інклюзивна мова: слова, фрази та термінологія, що використовуються для опису питань пов'язаних з інвалідністю, які розширюють можливості, поважають гідність та уникають стереотипів, і які повинні використовувати медіакомпанії.

Інклюзивне зображення: Сюжети, які зображують людей з інвалідністю як активних, багатограних особистостей, підкреслюючи їхні можливості та досягнення, уникаючи при цьому стереотипів.

Інтерсекційне висвітлення: висвітлення в ЗМІ осіб, які мають перехресні маргіналізовані ідентичності та досвід, що виходять за межі однієї лише інвалідності.

Залучення людей з інвалідністю до суспільного життя: стаття 4 Конвенції про права осіб з інвалідністю стверджує, що «особи з інвалідністю повинні мати можливість брати активну участь у процесах ухвалення рішень щодо політики та програм, зокрема тих, що безпосередньо їх стосуються».

Пристосування робочого місця: перевлаштування робочого місця, що дозволяє людям з інвалідністю ефективно виконувати роботу. Медіакомпанії мають забезпечувати розумне пристосування робочих місць.

Правові зобов'язання: обов'язки, що виникають відповідно до законодавства та політики щодо інвалідності, які вимагають від медіакомпаній забезпечувати пристосування та забороняти дискримінацію.

Безпосередня допомога: стаття 9 Конвенції про права осіб з інвалідністю закликає вживати належних заходів для «надання різних видів послуг безпосередніх помічників і посередників, зокрема провідників, читців та професійних перекладачів жестової мови, для полегшення доступності будинків та інших об'єктів, відкритих для населення».

ЗМІ/медіа: цей термін використовується щонайменше у двох значеннях — для позначення соціальних інституцій і технічних засобів комунікації. Наприклад, як соціальні інституції «ЗМІ» часто означають установи, що виробляють новини, які мають відповідати нормам і стандартам для отримання правдивої інформації на основі редакційного процесу, визначеного журналістськими цінностями, і з редакційною відповідальністю, покладеною на організацію або юридичну особу. Коли йдеться про технології, термін «медіа» позначає фізичні засоби, що використовуються для комунікації, такі як папір, радіо, телебачення, кіно й цифрове мовлення.

Різноманітність у ЗМІ: цей термін стосується діапазону голосів, думок та аналізів у межах медіаінституцій або медіасектора. Ступінь різноманітності часто пов'язаний з вузькістю або широтою форми власності, кадровим складом і цільовою аудиторією медіаінституцій. Різноманітність у ЗМІ стосується також того, як соціальне, культурне та політичне розмаїття відображається в медіаконтенті, включно з питаннями, пов'язаними з рівністю людей з інвалідністю.

Медіаоперації/робота ЗМІ: процеси, робочі схеми, розвиток персоналу, інструменти й системи, які медіакомпанії використовують для виробництва, редагування та публікації контенту в телерадіомовних, друкованих і цифрових ЗМІ, які мають інтегрувати практику доступності.

Медіафахівці: особи, такі як журналісти, редактори, фотографи та продюсери, які працюють у медіа. Деякі з них самі можуть бути особами з інвалідністю.

Відкрита ліцензія: це ліцензія, яка поважає права інтелектуальної власності власника авторських прав і надає дозволи, що надають суспільству права на доступ, повторне використання, перепрофілювання, адаптацію та перерозподіл контенту.

Мова за принципом «спочатку людина» (коректна мова): Коректна мова є найбільш прийнятною у висвітленні питань людей з інвалідністю. Це також мова, яка використовується в Конвенції про права осіб з інвалідністю. На першому місці стоїть людина, а потім її ознаки, такі як інвалідність. Наприклад, ми

можемо використовувати такі вирази, як «діти з альбінізмом», «студенти з дислексією», «жінки з інтелектуальною інвалідністю» і, звичайно, «особи з інвалідністю». Однак правило «спочатку людина» необов'язково застосовується до всіх типів інвалідності.

Особа з інвалідністю: до них належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть зазнавати труднощів в їхній повній і ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими.

Проста мова: термін, який визначає рекомендації щодо використання простої мови, знайомих слів, коротких речень і простих часів, щоб зробити контент доступним.

Повага до приватності: стаття 22 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачає, що «незалежно від місця проживання чи житлових умов, жодна особа з інвалідністю не повинна наражатися на довільне чи незаконне посягання на недоторканність її приватного життя, сім'ї, житла чи листування й інших видів спілкування або на незаконні нападки на її честь і репутацію. Особи з інвалідністю мають право на захист закону від таких посягань або нападок».

Розумне пристосування: стаття 2 Конвенції про права осіб з інвалідністю визнає важливість «необхідних і підходящих модифікацій і коректив, що не становлять непропорційного чи невинновданого тягаря, для цілей забезпечення реалізації або здійснення особами з інвалідністю нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод». Цей термін також стосується коригувань та змін, ініційованих на рівні організації для забезпечення рівного доступу та можливостей для людей з інвалідністю у сфері зайнятості.

Механізми регулювання та саморегулювання: цей термін стосується спроб контролювати або впливати на поведінку інституцій і суб'єктів шляхом розробки та впровадження правил і кодексів. Такі правила може встановлювати держава, в ідеалі відповідно до демократично затвердженої політики та правової бази. Прикладом можуть бути норми про чесну конкуренцію на противагу монополії, про розподіл спектра частот, конфіденційність, авторське право, мову ворожнечі тощо. Регулювання, яке здійснюють безпосередньо відповідні установи, відоме як саморегулювання або колегіальне регулювання. Воно має передбачати механізми, що включають громадянське суспільство для забезпечення незалежної оцінки й оскарження дій, наприклад ради з питань преси, до складу яких входять представники громадськості. Ці механізми можуть включати інші внутрішні політики та процеси, за допомогою яких медіакомпанії здійснюють моніторинг і оцінюють власну відповідність стандартам інклюзії, рівності та доступності людей з інвалідністю. Аналогічною установою в просторі цифрових комунікаційних компаній є Наглядова рада Facebook. Термін «спільне регулювання» зазвичай стосується систем, що передбачають спільну участь держави та приватного сектора (наприклад, у питаннях кіберпростору, протидії тероризму та захисту дітей).

Сукупність професійних стандартів: керівні принципи, які окреслюють принципи різноманітності, професійності й справедливого ставлення медіакомпаній до працівників і маргіналізованих спільнот. Сукупність професійних стандартів або кодекс етики також встановлює правила для організацій щодо способу та змісту репортажів, що можуть бути предметом скарг суспільства, зокрема щодо проблем медіафахівців і людей з інвалідністю.

Жестова мова: жестові мови є повноцінними природними мовами, структурно відмінними від розмовних мов. Існує також Міжнародна жестова мова (МЖМ), яку використовують люди з порушенням слуху на міжнародних зустрічах, а також у неформальному спілкуванні під час подорожей та в товаристві. Вона вважається гібридним різновидом жестової мови, яка не така складна, як природні жестові мови, і має обмежений лексикон. Деякі країни мають власні національні жестові мови, які офіційно визнані урядом і відрізняються від інших жестових мов. Однак більшість жестових мов є мовами спільнот без офіційного визнання на національному рівні.

Жестовий спів: спів за допомогою мови жестів. Зазвичай відтворюється пісня, а виконавець виразно виконує жестову версію тексту. Жестовий спів ґрунтується на руках, тілі та міміці виконавця.

Короткочасна непрацездатність: це порушення, яке, як очікується, не триватиме довше 12 місяців.

Посібник зі стилю: система стандартів для написання,

форматування й оформлення документів, включно з використанням термінів у звітності. Він також визначає сталі вислови та загальні практики письма й використовується як довідковий інструмент для всіх письмових робіт, що публікуються організацією, для представлення послідовного підходу.

Універсальний дизайн: дизайн предметів, облаштування, програм і послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання для всіх людей без необхідності адаптації чи спеціального дизайну. «Універсальний дизайн» не виключає допоміжні пристрої для окремих груп осіб з інвалідністю, якщо це необхідно (Конвенція про права осіб з інвалідністю, стаття 2).

Різноманітність робочої сили: репрезентація маргіналізованих груп, включно з особами з інвалідністю, на всіх рівнях на роботі у ЗМІ.

Інклюзія на робочому місці: середовище, політика та культура на робочих місцях у ЗМІ, які вітають, підтримують і забезпечують пристосування для працівників з інвалідністю.

20 найпоширеніших запитань про рівність людей з інвалідністю в ЗМІ

1. Що таке рівність людей з інвалідністю в ЗМІ та чому це важливо?
2. Які ключові поняття, принципи та типи мови використовуються у сфері рівності людей з інвалідністю?
3. Як медіакомпанії можуть забезпечити рівність людей з інвалідністю?
4. Які обмеження має конкретний підхід до забезпечення рівності людей з інвалідністю у висвітленні та програмах ЗМІ?
5. Які існують правові зобов'язання та міжнародні стандарти щодо медіа й рівності людей з інвалідністю?
6. Як ЗМІ мають забезпечувати справедливе, збалансоване та рівноправне представлення людей з інвалідністю?
7. Як правильно зображати людей з інвалідністю?
8. Яку термінологію та мову варто використовувати або уникати медіакомпаніям?
9. Як працівники ЗМІ повинні брати інтерв'ю чи взаємодіяти з людьми з інвалідністю?
10. Як ЗМІ повинні висвітлювати насильство щодо людей з інвалідністю?
11. Чому робота доступних ЗМІ є важливою?
12. Як медіакомпанії можуть створювати доступний контент?
13. Як зробити телебачення, радіо, друковані й онлайн медіа більш доступними?
14. Які інструменти існують для оцінювання доступності медіаконтенту, інструментів і продуктів?
15. Як медіакомпанії можуть забезпечити доступність під час кризи, вимушеного переміщення, стихійних лих та екологічних ситуацій?
16. Що таке інклюзивна культура на робочому місці в ЗМІ?
17. Як медіакомпанії можуть наймати фахівців з інвалідністю?
18. Як медіакомпанії можуть забезпечити розумне пристосування на робочому місці?
19. Які розумні пристосування та допоміжні технології потрібно надавати працівникам з інвалідністю?
20. Як медіакомпанії можуть контролювати рівність, різноманітність та інклюзію у своїх управлінських практиках?

Кінцеві висновки

- 1 Janice Gassam Asare, Recent Figures Show that Media Is Still Overwhelming White [Дженіс Гассам Асаре, «Відповідно до останніх досліджень у ЗМІ все ще переважають білі»], Forbes, 23 квітня 2023 р. <https://www.forbes.com/sites/janicegassam/2023/04/23/recent-figures-show-that-media-is-still-overwhelming-white/?sh=6fac08d55bf4>
Financial Times Strategies and Google News Initiative, Seizing the Diversity Opportunity: Enabling Growth in the News Business [Ініціатива Financial Times Strategies і Google Новин, Використання можливостей різноманітності: забезпечення зростання в новинному бізнесі] (Лондон: Financial Times Strategies, 2022 р.), <https://www.ftstrategies.com/en-gb/insights/seizing-the-diversity-opportunity-enabling-growth-in-the-news-business/>
“Why Diversity is Critical to Media and Entertainment – and How to Achieve it” [Чому різноманітність має вирішальне значення для медіа й індустрії розваг, і як її досягти], Всесвітній економічний форум, остання зміна: 27 вересня 2021 р., <https://www.weforum.org/agenda/2021/09/how-diverse-is-media-and-entertainment/>
“Gender Balance, Diversity and Inclusiveness in the Media and Audiovisual Sectors” [Гендерний баланс, різноманітність та інклюзивність у медіа-й аудіовізуальному секторах], News and Views, Європейська Комісія, опубліковано 5 березня 2021 р., <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/gender-balance-diversity-and-inclusiveness-media-and-audiovisual-sectors>
- 2 «Інвалідність», Інформаційні бюлетені, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), оновлено 7 березня 2023 року, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>
- 3 «Інформаційний бюлетень про людей з інвалідністю», Департамент з економічних і соціальних питань ООН, оновлено у 2022 р., <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/factsheet-on-persons-with-disabilities.html>
- 4 <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/factsheet-on-persons-with-disabilities.html> «Інформаційний бюлетень про людей з інвалідністю», Департамент з економічних і соціальних питань ООН, оновлено у 2022 р., <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/factsheet-on-persons-with-disabilities.html>
- 5 «Нова база даних МОП висвітлює проблеми людей з інвалідністю на ринку праці», Департамент статистики Міжнародної організації праці (МОП), опубліковано 13 червня 2023 р., <https://ilostat.ilo.org/new-ilo-database-highlights-labour-market-challenges-of-persons-with-disabilities/>
- 6 «Жінки та дівчата з інвалідністю», ООН Жінки, остання редакція 2023 року, <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/women-and-girls-with-disabilities>
- 7 «Що потрібно знати про інклюзію в освіті», Інклюзія в освіті, ЮНЕСКО, Оновлено 11 травня 2023 р., <https://www.unesco.org/en/inclusion-education/need-know>
- 8 «Історичний огляд», Засідання групи експертів з міжнародних норм і стандартів, що стосуються інвалідності, Секретаріат Конвенції про права осіб з інвалідністю ООН, остання редакція 2004 року, <https://www.un.org/esa/socdev/enable/disberk2.htm>
УВКБ ООН у Франції, Роздатковий матеріал 2 — Моделі інвалідності (Париж: Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, дата не зазначена), <https://www.unhcr.org/fr-fr/en/media/handout-2-models-disability>
- 9 ООН Жінки та Партнерство Організації Об'єднаних Націй з прав людей з інвалідністю (UNPRPD), Intersectionality Resource Guide and Toolkit (Посібник та інструментарій з інтерсекційності) (Нью-Йорк: ООН Жінки, 2021), <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/01/intersectionality-resource-guide-and-toolkit>
- 10 «ЮНЕСКО випустила оновлений посібник з висвітлення у ЗМІ питань заходів просування рівності людей з інвалідністю в Китаї», Новини, ЮНЕСКО, опубліковано в грудні 2021 року, <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-launches-updated-handbook-media-reporting-promoting-disability-equality-china>
- 11 Jeanette Sanchez, Reporting on Disability: Guidelines for the Media [Жанетт Санчес, Висвітлення проблем інвалідності: керівництво для ЗМІ] (Женева: Міжнародна організація праці, 2015), https://www.ilo.org/skills/pubs/WCMS_127002/lang--en/index.htm
- 12 “Our TV Disability Access Commitments” [«Наші зобов'язання щодо доступу людей з інвалідністю до телебачення»], Британська телерадіомовна корпорація, остання редакція: квітень 2023 р., <https://www.bbc.co.uk/commissioning/diversity-disability-commitments/>
“Guidance: Visually Impaired and Hearing Impaired Audiences” [«Настанови: аудиторія з порушеннями зору та слуху»], Редакційні настанови, Британська телерадіомовна корпорація, оновлено в березні 2021 року, <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidance/visually-and-hearing-impaired-audiences>
“Reframing Disability,” 50:50 The Equality Project [«Переосмислення інвалідності», Проект «Рівність 50:50»], Британська телерадіомовна корпорація, оновлено у 2024 р., <https://www.bbc.com/5050/reframingdisability>
- 13 Christian Kurz, “Global Audiences Want Better Representation on Screen” [Крістіан Курц, «Світова аудиторія хоче кращого представлення на екрані»], Paramount Insights, опубліковано 29 жовтня 2021 року, <https://insights.paramount.com/post/global-audiences-want-better-representation-on-screen/>
- 14 Free Press Unlimited “Gender-Sensitive Reporting,” Gender Equality in Media Content [«Репортажі з урахуванням гендерних аспектів», Гендерна рівність у медіаконтенті], Free Press Unlimited, оновлено у 2022 р. <https://kq.freepressunlimited.org/themes/gender-equality/gender-in-media-content/gender-sensitive-reporting/>
- 15 ООН Жінки, *Intersectionality resource guide and toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind* [Посібник та інструментарій з міжсекторного підходу: міжсекторний підхід, щоб ніхто не залишився осторонь] (Нью-Йорк: ООН Жінки, 2021 р.), <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/01/intersectionality-resource-guide-and-toolkit>

- 16 Anne-Marie Impe, *Reporting on Violence against Women and Girls: A Handbook for Journalists* [Анн-Мари Імпе, «Висвітлення проблем насильства щодо жінок і дівчат: Посібник для журналістів»] (Париж: ЮНЕСКО, 2019 р.), <https://www.unesco.org/en/articles/reporting-violence-against-women-and-girls>
- 17 ЮНЕСКО, *Gender Sensitive Indicators for Media: Framework of Indicators to Gauge Gender Sensitivity in Media Operations and Content* [«Гендерночутливі показники для медіа: система показників для оцінки гендерної чутливості в діяльності та контенті ЗМІ»] (Париж: ЮНЕСКО, 2012 р.). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217831>
- 18 Діна Делігіорджі і Манал Бенкіране, «Велика розмова: посібник з протидії насильству щодо жінок у ЗМІ та за допомогою ЗМІ» [Dina Deligiorgis and Manal Benkirane, *The Big Conversation: Handbook to Address Violence against Women in and through the Media*] (Париж: ЮНЕСКО, Нью-Йорк: ООН Жінки, 2019 р.), <https://www.unesco.org/en/articles/big-conversation>
- 19 Florin Marin, *Let's Speak Gender: Ten Principles of Gender-Responsive Communications for Development* [Флорін Марін, «Поговоримо про гендер: десять принципів гендерно орієнтованих комунікацій для розвитку»] (Нью-Йорк: Програма розвитку ООН, 2018 р.), <https://rm.coe.int/10-principles-of-gender-responsive-communications/1680a4cbb4>
- 20 "Information Equity Database (2023)" [«База даних інформаційної справедливості (2023)»], Асоціація онлайн-новин, опубліковано 12 травня 2023 р., <https://journalists.org/resources/information-equity-database-2023/>
- 21 Організація Об'єднаних Націй, *Inclusive Communications: A Guide for Communicating with, about and for People with Disabilities* [«Інклюзивна комунікація: Посібник зі спілкування з людьми з інвалідністю, про людей з інвалідністю та для людей з інвалідністю»] (Нью-Йорк: Організація Об'єднаних Націй, 2021 р.)? https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/10/un_disability_inclusion_strategy_communication_guidelines_etr.pdf
- 22 "Disability Inclusive Language Guidelines: Annex I" [«Мовні настанови, що враховують питання інвалідності: Додаток I», Відділення Організації Об'єднаних Націй у Женеві], не датовано, <https://www.ungeneva.org/en/about/accessibility/disability-inclusive-language/annex-i>
- 23 Національний центр з питань інвалідності та журналістики при Університеті штату Аризона, *Disability Language Style Guide* [Посібник зі стилістики мови комунікування з людьми з інвалідністю] (онлайн-ресурс), <https://cronkite.asu.edu/news/2021/ncdj-releases-updated-disability-language-style-guide/>
- 24 "Te Reo Hārai. The Language of Enrichment: Updating and Creating Māori Language Used in the Mental Health, Addiction and Disability Sectors," Te Pou [«Те Рео Хāраї. Мова збагачення: оновлення та створення мови маорі, що використовується в галузях психічного здоров'я, наркоманії та інвалідності», Те Пу], востаннє змінено у 2024 р., <https://www.tepou.co.nz/initiatives/te-reo-h%C4%81pai-the-language-of-enrichment>
- 25 "Community and Culture – Frequently Asked Questions" [«Громада та культура — поширені запитання»], Національна асоціація глухих, востаннє змінено у 2024 р., <https://www.nad.org/resources/american-sign-language/community-and-culture-frequently-asked-questions/>
- 26 Оксфордський інтернет-інститут, *Addressing Hate Speech on Social Media: Contemporary Challenges* [«Боротьба з мовою ворожнечі в соціальних мережах: сучасні виклики»] (Париж: ЮНЕСКО, 2021 р.), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379177>
- 27 Iginio Gagliardone, Danit Gal, Thiago Alves, Gabriela Martinez, *Countering Online Hate Speech* [Іджініо Гальярдоне, Даніт Гал, Тьяго Алвес, Габрієла Мартінес, «Протидія мові ворожнечі в Інтернеті»] (Париж, ЮНЕСКО, 2015 р.), с. 29, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233231/PDF/233231eng.pdf.multi>
«Стандарти спільноти Facebook», Політика, Мета, оновлено у 2024 р., <https://www.facebook.com/communitystandards>
- 28 Європейський форум із питань інвалідності, "EDF Recommendations on EU Initiatives on Hate Speech and Hate Crime" [«Рекомендації ЄФІ щодо ініціатив ЄС із протидії мові ворожнечі та злочинам на ґрунті ненависті»] (позиційний документ Марін Улдрі), квітень 2021 р., <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2021/04/EDF-position-and-recommendation-on-hate-speech-and-hate-crime.pdf>
- 29 Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), *Producing Disability-Inclusive Data: Why It Matters and What It Takes* [«Створення даних, що враховують потреби осіб з інвалідністю: чому це важливо і що для цього потрібно»] (Нью-Йорк: ЮНІСЕФ, 2020 р.), <https://data.unicef.org/resources/producing-disability-inclusive-data-why-it-matters-and-what-it-takes/>
- 30 "Introduction of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities," Treaty Bodies [«Знайомство з Комітетом з прав осіб з інвалідністю», Договірні органи], Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини (УВКПЛ), доступ отримано у 2023 р., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/introduction-committee>
- 31 "Accessibility Statistics" [«Статистика доступності»], Статистичне управління Канади, востаннє змінено у 2017 р., <https://www.statcan.gc.ca/en/topics-start/accessibility>
- 32 "Dart Center Style Guide for Trauma-Informed Journalism" [«Посібник Dart Center зі стилю для журналістики, пов'язаної з травмами»], Dart Center з питань журналістики та травм, Вища школа журналістики Колумбійського університету, опубліковано 22 червня 2021 р., <https://dartcenter.org/resources/dart-center-style-guide>
- 33 Emyle Watkins, "Guide to Investigating Disability Issues" [Еміль Воткінс, «Посібник із розслідування питань інвалідності»], Глобальна мережа журналістів-розслідувачів, опублікований 7 березня 2023 р., <https://gijn.org/resource/guide-to-investigating-disability-issues-introduction-table-of-contents/>
- 34 Deaf Journalism Europe (проект, що фінансується ЄС), <https://www.deafjournalism.eu/#about>

- 35 “The Kit,” Exposing the Invisible (project)[«The Kit», «Викриття невидимого» (проект)], Tactical Tech, оновлено у квітні 2019 р., <https://kit.exposingtheinvisible.org/en/thekit.html>
- 36 Організація Об'єднаних Націй, “A Disability-Inclusive Response to COVID-19” [«Інклюзивне реагування на COVID-19 з урахуванням потреб людей з інвалідністю»], Реагування Організації Об'єднаних Націй на COVID-19, не датовано, <https://www.un.org/en/coronavirus/disability-inclusion>
- 37 *Хартія про інклюзивність осіб з інвалідністю в рамках гуманітарної діяльності* (Стамбул: Всесвітній гуманітарний саміт, 2016 р.). <https://humanitariandisabilitycharter.org/>
- 38 Рада з безпеки під час землетрусів штату Невада, Media Scripts for Post-Earthquake Public Safety Information [«Медіасценарії для інформування про громадську безпеку після землетрусу»] (Рино: Університет Невади, не датовано), https://nbmg.unr.edu/_docs/Earthquakes/EQmediascripts.pdf
- 39 Arwa Kooli, “How to Use Data to Report on Earthquakes” [Арва Кулі, «Як використовувати дані для висвітлення землетрусів»], *Al Jazeera Journalism Review*, 19 вересня 2023 р., <https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/2341>
- 40 «Ресурси», Глобальний альянс з доступних технологій і середовищ (GAATES), не датовано, <https://gaates.org/resources/>
- 41 МСЕ, Emergency Radiocommunications [«Радіозв'язок у надзвичайних ситуаціях»], не датовано, <https://www.itu.int/en/ITU-R/information/Pages/emergency.aspx>
- 42 Директива ЄС про доступність вебсайтів та мобільних додатків органів державного сектора: стандарти та гармонізація, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/web-accessibility-directive-standards-and-harmonisation>
- 43 «Компанія Apple представила нові функції для когнітивної доступності, а також інструменти «Жива мова», «Персональний голос» і «Наведи і говори» в застосунку «Лупа», пресреліз, Apple, опубліковано 16 травня 2023 р., <https://www.apple.com/newsroom/2023/05/apple-previews-live-speech-personal-voice-and-more-new-accessibility-features/>
- 44 Корпоративні блоги компанії Microsoft, “AI a Potential Game Changer for People with Disabilities” [«Штучний інтелект може змінити правила гри для людей з інвалідністю»], *EU Policy Blog*, 10 липня 2023 р., <https://blogs.microsoft.com/eupolicy/2023/07/10/european-accessibility-summit-disabilities-ai/>
- 45 Patrick Clary, “Lookout: an app to help blind and visually impaired people learn about their surroundings” [Патрік Клері, «Lookout: додаток, що допомагає сліпим і слабозорим людям дізнатися про своє оточення»], *The Keyward*, 8 травня 2018 р., <https://blog.google/outreach-initiatives/accessibility/lookout-app-help-blind-and-visually-impaired-people-learn-about-their-surroundings/>
- 46 Anthony Cuthbertson, “Global Accessibility Awareness Day 2023: Apple and Samsung launch ‘ground-breaking’ AI features,” [Ентоні Катбертсон, «Всесвітній день обізнаності про доступність 2023: Apple і Samsung запускають «революційні» функції штучного інтелекту»], *The Independent*, 17 травня 2023 р., <https://www.independent.co.uk/tech/global-accessibility-awareness-day-2023-apple-samsung-b2340697.html>
- 47 Стандарти доступності Канади, «Про нас», востаннє змінено 10 серпня 2023 р., <https://accessible.canada.ca/about-us#s4>
«CAN/ASC — EN 301549:2024 — Вимоги щодо доступності продуктів та послуг ІКТ», Стандарти доступності Канади, востаннє змінено у 2024 р., <https://accessible.canada.ca/en-301-549-accessibility-requirements-ict-products-and-services>
- 48 Європейський Союз, «Європейський акт про доступність» (ЕАА), Зайнятість, соціальні питання та інклюзія, Європейська комісія, 2019 р., <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202#:~:text=The%20European%20accessibility%20act%20is,EU%20leading%20to%20costs%20reduction>
- 49 Sandra Domeij, “The European Accessibility Act 2025 – What Businesses Need to Do” [Сандра Домей, «Європейський акт про доступність 2025 р. — що потрібно зробити бізнесу»], б(лог) *Ecommerce Design*, VAIMO, оновлено 27 лютого 2024 р., <https://www.vaimo.com/blog/the-european-accessibility-act-2025-what-businesses-need-to-do/#:~:text=The%20European%20Accessibility%20Act%202025%20is%20a%20call%20to%20action,compliance%20is%20not%20an%20option>
- 50 «NRK TV — потокова служба, яку всі люблять», Норвезька телерадіомовна корпорація (NRK), оновлено у 2024 р., <https://doga.no/en/tools/inclusive-design/cases/NRK-TV/>
- 51 «*Making Accessible Media*» (MAM) (Створення доступних ЗМІ), курс, розроблений Факультетом медіа та креативних мистецтв (FMCA), Хамбер коледж (Канада), 2016 р., <https://humber.ca/makingaccessiblemedia/>
- 52 Sarah Bahr, “An Editor Who Makes Times Visuals Accessible to All” Times Insider [Сара Бар, «Редактор, який робить візуальні матеріали Times доступними для всіх»], Times Insider, опубліковано 24 березня 2024 р., <https://www.nytimes.com/2024/03/24/insider/an-editor-who-makes-times-visuals-accessible-to-all.html>
- 53 “Access Informative and Cultural Content in LIBRAS [Brazilian Sign Language] on Open TV” [«Доступ до інформаційного та культурного контенту мовою LIBRAS [бразильська жестова мова] на Open TV»], Комунікації та публічна прозорість, Уряд Бразилії, востаннє змінено 15 березня 2024 р., <https://www.gov.br/pt-br/servicos/acessar-conteudos-informativos-e-culturais-em-libras-pela-tv-aberta>
- 54 Управління правової та адміністративної інформації (Прем'єр-міністр). Handicap : une nouvelle charte d'accessibilité pour la communication de l'État [Інвалідність: нова хартія доступності для державної комунікації], 12 жовтня 2022 р., <https://www.service-public.fr/particuliers/actualites/A16024?lang=en>
- 55 «Radio France підписує угоду про партнерство з HumanWare, щоб зробити свої подкасти доступними для сліпих і людей із вадами зору», пресреліз, Radio France, опубліковано 31 березня 2021 р., <https://www.radiofrance.com/presse/radio-france-signe-un-accord-de-partenariat-avec-humanware-pour-rendre-ses-podcasts>
- 56 “Accessible Content,” Accessibility [«Доступний контент», Доступність], Radio-Canada, оновлено у 2024 р., <https://ici.radio-canada.ca/contenus-accessibles>

- «Чи маєте ви письмові розшифровки ваших радіопрограм і подкастів?» Довідковий центр CBC, Радіопередачі, Канадська телерадіомовна корпорація, оновлено в жовтні 2023 р., <https://cbchelp.cbc.ca/hc/en-ca/articles/217731887-Do-you-have-written-transcripts-of-your-radio-programs-and-podcasts->
- 57 Nas Campanella, “The Power and Determination of Nas Campanella,” interview by Richard Fidler, *Conversations* [Нас Кампанелла, «Сила та рішучість Нас Кампанелли», інтерв'ю Річарда Фідлера, Бесіди], Австралійська телерадіомовна корпорація, 11 липня 2023 р., аудіозапис, 51:26, <https://www.abc.net.au/listen/programs/conversations/nas-campanella-journalism-reporting-blindness-radio-tv-news/102514072>
- 58 “A Code of Ethics for Public Television: Celebrating 70 Years [«Етичний кодекс для суспільного телебачення: святкуємо 70 років»], RTA (Radio y Televisión Argentina) — Аргентинське радіо та телебачення, липень 2021 р., <https://new.tvpublica.com.ar/wp-content/uploads/2021/12/C%C3%B3digo-de-%C3%89tica-versi%C3%B3n-final-1.pdf>
- 59 ЮНЕСКО, “WRD2024 - 07: Radio and the Automobile Industry” [«WRD2024 - 07: радіо й автомобільна промисловість»], опубліковано 13 лютого 2024 р., <https://www.unesco.org/archives/multimedia/document-6821>
- 60 Talking News Federation (Федерація розмовних новин) (TNF), опубліковано у 2023 р., <https://tnf.org.uk/>
- 61 *Як використовувати соціальні мережі для кращого залучення людей, які постраждали від криз: короткий посібник для тих, хто використовує соціальні мережі в гуманітарних організаціях*, спільний проєкт Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (МФЧХ) та Управління ООН з координації гуманітарних питань (УКГП), опубліковано у вересні 2017 р., <https://communityengagementhub.org/resource/how-to-use-social-media-to-better-engage-people-affected-by-crises-2/>
- 62 ЮНЕСКО, *Доступна цифрова документальна спадщина: керівні принципи з підготовки документальної спадщини в доступних форматах для людей з інвалідністю* (Париж: ЮНЕСКО, 2020 р.), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374995>
- 63 CBC Lite, вебсайт Канадської телерадіомовної корпорації з низькою пропускну здатністю, оновлений у березні 2024 р., <https://www.cbc.ca/lite/news?sort=editors-picks>
- 64 Тихоокеанська програма допомоги ЗМІ (PACMAS), Дослідження «Інтеграція людей з інвалідністю в медіа» (Мельбурн: Австралійська телерадіомовна корпорація, 2023 р.), <https://www.abc.net.au/abc-international-development/disability-inclusion-in-the-media-study-2023/103179418>
- 65 “Al Jazeera Launches Its Network Brand Strategy” [«Аль-Джазіра запускає стратегію розвитку бренду мережі»], Аль-Джазіра, опубліковано 21 лютого 2017 р., <https://network.aljazeera.net/en/pressroom/al-jazeera-launches-its-network-brand-strategy>
- 66 “Accessibility Plan and Feedback” [«План доступності та зворотний зв'язок»], CBC/Radio-Canada, оновлено в березні 2024 р. <https://cbc.radio-canada.ca/en/accessibility-feedback>
- 67 Програма CBC Abilicrew Placements for Excellence 2024, Канадська телерадіомовна корпорація, оновлено 16 листопада 2023 р., <https://www.cbc.ca/cape/cbc-abilicrew-placements-for-excellence-program-2024-1.5151448>
- 68 Портал політики Організації Об'єднаних Націй. Керівні принципи розумного пристосування (10 серпня 2023 р.), <https://policy.un.org/tags/reasonable-accommodation>
- 69 RTVE. Керівництво до дії, опубліковане 25 листопада 2019 р., <https://www.rtve.es/rtve/20191125/rc-guias/2099981.shtml>
- 70 Рада Європи, *Journalism in Situations of Conflict and Aggression: Principles Extracted from the Relevant Council of Europe and Other International Standards* [Журналістика в умовах конфлікту й агресії: принципи на основі відповідних стандартів Ради Європи й інших міжнародних стандартів] (Страсбург: Рада Європи, 2022 р.), <https://rm.coe.int/compilation-of-coe-standards-relating-to-journalism-in-situations-of-c/1680a5b775>
- 71 ЮНЕСКО та Міжамериканський інститут з прав людини (IIHR), *Intervention and Interaction Model Protocol for Security Forces Regarding Journalists, Communicators and the Media* («Типовий протокол втручання та взаємодії сил безпеки щодо журналістів, комунікаторів і засобів масової інформації») (Париж/Уругвай: ЮНЕСКО, 2023 р.), https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384739_eng
- 72 IJNET. Посібник із журналістики та психічного здоров'я, опублікований у 2024 р., <https://ijnnet.org/en/toolkit/mental-health-and-journalism>
- 73 План дій ООН щодо безпеки журналістів та проблеми безкарності, CI-12/CONF.202/6, затверджений 12 квітня 2012 р., <https://www.ohchr.org/en/safety-of-journalists/un-plan-action-safety-journalists-and-issue-impunity>
- 74 BBC розширює кадровий резерв. <https://pages.beamery.eu/bbcstudios/page/extend>
- 75 BBC розширює кадровий резерв. <https://pages.beamery.eu/bbcstudios/page/extend>
- 76 МОП. Transforming enterprises through diversity and inclusion [Трансформація підприємств через різноманітність та інклюзивність] (2022 р.), https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---act_emp/documents/publication/wcms_841348.pdf

Додаткова інформація про роботу ЮНЕСКО в сфері плюралізму й різноманіття ЗМІ доступна за посиланням:

<https://www.unesco.org/en/media-pluralism-diversity>

Щоб дізнатися більше про ініціативи ЮНЕСКО щодо рівності людей з інвалідністю в ЗМІ, перейдіть за посиланням:

<https://www.unesco.org/en/media-pluralism-diversity/media-diversity/disability-equality-media>

Щоб зв'язатися з нами для отримання додаткової інформації, надішліть нам лист на адресу електронної пошти, вказану нижче:

media.pluralism-diversity@unesco.org

unesco

Цей практичний посібник просуває рівність людей з інвалідністю в ЗМІ. Він містить корисні рекомендації для всіх професіоналів галузі – від редакторів і репортерів до виробників контенту та технічних команд, а також для фахівців з кадрових ресурсів і керівників. Посібник надає підтримку у прийнятті більш інклюзивної та справедливої редакційної політики та плануванні програмних аспектів, включно з реагуванням на надзвичайні ситуації та розслідуваннями. У ньому також містяться рекомендації щодо створення доступного медіа-контенту, який є неоціненним у процесі цифрового переходу. Разом з тим, посібник має на меті надихнути на інновації та креативність у забезпеченні різноманітності, рівності та залучення спеціалістів медіасфери з інвалідністю до медіаорганізацій.

ЮНЕСКО сприяє просуванню професійних стандартів у ЗМІ відповідно до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, враховуючи, що вони складають до 16 відсотків населення світу, а також є аудиторією, користувачами та професіоналами ЗМІ.

9 789230 002343